

Bulletin slovenskej advokácie

Upozornenie

k používaniu elektronickej
registračnej pokladnice

DEŇ ADVOKÁCIE

Galavečer
24. apríla 2015

Dovolenie
v návrhoch dvoch
civilných proces-
ných kódexov

O temporalite
procesných noriem

Trest zákazu
účasti na verejných
podujatiach a niektoré
aplikačné postrehy

Efektivita trestu
povinnej práce
u mladistvých

Kontradiktórne
dokazovanie
v konaní pred súdom

AKTUÁLNE

- 2 **ROZHOVOR**
Od prijatia nových procesných kódexov
očakávam pozitívnu zmenu v chápaní mnohých právnikov
- 3 Publikáčna súťaž Bulletinu slovenskej advokácie
- 4 Upozornenie k používaniu
elektronickej registračnej pokladnice
- DISKUSIA**
- 5 Účelnosť trov konania pri zastupovaní účastníka
s vlastným právnym oddelením
- 7 Mimoriadne zníženie trestu pri nedôvodných prieťahoch
v trestnom konaní v zmysle judikatúry
Európskeho súdu pre ľudské práva
JUDr. Ondrej Laciak, PhD.

ČLÁNKY, ŠTÚDIE**REFORMA OBČIANSKEHO PROCESNÉHO PRÁVA**

- 10 Dovoľanie v návrhoch dvoch civilných procesných kódexov
Mgr. Peter Toth-Vaňo
- 22 O temporalite procesných noriem
(malé praktikum z teórie práva)
doc. JUDr. Marek Števček, PhD.
- 31 Trest zákazu účasti na verejných podujatiach
a niektoré aplikačné postrehy
JUDr. Štefan Zeman
- 41 Efektivita trestu povinnej práce u mladistvých
Mgr. Mária Šterdasová
- 48 Kontradiktórne dokazovanie v konaní pred súdom
JUDr. Juraj Chylo, PhD.
- 56 **JUDIKATÚRA**
Advokát ako obeť násillia pri výkone svojho povolania

ADVOKÁCIA**SAK**

- 60 Zo zasadnutí predsedníctva SAK
- 61 Pýta(j)te sa predsedníctva
- 61 NEPREHLIADNITE!
- 62 Prvý ročník Advokátskeho behu na lyžiach
- 63 Výstava Advokácia včera a dnes v Žiline
- 64 Viažanosť advokáta pokynmi klienta
- 66 Medzinárodný šachový turnaj
- 66 Prvý medzištátny šachový zápas advokátov
- 67 XXIII. Konferencia Karlovarske právnické dny
- 69 Pozvánka na Galavečer
- 70 Deň otvorených dverí

ZAHRANIČIE

- 71 *Bulletin* advokácie prináša...
- 72 Správa zo zasadnutia Stáleho výboru CCBE
- 73 Zaplatenie odmeny advokáta povereného substitúciou

ZAÚJÍMAVOSTI

- 75 **LITERATÚRA**
Advokát Ivan Horváth a advokáti v jeho diele
- 76 Prví advokáti čiernej pleti
JUDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA

**Vážené kolegyně,
vážení kolegovia,**

pred bezmála dvomi rokmi vyšlo historicky prvé monotematické číslo Bulletinu slovenskej advokácie (č. 5/2013), ktoré bolo venované výlučne trestno-právnej problematike. Úvodník tohto čísla vtedy spracoval kolega Marek Kordík a trefne ho nazval „trestný špeciál“.

Pravidelné vydávanie trestných špeciálov je pozitívnym dôsledkom narastajúceho počtu odborných príspevkov z oblasti trestného práva. Súčasne je pomerne zreteľný aj celkový nárast kvality autorských príspevkov, čím naberá na význame ich vplyv na právnu prax nielen obhajcov, ale aj samotných orgánov činných v trestnom konaní.

Rovnaké obsahové zameranie bolo pôvodne predurčené aj pre aktuálne vydanie Bulletinu slovenskej advokácie, ktoré malo byť ďalším trestným špeciálom. V prevažnej časti bol daný zámer aj naplnený a rubrika „Články, štúdie“ je venovaná jednotlivým odborným príspevkom z trestného práva.

Zároveň by som však chcel čitateľov osobitne upozorniť na rubriku o reforme občianskeho procesného práva, prvýkrát uvedenú v BSA č. 10-11/2014 a zameranú vo všeobecnosti na tému, ktorá dnes bez nadsadenia rezonuje v právnickej obci ako téma prioritná. Toto číslo prináša v rubrike dva príspevky. Prvý v poradí je venovaný najmä pripravovaným zmenám v podmienkach prípustnosti dovoľania ako mimoriadneho opravného prostriedku a otázkam súvisiacim s navrhovanými prechodnými ustanoveniami.

Súčasne s týmto článkom sa redakčná rada z dôvodu aktuálnosti rozhodla uverejniť aj odborný príspevok doc. Mareka Števčeka, predsedu Komisie pre rekodifikáciu civilného práva procesného, pod názvom *O temporalite procesných noriem, ktorý predstavuje pomerne ucelenú štúdiu problematiky časovej pôsobnosti procesných noriem nielen v nadväznosti na súčasný proces rekodifikácie. Záverečná časť tohto príspevku je navyše osobitne venovaná reakcii na prvý článok v rubrike (autora Mgr. Petra Toth-Vaňo) o zmenách v rámci inštitútu dovoľania a o dopade navrhovaného znenia intertemporálnych ustanovení na právnu prax.*

Rekodifikácia civilného procesného práva prirodzene púta zvýšenú pozornosť, vyzýva k štúdiu a neraz aj vzbudzuje vášne, čo je za daných okolností nepochybne pozitívnym znakom z viacerých hľadísk.

František Sedlačko
člen Redakčnej rady BSA

ROZHOVOR

Od prijatia nových procesných kódexov očakávam pozitívnu zmenu v chápaní mnohých právnikov

Zhovárame sa s **JUDr. Janou Baricovou**, sudkyňou Ústavného súdu Slovenskej republiky.

■ **Vaša profesionálna kariéra je spojená s justíciou, pričom ste medzičasom pôsobili na všetkých stupňoch súdnej sústavy. Rozdiel medzi prácou sudcu prvostupňového, odvolacieho a dovolacieho súdu sa môže na prvý pohľad zdať ako zrejmý. Čo však bolo v tomto smere najatraktívnejšie a najkreatívnejšie pre Vás?**

Práca sudcu je zaujímavá, kreatívna a zároveň náročná v každej súdnej inštancii a pre sudcu môže byť prínosom, ak prešiel všetkými týmito inštanciami od okresu cez kraj až po Najvyšší súd SR. Ja v tomto smere nie som výnimkou. Začínala som na Krajskom súde v Bratislave ako justičná čakatel'ka. Ako sudkyňa som pôsobila na Okresnom súde Bratislava – vidiek, neskôr

na Krajskom súde v Bratislave. V roku 2005 som sa stala sudkyňou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a členkou jeho správneho kolégia. Od júla 2014 pôsobím na ústavnom súde.

■ **Vnímate ako sudkyňa Ústavného súdu SR výraznejšie rozdiely v sudcovskej práci oproti Vášmu doterajšiemu pôsobeniu?**

Zjednodušene povedané, z obsahového hľadiska ústavný súd na rozdiel od všeobecných súdov zásadne nerieši vecne konkrétne spory, ale posudzuje ústavnosť konania či výsledkov činnosti jednotlivých zložiek štátnej moci; v tom možno vidieť zásadný rozdiel v práci sudcu všeobecného a ústavného súdu. Aj ústavný súd sa však borí s enormným množstvom nápadov vecí. Okrem toho, v porovnaní s pracovnými podmienkami na Ústavnom súde SR sú podmienky na všeobecných súdoch náročnejšie, osobitne sudcovia Najvyššieho súdu SR by si zaslúžili mať k dispozícii viac odborného aparátu a pracovné prostredie primerané ich stavu.

■ **Čo Vás viedlo k pomerne rozsiahlej pedagogickej činnosti, ktorá nevyhnutne musí prekračovať rámec bežných odborných aktivít sudcu? Mám na mysli Vaše pôsobenie v Justičnej akadémii, na Fakulte práva PEVŠ, Vašu prednáškovú činnosť a pod.**

Snáď to bude tým, že v rodine sme mali učiteľské zázemie. Učiť ma jednoducho baví. Preto som sa, možno naivne, domnievala, že by som mohla svojimi - najmä praktickými - skúsenosťami prispieť k tomu, aby či už študenti práva, sudcovia, ale aj budúci advokáti nepristupovali k právu a k jeho aplikácii príliš formálne až formalisticky a aby svoju prácu brali nielen zodpovedne, ale aj s ozajstným záujmom.

■ **Ste členkou skúšobného senátu Slovenskej advokátskej komory. Aký je Váš názor na celkovú úroveň vzdelanosti a odbornej spôsobilosti advokátov a advokátskych koncipientov? Možno v tomto smere vnímať pozitívne smerovanie?**

Vzdelanostná úroveň a odborná spôsobilosť advokátov a advokátskych koncipientov je rôzna, ako to napokon vidno v každom povolání. Vždy záleží na individuálnom prístupe,

ako aj na tom, či advokát alebo koncipient berie svoju prácu nielen ako zamestnanie, ale viac ako povolanie. Pozitívny trend si sľubujem od prijatia nových procesných kódexov a verím, že tieto tiež pozitívne zmenia postoj a chápanie mnohých právnikov, osobitne sudcov a advokátov.

■ **Aký je vo všeobecnosti Váš vzťah k advokátskemu povolaniu, k advokátom a k Slovenskej advokátskej komore?**

Vážim si každé povolanie, advokátov nevynímajúc. Profesionálnu spoluprácu sudcov s advokátmi považujem za dôležitú, priam kľúčovú pre riadne fungovanie justície. Z môjho pohľadu by advokát nemal byť nepriateľ sudcu a nemal by s ním „súťažiť“, kto je „väčší“ právnik, ale mal byť niečo ako „amicus curiae“, pretože naším spoločným záujmom by malo byť zachovanie práv účastníkov konania, resp. strán sporu, aby ich vec bola spravodlivo a v primeranom čase vyriešená.

■ **Začiatkom tohto roka boli ukončené práce na komentári k „advokátskej tarife“, ktorého ste spoluautorkou. Mohli by ste v krátkosti ozrejmiť obsah a účel tohto diela?**

Na komentári k vyhláske o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb som sa podieľala iba parciálne ako jeden zo spoluautorov. Som však presvedčená, že prax už dlhodobo volá po takomto komentári. Cieľom komentára je podať výklad jednotlivých ustanovení vyhlásky a uľahčiť advokátom a sudcom prácu s ňou. Autorský kolektív dúfa, že publikácia bude prínosom nielen pre advokátov, ale aj pre sudcov a súdnych úradníkov; nesmieme však zabúdať na známe pravidlo, že „každý komentár sa vždy končí tam, kde sa začínajú naše problémy“.

■ **Ste podpredsedníčkou Komisie pre rekodifikáciu civilného práva procesného. Súvisiace návrhy nových kódexov sú v pokročilom štádiu legislatívneho procesu. Čo pre Vás účasť na tomto prelomovom projekte?**

Predovšetkým veľa náročnej práce, veľa hodín venovaných písaniu legislatívneho zámeru, jednotlivých paragrafov, dô-

vodovej správy, ako aj hodín strávených panelovými diskusiami nielen s kolegami sudcami, advokátmi a prokurátormi, ale i ďalšou odbornou verejnosťou, vrátane mimovládnych organizácií. Pritom obrovský kus práce, najmä vysvetľovania nových inštitútov a nových pracovných prístupov a postupov máme ešte pred sebou.

■ **Na ktoré najzásadnejšie zmeny v civilnom procese by ste chceli upozorniť advokátsku obec?**

Predovšetkým sa budeme musieť naučiť pracovať s tromi samostatnými procesnými predpismi – Civilným sporovým poriadkom, Civilným mimosporovým poriadkom a Správnym súdnym poriadkom a naučiť sa striktnie rozlišovať jednotlivé typy konaní, ktoré budú upravovať. V sporovom konaní sú kladené zvýšené požiadavky na procesnú aktivitu sporových strán, prínosom bude nesporne aj zavedenie inštitútu predbežného prejednávania sporu, ktoré má ambíciu zamedziť prietahom v súdnom konaní a zamedziť tzv. prekvapivým rozhodnutiam. Značné zmeny budú aj v úprave opravných prostriedkov, najmä obmedzenie možnosti zbytočného a neefektívneho zrušovania rozhodnutí, zjednodušená bude úprava trov konania a rozhodovania o ich náhrade. K výrazným zmenám dôjde aj v správnom súdnictve vypustením rozhodovania o opravných prostriedkoch proti neprávoplatným rozhodnutiam a postupom orgánov verejnej správy, zmenou vecnej a miestnej príslušnosti správnych súdov, zavedením nových typov konaní, ako napr. konanie v o veciach správneho trestania, konanie vo veciach sociálnych, konania vo veciach azylu a pobytu cudzincov apod. a tiež zavedením kasačnej sťažnosti ako jediného opravného prostriedku v správnom súdnictve.

■ **Považujete navrhovanú, približne jednoročnú, legisvakačnú dobu za primeranú vo vzťahu k aplikačnej praxi?**

Myslím si, že jednoročná legisvakačná lehota vzhľadom na množstvo zmien, ktoré si osobitne sudcovia a advokáti budú musieť osvojiť, ako aj vzhľadom na jestvujúci systém odborného vzdelávania v týchto profesiách je primeraná.

Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

Redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie vyhlásila aj pre rok 2015

XIII. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov

Konkrétnu tému si účastníci súťaže zvolia sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter. Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier) treba poslať na adresu kancelárie SAK, Kolárska 4, 813 42 Bratislava, resp. e-mailom na ondrisova@sak.sk s označením „Publikačná súťaž BSA“. **Termín uzávierky je 30. november 2015.**

Porota zložená z členov redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie príspevky vyhodnotí do konca decembra 2015. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudeliť, resp. zvýšiť odmenu.

Upozornenie k používaniu elektronickej registračnej pokladnice

Národná rada SR schválila 30. októbra 2014 novelu zákona č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice v znení neskorších predpisov, ktorou sa zaviedla možnosť používania virtuálnej registračnej pokladnice.

Podľa ostatnej novely zákona č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice a o zmene a doplnení zákona SNR č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave finančných orgánov sa rozširuje okruh povinných používateľov elektronickej registračnej pokladnice, okrem iných, aj o poskytovateľov právnych činností.

Povinné používanie elektronickej registračnej pokladnice sa vzťahuje aj na advokátov.

■ Čo to znamená pre advokátov?

Od 1. apríla 2015 má advokát pri preberaní hotovostných platieb povinnosť používať namiesto elektronickej registračnej pokladnice aj virtuálnu registračnú pokladnicu.

Oba typy pokladnice (ERP aj VRP) musí advokát používať na evidenciu prijatých tržieb, ktoré získa v hotovosti alebo inými prostriedkami nahrádzajúcimi hotovosť (platobné karty, platobné poukážky) za poskytnutie svojich služieb (právne činnosti), t. j. odmeny, ktorá je jeho zdaniteľným príjmom.

Aplikácia VRP je poskytovaná Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky na základe znenia zák. č. 289/2008 Z. z. SR o používaní elektronickej registračnej pokladnice platného od 1. 4. 2015, ktorá spĺňa požiadavky na virtuálnu registračnú pokladnicu podľa § 4a tohto zákona.

Advokát môže používať VRP len ak počet vydaných pokladničných dokladov v jednom kalendárnom mesiaci nie je viac ako **1000**; limit sa vzťahuje na doklady vydané všetkými VRP používanými advokátom,

Na **jedno predajné miesto** môže byť vytvorený len **jeden prístup** do VRP. K VRP je možné pristupovať pomocou počítača cez webovú aplikáciu a pomocou smartphone cez mobilnú aplikáciu, ktoré sú schopné **pripojenia na internet**.

■ Ako na to?

Prvým krokom je registrácia. Žiadosť o registráciu nájdete na <https://vrp.financnasprava.sk>.

Advokát v prostredí Virtuálnej registračnej pokladnice (VRP), na ktoré sa dostane po kliknutí na <https://vrp.financnasprava.sk> vypíše údaje do formulára s tým, že povinné údaje

musí vypísať vrátane štvormiestneho PIN kódu, ktorý zadáva pri prvom prihlásení do VRP. Vypisovaniu žiadosti treba venovať náležitú pozornosť, lebo v prípade nesprávnych údajov daňový úrad vyzve na opravu, čo predlžuje proces pridelenia kódu VRP.

■ Registrácia a pridelenie kódu virtuálnej registračnej pokladnice

Jedným zo spôsobov, ako požiadať o zaregistrovanie VRP je cez samotnú aplikáciu VRP. V tomto prípade ide o elektronicke vyplnenie žiadosti (nie je potrebné tlačivo), ktorú podnikateľ vyplní, vytlačí, podpíše a doručí FS.

Advokát na prihlasovacej obrazovke klikne na tlačidlo **Žiadosť o pridelenie VRP**. Po kliknutí na toto tlačidlo sa zobrazí formulár žiadosti o pridelenie kódu virtuálnej registračnej pokladnice.

Advokát vo formulári vyplní nasledujúce údaje:

- obchodné meno;
- DIČ (10 miestne číslo);
- **PIN kód** (4 miestne číslo, je dôležitý pri prvom prihlásení, advokát ho nesmie zabudnúť!);
- vyberie právny subjekt (fyzická alebo právnická osoba);
- vyplní adresu trvalého pobytu a miesta podnikania (v prípade FO);
- vyplní adresu sídla právnickej osoby (v prípade PO).

Po vyplnení všetkých potrebných údajov advokát vytvorí žiadosť kliknutím na tlačidlo **Uložiť ako PDF a vytlačiť**. Po kliknutí na toto tlačidlo sa zobrazí náhľad dokumentu a okno pre tlač, ktoré keď advokát potvrdí, dokument sa vytlačí.

Vytlačený a podpísaný dokument je potrebné doručiť FS.

V prípade, ak vypisujete žiadosť ručne na daňovom úrade je potrebné ju vypísať dvojmo, nakoľko žiadosť obsahuje PIN kód potrebný pre prvé prihlásenie, a zároveň slúži ako podklad o podaní žiadosti.

■ Ukončenie používania VRP

Jedným zo spôsobov ako nahlásiť ukončenie používania VRP alebo stratu prihlasovacích údajov je cez samotnú aplikáciu VRP. V tomto prípade ide o elektronicke vyplnenie oznáme-

ní, čiže advokát nemusí zháňať potrebné tlačivo. Advokát jednoducho oznámenia vyplní, vytlačí, podpíše a doručí FS.

Ak chce advokát vyplniť oznámenie o ukončení používania VRP, klikne na tlačidlo **Oznámenie o ukončení používania VRP** na prihlasovacej obrazovke. Po kliknutí na toto tlačidlo sa zobrazí formulár oznámenia o ukončení používania VRP.

Advokát vo formulári vyplní nasledujúce údaje:

- obchodné meno;
- DIČ (10 miestne číslo);
- vyberie právny subjekt (fyzická alebo právnická osoba);

- vyplní adresu trvalého pobytu (v prípade FO);
- vyplní adresu sídla právnickej osoby (v prípade PO);
- DKP;
- dátum ukončenia (dátum, od ktorého chce advokát ukončiť používanie VRP)

Po vyplnení všetkých potrebných údajov advokát vytvorí oznámenie kliknutím na tlačidlo **Uložiť ako PDF a vytlačiť**. Po kliknutí na toto tlačidlo sa zobrazí náhľad dokumentu a okno pre tlač, ktoré keď advokát potvrdí, dokument sa vytlačí. Vytlačený a podpísaný dokument je potrebné doručiť Finančnej správe.

DISKUSIA

Účelnosť trov konania pri zastupovaní účastníka s vlastným právnym oddelením

*Svoje námety na nové témy, krátke glosy, prípadne stručné a heslovité poznámky do kontaktnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu office@sak.sk.
Vaše podnety publikačne spracuje JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.*

Je zrejme, že v rámci aktuálneho námetu neprichádza kontaktná rubrika s témou, ktorú by bolo možné označiť za novú či priekopnícku. Dôkazom je nielen už pomerne početná judikatúra všeobecných súdov, ale aj viacero podnetov od advokátov, ktorí sa v rámci svojej praxe s týmto problémom stretli. Zastupovanie právnických osôb, ktoré personálne disponujú dostatočným odborným aparátom, pokiaľ ide o spôsobilosť na adekvátnej kvalitatívnej úrovni konať pred súdom v ich mene, nie je v zásade ničím neštandardným. Spravidla ide o poskytovanie advokátskych služieb väčším korporáciám, bankám, poisťovniam, leasingovým spoločnostiam, prípadne ministerstvám alebo iným orgánom verejnej správy. Tieto subjekty majú nezriedka vlastné právne oddelenia, v rámci ktorých zamestnávajú početnú skupinu osôb s vysokoškolským právnickým vzdelaním.

Za obdobie ostatných približne desiatich rokov sa v tejto súvislosti vyskytlo značné množstvo súdnych rozhodnutí, v ktorých nebola tejto kategórii účastníkov – napriek nepochybnému splneniu zákonných podmienok – priznaná náhrada trov konania s tým, že ich zastupovanie advokátom nie

je účelné, resp., že vykazuje znaky nadbytočnosti, preexponovanosti, prípadne dokonca účelovosti a zneužitia práva na zastúpenie. Z hľadiska odôvodnenia takéhoto výroku o náhrade trov konania bol pritom vždy aplikovaný § 142 ods. 1 OSP, ktorý generálne vymedzuje princíp účelnosti v rámci inštitútu náhrady trov konania: „Účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemá.“

Táto rubrika nevytvára priestor pre podrobnejšiu analýzu danej problematiky, aj keď načrtnutá téma si to nepochybne zaslúži. Je však bez ďalšieho možné vymedziť v rámci judikatúry niekoľko východiskových a oporných bodov, ktoré sú spôsobilé modifikovať a racionalizovať pomerne jednostranný a tendenčný náhľad súdnej praxe na zmysel a význam zastúpenia konkrétneho účastníka advokátom.

Predovšetkým je nevyhnutné spomenúť mienkotvorňný nález Ústavného súdu SR zo dňa 9. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 78/2003, publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení ÚS SR pod č. 86/2004 s touto právnou vetou „(...) 4. Vše-

obecný súd neporuší základné právo na právnu pomoc a rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, ak navrhovateľovi, ktorý disponuje viacerými pracovníkmi, ktorí majú právnické vzdelanie, neprizná náhradu trov právneho zastúpenia, pretože ich nepovažuje za účelne vynaložené.“ V danej veci bolo dotknutým účastníkom Ministerstvo financií SR, a to v procesnej pozícii žalovaného (čo mimochodom nekorešponduje s publikovanou právnou vetou nálezu), a v konaní o náhradu škody dosiahlo plný procesný úspech. Napriek tejto skutočnosti súd prvého stupňa žiadnemu z účastníkov náhradu trov konania nepriznal, pričom výrok o náhrade trov konania potvrdil aj odvolací súd. Žalovaným uplatnený nárok na náhradu trov konania spočíval v náhrade trov právneho zastúpenia komerčným právnikom, ktorý ministerstvo zastupoval počas celého konania. Svoj nález, ktorým konštatoval, že namietané základné právo sťažovateľa porušené nebolo, odôvodnil Ústavný súd SR tým, že všeobecné súdy uplatnili zákonom daný priestor na uváženie a posúdenie účelnosti trov konania a nezasiahli do podstaty a zmyslu základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy.

So značnou mierou relevancie možno v tejto súvislosti poukázať aj na pomerne rozsiahlu judikatúru Ústavného súdu ČR, s ktorou sa pri zvýšenom záujme o danú tému rozhodne stojí za to oboznámiť. Ide najmä o rozhodnutia českého ústavného súdu vo veciach: I. ÚS 2929/07, IV. ÚS 1087/09, II. ÚS 2396/09, III. ÚS 2984/09, III. ÚS 1180/10, I. ÚS 988/12, I. ÚS 3344/12. Hoden zmienky je aj nález Ústavného súdu ČR zo dňa 10. 1. 2012, sp. zn. III. ÚS 3000/11, podľa ktorého je exekútor osobou s právnickým vzdelaním a odbornými vedomosťami potrebnými pre aktívnu obranu v súdnom konaní. Preto v spore, v ktorom ide o relatívne bežnú agendu súdneho exekútora, nie sú trovy vynaložené na právne zastúpenie exekútora advokátom účelné v zmysle § 142 ods. 1 OSP. Na druhej strane, podľa nálezu toho istého súdu zo dňa 25. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3819/13 trovy právneho zastúpenia v občianskom súdnom konaní je zásadne nevyhnutné považovať za účelne vynaložené aj za situácie, kedy je zastúpený účastník sám povolaním advokát. To platí aj v prípade, že je predmetom konania problematika, s ktorou prichádza daný účastník v rámci svojej advokátskej praxe do pravidelného kontaktu (tento nález bol publikovaný aj v českom stavovskom časopise Bulletin advokacie č. 7–8/2014, s. 63).

Späť do slovenskej justičnej praxe. V systéme ASPI je pod ID: JUD82267SK dohľadateľné rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 93/2012, v súlade s ktorým „Záver o neúčelnosti trov právneho zastúpenia (v konaní úspešných) žalovaných odvolací súd vyvodil z právneho názoru, podľa ktorého nie je možné považovať za účelne vynaložené trovy konania pozostávajúce z odmeny advokáta v prípade, ak právnická osoba, ktorá udelila plnú moc na zastupovanie v konaní advokátovi, zamestnáva osoby s právnickým vzdelaním alebo má aj vlastný právny útvar. Akceptácia o neúčelnosti trov konania (právneho zastúpenia) v týchto prípadoch by v konečnom dôsledku znamenala, že účastník konania, ktorý zamestnáva osobu s právnickým vzdelaním alebo sám má právnické vzdelanie,

musí znášať aj trovy právneho zastúpenia sám. Takýto výklad je podľa názoru dovolacieho súdu v rozpore nielen s ustanovením § 25 ods. 1 OSP, ale aj v rozpore s ústavným princípom rovnosti občianskeho súdneho konania.“

S osobitným dôrazom možno poukázať na aktuálny nález Ústavného súdu SR zo dňa 23. 5. 2014, sp. zn. IV. ÚS 84/2014, týkajúci sa ústavného prieskumu potvrdzujúceho uznesenia odvolacieho súdu v časti výroku o náhrade trov konania, ktorým nebola sťažovateľovi – ako banke – z dôvodu neúčelnosti priznaná náhrada trov právneho zastúpenia advokátom. Ústavný súd predovšetkým upresnil, že banka je súkromnoprávnym podnikateľským subjektom, čo skutkový stav s dostatočnou relevanciou odlišuje od spomínaného konania pod sp. zn. II. ÚS 78/2003, týkajúceho sa ministerstva ako ústredného orgánu štátnej správy.

Sťažnosti pritom v celom rozsahu vyhovel a podotkol, že zo žiadnych ustanovení ústavy ani OSP nemožno vyvodiť záver, že by účastníkovi konania (konkrétne v prerokúvanej veci právnickej osobe súkromného práva), ktorý má zamestnancov s právnickým vzdelaním a napriek tomu si zvolí zástupcu z radov advokátov, nemala byť priznaná náhrada trov konania. Interpretáciu a aplikáciu § 142 ods. 1 OSP, ktorá vedie k opačnému záveru, vyhodnotil ústavný súd ako ústavné nekonformnú.

Súčasne doplnil, že trovy konania vzniknuté v súvislosti so zastúpením účastníka advokátom je potrebné zásadne považovať za vynaložené účelne na riadne uplatňovanie, resp. bránenie práva na súde. Iba v celkom výnimočných situáciách, najmä v prípade zneužitia práva na zastúpenie advokátom, by mohlo ísť o trovy konania, ktoré by sa nedali kvalifikovať ako vynaložené účelne. V danej veci však podľa názoru ústavného súdu zo strany sťažovateľky o prípad zneužitia práva na zastúpenie advokátom nešlo. Výklad krajského súdu v napadnutom rozhodnutí je arbitrárny a ústavne neudržateľný, keďže popiera účel náhrady trov konania, ktorým je kompenzácia výdavkov účastníkovi konania, ktoré musel vynaložiť v dôsledku protiprávneho konania, na účelne uplatňovanie alebo bránenie svojho práva. V súlade s tým je zákonná úprava náhrady trov konania založená na zásade úspechu v konaní, a nie na zásade zásluhovosti. Úspešný je vo veci ten účastník konania, ktorého meritórnemu návrhu bolo vyhovené (mal vo veci plný úspech), čo bol aj prípad sťažovateľky.

Vzhľadom na normatívne znenie § 142 ods. 1 OSP určite nie je možné *a priori* formulovať univerzálne kritérium alebo korektív pre generálne vymedzenie účelnosti trov konania. Každý individuálny prípad si z daného hľadiska vyžaduje osobitné posúdenie. Aktuálna judikatúra Ústavného súdu SR však nastoľuje objektívny a racionálny názorový trend, ktorého základom je premisa, že trovy právneho zastúpenia sú vo všeobecnosti bez ďalšieho považované za účelne vynaložené, pokiaľ z mimoriadnych okolností prípadu preskúmateľne nevyplýva opozitný záver (rozhodne nie naopak). To platí aj za procesnej situácie, kedy je účastníkom konania súkromnoprávny subjekt s vlastným právnym oddelením, útvarom a pod., ktorý zamestnáva dostatočné množstvo osôb s vysokoškolským právnickým vzdelaním. ■

DISKUSIA

Mimoriadne zníženie trestu pri nedôvodných prietáhoch v trestnom konaní v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

V praxi často v rámci záverečnej reči na hlavnom pojednávaní odznieva z úst obhajcov obžalovaných apel na súd na aplikáciu inštitútu mimoriadneho zníženia trestu, ktorý sa právne opiera o § 39 Trestného zákona. Túto prednesenú žiadosť obhajcov v rámci záverečnej reči je možné počuť najmä v prípadoch, keď vykonané dokazovanie na hlavnom pojednávaní nepochybne potvrdilo dôvodnosť podanej obžaloby a prokurátor podľa názoru obhajoby očividne ustojí dôkazné bremeno obžaloby. Obhajca sa v záverečnej reči preto zameriava na dosiahnutie uloženia čo najmiernejšieho trestu pre svojho mandanta.

Hypotézou právnej normy na mimoriadne zníženie trestu ustanovenej v § 39 ods. 1 Trestného zákona je, ak súd vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a má za to, že by použitie trestnej sadzby ustanovenej týmto zákonom bolo pre páchatel'a neprímerane prísne a na zabezpečenie ochrany spoločnosti postačuje aj trest kratšieho trvania. V takomto prípade možno páchatel'ovi uložiť trest aj pod dolnú hranicu trestu ustanoveného Trestným zákonom. Okrem týchto všeobecnejších dôvodov mimoriadneho zníženia trestu sú ďalšie dôvody ustanovené aj v druhom odseku tohto paragrafu. Súd môže znížiť trest pod dolnú hranicu trestnej sadzby ustanovenej týmto zákonom aj vtedy, ak odsudzuje páchatel'a

- a) za prípravu na zločin alebo za pokus trestného činu a ak vzhľadom na povahu a závažnosť prípravy alebo pokusu má súd za to, že použitie trestnej sadzby by bolo pre páchatel'a neprímerane prísne a na ochranu spoločnosti postačuje aj trest kratšieho trvania,
- b) ktorý významnou mierou prispel k objasneniu trestného činu spáchaného v prospech zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny alebo napomáhal zabrániť spáchaniu trestného činu, ktorý v prospech zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny iný pripravoval alebo sa o jeho spáchanie pokúsil tým, že oznámil jeho činnosť orgánom činným v trestnom konaní a poskytol im informácie, ktoré by inak nezískali, a tak im pomohol zabrániť alebo zmierniť následky trestného činu, zistiť alebo usvedčiť páchatel'ov alebo zabezpečiť dôkazy o trestnom čine v prospech usvedčenia zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny,
- c) ktorý spáchal trestný čin v stave zmenšenej príčetnosti, a súd má za to, že vzhľadom na zdravotný stav páchatel'a by bolo možné za súčasného uloženia ochranné-

ho liečenia dosiahnuť ochranu spoločnosti aj trestom kratšieho trvania, pričom nie je viazaný obmedzeniami uvedenými v odseku 3 § 39 Trestného zákona a zároveň uloží ochranné liečenie,

- d) v konaní o dohode o uznaní viny a prijatí trestu, alebo
- e) ktorý sa zvlášť významnou mierou podieľal na objasnení trestného činu korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti Trestného zákona, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297 Trestného zákona alebo obzvlášť závažného zločinu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou, alebo na zistení alebo usvedčení jeho páchatel'a tým, že poskytol v trestnom konaní dôkazy o takom čine, ak vzhľadom na povahu a závažnosť ním spáchaného trestného činu má súd za to, že účel trestu možno dosiahnuť aj trestom kratšieho trvania; znížiť trest odňatia slobody pod dolnú hranicu trestnej sadzby sa nesmie voči organizátorovi, návodcovi alebo objednávateľovi trestného činu, o ktorom poskytol dôkazy v trestnom konaní.

Pri mimoriadnom znižovaní trestu, teda pri ukladaní trestu pod zákonom ustanovenú trestnú sadzbu Trestný zákon presne vymedzuje diferenciačné kritéria pre minimálnu hranicu, pod ktorú súd nesmie uložiť trest. Pre komplexnosť je nutné uviesť, že súd nesmie pri mimoriadnom znížení trestu uložiť

- a) trest odňatia slobody kratší ako dvadsať rokov, ak je páchatel' odsúdený za trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144 ods. 3 Trestného zákona, genocídia podľa § 418 ods. 3 Trestného zákona, terorizmu a niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419 ods. 3 a 4 Trestného zákona, neľudskosti podľa § 425 ods. 2 Trestného zákona alebo vojnového bezprávia podľa § 433 ods. 2 Trestného zákona,
- b) trest odňatia slobody kratší ako osem rokov, ak je v osobitnej časti Trestného zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň pätnásť rokov,
- c) trest odňatia slobody kratší ako päť rokov, ak je v osobitnej časti Trestného zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň desať rokov,

- d) trest odňatia slobody kratší ako dva roky, ak je v osobitnej časti Trestného zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň päť rokov,
- e) trest odňatia slobody kratší ako šesť mesiacov, ak je v osobitnej časti Trestného zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody menej ako päť rokov, a
- f) trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu a trest vyhostenia na dobu kratšiu ako šesť mesiacov.

Možnosť mimoriadneho zníženia trestu je motiváciou pre obvinených zúčastniť sa na konaní o dohode o uznaní viny a prijatí trestu podľa § 232 Trestného poriadku, v rámci ktorého je podľa § 39 ods. 4 Trestného zákona možné dohodnúť trest odňatia slobody znížený až o jednu tretinu pod dolnú hranicu zákonom ustanovenej trestnej sadzby. Samozrejme, dohoda o uznaní viny a prijatí trestu podlieha schváleniu súdom formou rozsudku.

Zákonodarca pri koncipovaní a prijímaní vyššie uvedeníh ustanovení Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu nebral vôbec do úvahy tak neželaný, ale na druhej strane bežný fakt, ako sú nedôvodné a zbytočné prietahy v trestnom konaní, ktoré môžu prerásť až do niekoľkoročných káuz. K zbytočným prietahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné sudy) vec len prerokovali, príp. vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 10/98, II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99).¹

Každý právny systém v sebe stelesňuje špecifickú koncepciu spravodlivosti. To však nevylučuje otázku, či je špecifický systém celkovo alebo čiastočne spravodlivý. Rôzne analýzy, ale najmä analýzy z hľadiska spravodlivosti právneho systému, sú imanentnou úlohou jurisprudencie. Je všeobecne známe, že otázka spravodlivosti je často predmetom sporov.²

V tejto súvislosti je nutné akcentovať aj účel trestu v zmysle § 34 Trestného zákona, t. j. trest má zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život a súčasne iných odradí od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou. Pri určovaní druhu trestu a jeho výmery súd prihliadne najmä na spôsob spáchania činu a jeho následok, zavinenie, pohnútku, prifažujúce okolnosti, poľahčujúce okolnosti a na osobu páchatela, jeho pomery a možnosť jeho nápravy. Je úplne zřejmé, že uloženie trestu v zákonom ustanovenej sadzbe v prípade, keď trestné konanie trvá napríklad 7 rokov, by mohlo byť v rozpore s účelom trestu, ako ho predpokladá § 34 Trestného zákona a zároveň možno v tejto súvislosti operovať aj s pojmom spravodlivosti trestu. Akcentovať treba aj jednu zo základných zásad trestného konania ustanovenú v § 2 ods. 7 Trestného poriadku – zásadu spravodlivosti a rýchlosti konania – „Každý má právo,

aby jeho trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom...“.

Nedôvodné a zbytočné prietahy v trestnom konaní v zásade zakladajú porušenie práva na spravodlivý súdny proces chránený článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“). Podľa prvej vety článku 6 ods. 1 Dohovoru „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.“ Z uvedeného vyplýva, že napríklad obvinený by sa mohol z dôvodu porušenia jeho základného práva na konanie bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky domáhať na Ústavnom súde Slovenskej republiky podľa čl. 127 ods. 2 Ústavy SR nápravy (príkázanie orgánu činnému v trestnom konaní alebo súdu, aby konal vo veci) a zároveň podľa čl. 127 ods. 3 Ústavy SR priznania primeraného finančného zadosťučinenia.³ V prípade nedostatočného uspokojenia svojich práv Ústavným súdom SR môže obvinený podať sťažnosť aj na Európskom súde pre ľudské práva, pochopiteľne, ako ustanovuje čl. 35 ods. 1 Dohovoru,⁴ až po vyčerpaní všetkých vnútroštátnych opravných prostriedkov.

Istou výnimkou z vyššie naznačeného postupu je zohľadnenie neprimeranej dĺžky trestného konania v konečnom rozhodnutí súdu vo forme zníženia trestu alebo dokonca zastavenia trestného stíhania s konštatovaním konajúceho vnútroštátneho súdu, že došlo k neodôvodneným prietahom v prípravnom alebo súdnom konaní.

V rámci rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva sa táto skutočnosť zohľadňuje aj pri meritórnem posudzovaní porušenia článku 6 ods. 1 Dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva tak postupoval napríklad v prípade Beck c. Nórsko (rozhodnutie z 26. septembra 2001). Trestné konanie vedené proti sťažovateľovi trvalo sedem rokov a sedem mesiacov. Vnútroštátne sudy túto skutočnosť zohľadnili pri ukladaní výmery trestu sťažovateľa. Napriek závažnosti trestných činov bol sťažovateľ odsúdený na trest odňatia slobody vo výške dvoch rokov, čo bola maximálna dolná hranica povolená príslušnými ustanoveniami trestného práva za porovnateľné trestné činy a zjavne bol nižším ako v podobných prípadoch. Prvok zbytočných a nedôvodných prietahov v konaní bol hlavnou „poľahčujúcou“ okolnosťou. Redukcia, resp. mimoriadne zníženie trestu odňatia slobody na základe okolností dĺžky konania vnútroštátny súd potvrdil oprávnenosť sťažovateľových námietok na porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru z pohľadu neprimeranej dĺžky súdneho konania. Na základe toho potom Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že nedošlo k porušeniu článku 6 ods. 1 Dohovoru, pretože vnútroštátny súd dostatočne zrozumiteľným spôsobom priznal porušenie zachovania požiadavky „primeranosť“ lehoty a poskytol satisfakciu vo forme zásadného zníženia trestu výslovným a merateľným spôsobom.⁵

Predmetnú právnu doktrínu Európsky súd pre ľudské práva vyslovil už aj v rozhodnutiach Eckle c. Nemecká spolková

republika z 15. júla 1982, Morby c. Luxembursku z 13. novembra 2003 a Menelaou c. Cyprus z 12. júna 2008.

Práve v rozsudku Menelaou c. Cyprus z 12. júna 2008 Európsky súd pre ľudské práva zotrval na predmetnom právnom názore, pričom konštatoval, že zníženie trestu samo o sebe síce nie je v princípe sanáciou pochybenia v nezachovaní primeranej dĺžky trestného konania požadovanej článkom 6 ods. 1 Dohovoru, Európsky súd pre ľudské práva, ale akceptuje túto formu ako výnimku, keď vnútroštátne orgány výslovne a podstatným spôsobom vyjadrili porušenie Dohovoru a znížením trestu zmiernili, resp. odčinili toto porušenie.

S radosťou konštatujem, že v aplikačnej praxi, resp. rozhodovacej činnosti súdov v Slovenskej republike sa judikovaný právny názor Európskeho súdu pre ľudské práva občasne uplatňuje. Ako príklad odcitujem časť odôvodnenia právoplatného rozsudku Okresného súdu Pezinok zo dňa 22. 7. 2010, sp. zn.: 2T 139/2009, ktorým bol obžalovaný mimoriadne znížený trest odňatia slobody práva poukazujúc na vyššie uvedený právny názor: „Podmienka rýchlosti konania musí byť splnená, aby sa zabránilo tomu, aby bol obvinený príliš dlho vystavený trestnému stíhaniu, s čím sú spojené zásahy do jeho práv a slobôd, a aby nebol vystavený neistote o svojom osude (trestné stíhanie má totiž vplyv na jeho povesť, postavenie v zamestnaní ako aj v spoločnosti, čo už samo osebe možno považovať za určitú formu sankcie). Postavenie obvineného je stresujúce (napriek formálnej deklarácii rešpektovania prezumpcie neviny totiž naša spoločnosť obvinenej osoby prakticky stotožňuje s osobami odsúdenými) a negatívne ovplyvňuje život obvineného prinajmenšom tým, že aktuálna hrozba trestu komplikuje obvinenému možnosť viesť a plánovať ďalší osobný život. Uvedený fakt, keďže je nepochybné, že dôvodom dĺžky trvania trestného konania neboli obštrukcie na strane obžalovaných, je významný aj z dôvodu, že plynutím času sa znižuje záujem spoločnosti na potrestaní páchatela a slabne potreba jednak individuálnej prevencie (pokiaľ páchatel' v priebehu trestného stíhania nespáchal ďalší trestný čin, možno predpokladať a dúfať, že sa napravil) a tiež potreba generálnej prevencie (výchovné a odstrašujúce účinky trestu na ostatných členov spoločnosti sa plynutím času znižujú). Neprimeranou dĺžkou trestného stíhania sa vytráca základný vzťah medzi protiprávnym konaním páchatela a ukladaným trestom. Doba, ktorá uplynie od spáchania trestného činu až po meritórne rozhodnutie má bezprostredný vplyv na účel trestu, ktorý má byť uložením určitého trestu dosiahnutý. Aj z týchto dôvodov je povinnosťou súdov, aby porušenie práva na pojednanie veci v primeranej lehote bolo určitým primeraným spôsobom odškodnené. Práve zmiernenie trestu je preto podľa názoru súdu v danom prípade určitou kompenzáciou štátu za to, že došlo k porušeniu práv obžalovaných neprimeranou dĺžkou trestného konania, na ktorého dĺžke tieto nemali žiaden vplyv.“

Pre komplexnosť treba uviesť niekoľko rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva konštatujúcich neprimeranú dĺžku konania, ktorá sa pre účely trestného konania počíta od vnesenia obvinenia až po právoplatné rozhodnutie o vine a treste. V rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva Kirjakov c. Ukrajina z 12. januára 2012 – dĺžka konania 5 rokov

a 5 mesiacov, Dimitar Vasilev c. Bulharsko z 10. apríla 2012 – dĺžka konania 5 rokov a 6 mesiacov, Lambadaris c. Grécko zo 17. apríla 2012 – dĺžka konania 5 rokov a 9 mesiacov, Solovyevy c. Rusko z 24. apríla 2012 – dĺžka konania 5 rokov, Jusuf c. Grécko z 10. januára 2012 – dĺžka konania 4 roky a 9 mesiacov, Zafirov c. Grécko z 6. marca 2012 – dĺžka konania 4 roky 7 mesiacov. Zároveň je, samozrejme, potrebné povedať, že posúdenie, či ide o nedôvodné a zbytočné prieťahy v konaní, ktoré by odôvodňovali súdu aplikáciu inštitútu mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody, musí byť posudzované v každom jednotlivom prípade individuálne, pričom ako kritérium okrem dĺžky konania je aj to, či boli prieťahy spôsobené obvineným alebo inými okolnosťami (nekonaním orgánov činných v trestnom konaní, súdu, nedosažiteľnosťou svedkov, a pod.). Judikatúra Ústavného súdu SR sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie sa účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 3/00).⁶ Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prejednávanej veci.⁷

S prihliadnutím na uvedené je s poukazom na článok 7 ods. 5 Ústavy SR, článku 6 ods. 1 Dohovoru a súvzťažnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva pri neprimerane dlhých trestných konaniach (viac ako 5-6 rokov) žiaduce, aby bol pri rozhodovaní o treste súdmi vždy náležite zvažovaný inštitút mimoriadneho znižovania trestu pod dolnú hranicu trestnej sadzby. Reflektujúc vyššie naznačený právny názor by súd za daných okolností nemusel byť ani limitovaný § 39 ods. 3 Trestného zákona, najmä pri ukladaní trestu odňatia slobody a postupovať v súlade s judikovanou právnou doktrínou Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá je pre štáty v jurisdikcii Európskeho súdu pre ľudské práva záväzná. ■

Poznámky

- 1 IV. ÚS 74/02
- 2 CHOVANCOVÁ, J., VALENT, T.: Filozofia pre právnikov (filozoficko-právne aspekty). Univerzita Komenského. Bratislava. 2008. s. 45
- 3 Pozri napr. Rozsudok ESLP Cabala c. Slovensko zo dňa 6. septembra 2007
- 4 Čl. 35 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd: „Súd môže pojednávať vec až po vyčerpaní všetkých vnútroštátnych opravných prostriedkov, podľa všeobecne uznávaných pravidiel medzinárodného práva a v lehote šiestich mesiacov odo dňa, keď bolo prijaté konečné rozhodnutie.“
- 5 SVÁK, J., Ochrana ľudských práv, Poradca podnikateľa 2006, s. 567.
- 6 III. ÚS 142/03
- 7 IV. ÚS 74/02

REFORMA OBČIANSKEHO PROCESNÉHO PRÁVA

Rubrika **Reforma občianskeho procesného práva** je určená na publikovanie príspevkov, ktorých **zameranie** sa vzťahuje na návrhy nových občianskoprocených kódexov, ktoré boli uverejnené na webovej stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Cieľom rubriky je odbornou diskusiou na stránkach Bulletinu slovenskej advokácie prispieť ku skvalitneniu predložených návrhov a súčasne poukázať na tie problémy navrhnutých procesných poriadkov, ich častí, systému a systematiky ako aj konkrétnych ustanovení, ktorých nevyriešenie by mohlo negatívne ovplyvniť súdnu a inú právnu prax.

Dovolanie v návrhoch dvoch civilných procesných kódexov

Mgr. Peter Toth-Vaňo

Jedným z najzákladnejších spoločenských záujmov je, aby právo bolo jednotné a nestranné.

Benjamin Nathaniel Cardozo

Autor vo svojom príspevku špecifikuje niektoré z najzásadnejších zmien v dovolacom konaní, ktoré sú navrhované v Civilnom sporovom poriadku resp. v Civilnom mimosporovom poriadku. Analyzuje zmeny v úprave prípustnosti dovolania a špeciálne sa venuje otázke, či dovolanie podľa uvedených kódexov bude prípustné aj v prípade nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V nadväznosti na tieto zmeny sa zaoberá situáciou, v ktorej bude už za účinnosti nových kódexov rozhodované o dovolaniach podaných ešte za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku. Záverom na inštitúte zmeny strany počas dovolacieho konania poukazuje na nevyhnutnosť rozumného sudcovského uváženia aj po prijatí nových procesných predpisov. Svoje závery priebežne podporuje konkrétnymi príkladmi. V celom príspevku vychádza zo znenia kódexov ako ich v decembri 2014 schválila vláda Slovenskej republiky.

1. Úvod

Začnime dvoma základnými informáciami.

Po reforme občianskeho procesného práva by lehota na podanie dovolania mala byť nie jeden, ale dva mesiace od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu. Kým dovolateľovi sa teda poskytne viac času na dôslednú prípravu tohto opravného prostriedku, druhej sporovej strane (protistrane) sa situácia sťažuje. A to je tá druhá informácia. Nad protistranou osoby podávajúcej dovolanie totiž bude tak trochu Damoklov meč – ak nestihne reagovať na dovolanie dovolateľa v lehote stanovenej súdom (nie kratšej ako 10 dní), na jej vyjadrenie už nebude prihladené.

Obe vyššie spomenuté zmeny v porovnaní s dnes platným znením v Občianskom súdnom poriadku (ďalej aj len „O. s. p.“) sú pomerne podstatné a relevantné. Inštitút dovolania má však v pripravovanom Civilnom sporovom poriadku (ďalej aj len „CSP“) ďaleko bohatší príbeh, s vlastným a osobitným vývojom, na ktorý sa určite stojí za to pozrieť podrobnejšie.

Hoci tento príspevok bude výslovne analyzovať len ustanovenia CSP, vzťahujú sa všetky tu uvedené skutočnosti i na konania, ktoré majú byť prejednávané a rozhodované primárne podľa Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj len „CMP“), ktorý priamo stanovuje subsidiárne použitie ustanovení CSP, ak v CMP nie je uvedené inak. Samotný CMP pritom obsahuje len dve osobitné ustanovenia o dovolaní, a to § 76 a § 77 (samozrejme okrem dovolania generálneho prokurátora, čo je však samostatným inštitútom tak v CSP ako aj v CMP), ktoré nijako neovplyvňujú analýzu a naše (samozrejme, subjektívne) závery vyplývajúce z tohto príspevku. Tretí pripravovaný kódex, Správny súdny poriadok, dovolanie ako opravný prostriedok neuvádza.

Je tiež vhodné špecifikovať, že pokiaľ v tomto príspevku analyzujeme či uvádzame presné znenie toho ktorého ustanovenia kódexu či priamo odkazujeme aj na jeho konkrétne paragrafové označenie (číslo paragrafu), vychádzame zo znenia CSP a CMP, ktoré bolo na sklonku minulého roku schválené vládou Slovenskej republiky (ďalej aj len „vláda SR“) a následne predložené nášmu zákonodarnému zboru, Národnej rade Slovenskej republiky (ďalej aj len „NR SR“).

V rámci úvodu tohto príspevku si pritom dovoľujeme rovnako upozorniť, že jeho predmetom primárne nemá byť podrobná informácia o novej úprave dovolania v pripravovanom CSP. Tú môže každý celkom jednoducho získať, pokiaľ sa oboznámi s aktuálnym znením CSP (či priebehom legislatívneho procesu ako takého) dostupným na internete.¹ Skutočným účelom tohto príspevku je zdôrazniť určité „ohniská“ tohto inštitútu, ktoré podľa nášho názoru – či už v ďalšom priebehu legislatívneho procesu alebo neskôr pri aplikácii platného a účinného CSP súdnou mocou – prídu v budúcnosti na pretras. A, samozrejme, pozriem sa takisto na to, ako CSP upravuje otázky, ktoré s inštitútom dovolania priamo súvisia a možno ich označiť za problematické či sporné už v dnes platnom a účinnom O. s. p.

A práve jedna taká bola v tomto časopise v nedávnej minulosti riešená...

2. Otázka prípustnosti dovolania z dôvodu nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia

Úprimne povedané, keď sme sa po prvý raz oboznamovali so znením CSP, celkom úmyselne sme preskočili množstvo čo do číselného označenia skorších ustanovení, so zámerom prvotne zistiť, ako Rekodifikačná komisia vyriešila nekonečnú ságu pojmu „odňatie možnosti konať pred súdom“ v rámci inštitútu dovolania. Pokiaľ totiž vidí dnes obozretný advokát relevantné nedostatky v odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie súdu prvej inštancie (a teda niet dôvodu prípustnosti dovolania z dôvodu diformity rozhodnutí súdu prvej a druhej inštancie), má ťažkú úlohu a musí zvažovať. Či sa v mene svojho klienta pustiť do dovolania a dúfať, že „jeho“ vec dostane na stôl jeden z dovolacích senátov, ktoré nedostatočné odôvodnenie považujú za *odňatie možnosti konať pred súdom* (a teda za skutočnosť zakladajúcu prípustnosť dovolania), alebo nestrácať čas a priamo koncipovať ústavnú sťažnosť adresovanú Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „Ústavný súd SR“). Je to totiž práve Ústavný súd SR, ktorý konštatuje, že nedostatok **relevantného** odôvodnenia je zásahom do základného práva účastníka konania (CSP už používa pojem strana sporu) na spravodlivý súdny proces,² čo v takom prípade nevyhnutne rezultuje do vydania nálezu a zrušenia napadnutého rozhodnutia všeobecného súdu s vrátením veci tomuto súdu na ďalšie konanie.

Dovoľujeme si v uvedenej dlhý roky riešenej otázke – či nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia prípustnosť dovolania zakladá alebo nie – odkázať na príspevky F. Sedlačka uverejnené v tomto časopise.³ Skutočnosti a odkazy v nich uvedené možno doplniť o pomerne dnes už známe roz-

Mgr. Peter Toth-Vaňo

je absolventom Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (2003).

Pôsobí ako advokát v advokátskej kancelárii *advocatus s. r. o.*

a zároveň od roku 2013 ako externý doktorand na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Príležitostne publikuje na odborné témy, najmä z oblasti občianskeho, obchodného a procesného práva. V rámci svojej vedeckej činnosti sa zaoberá uplatňovaním zásady *stare decisis* v slovenskej súdnej praxi.

1 Znenie CSP ako bolo schválené vládou SR a predložené NR SR, dostupné na internete: <http://www.nrsr.sk/web/Page.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=6&CPT=1333>

2 Napríklad uznesenie Ústavného súdu SR III. ÚS 209/04 zo dňa 23. 6. 2004.

3 SEDLAČKO, F.: Kvalita odôvodnenia vs. odňatie možnosti konať pred súdom (aktuálna judikatúra); Bulletin slovenskej advokácie, 20, 2014, č. 6, s. 3 – 4 alebo SEDLAČKO, F.: Ešte raz k odňatiu možnosti konať pred súdom – v súvislosti s kvalitou odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu; Bulletin slovenskej advokácie, 20, 2014, č. 7 – 8, s. 4 – 5.

hodnutie Ústavného súdu SR, na základe ktorého „právne názory najvyššieho súdu, ktorým založil prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) O. s. p. z dôvodu nedostatku riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu, boli predmetom posudzovania aj v inej rozhodovacej činnosti ústavného súdu a ústavný súd sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f) O. s. p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b) O. s. p.“.⁴

Vráťme sa však k slovenskej civilno-procesnej budúcnosti. V rámci ustanovení, ktoré v CSP stanovovali podmienky prípustnosti dovolania, sme tento sporný pojem „odňatie možnosti konať pred súdom“ nenašli a v rámci pokračujúceho legislatívneho procesu absentuje v týchto ustanoveniach aj v čase koncipovania tohto príspevku (prelom rokov 2014 – 2015). Úplne prvé zverejnené znenie CSP, rovnako ako to nasledujúce – predložené dňa 15. 8. 2014 do medzirezortného pripomienkového konania – však stanovovalo, že dovolanie bude prípustné v prípade, ak dôjde „k zásahu do práva na spravodlivý proces“. To znamená, jednoznačne mal CSP snahu pôvodne zakotviť, že nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu bude v budúcnosti prípustnosť dovolania zakladáť. Nemáme vedomosť, ako k uvedenému riešeniu pristupovali iné osoby či organizácie pripomienkujúce CSP, my sme však k danému navrhovanému riešeniu uviedli a adresovali Rekodifikačnej komisii v čase trvania medzirezortného pripomienkového konania nasledovné:

„Považujeme však za otáznne, či je takáto úprava podmienok prípustnosti dovolania vhodná. Práve odvolanie sa na nedostatočné odôvodnenie totiž častokrát žiaľ umožňovalo a umožňuje dovolaciemu súdu založiť prípustnosť dovolania i v tých konkrétnych prípadoch, kedy sú rozhodnutia odvolacieho súdu odôvodnené postačujúco a kedy by dovolanie pri spravodlivom posúdení veci prípustné byť nemalo...“

...Navyše, posúdenie (ne)dostatočnosti odôvodnenia veci je a vždy bude častokrát značne subjektívne. I podľa aktuálnej judikatúry totiž platí, že mieru naplnenia povinnosti odôvodniť rozhodnutie treba posudzovať vždy so zreteľom na právnu úpravu a konkrétny prípad, so zreteľom na charakter konania, v ktorom bolo napadnuté rozhodnutie vydané.⁵ Už vyššie sme pritom uvádzali, že prípustnosť dovolania ako de facto mimoriadneho opravného prostriedku by mala byť formulovaná jasne a jednoznačne, a tak (čo možno najobjektívnejšie) by mali byť nastavené i kritéria pre jej posudzovanie. To však v prípade, pokiaľ bude musieť dovolacím súdom byť posudzované odôvodnenie veci, nikdy platiť nebude. V prípade, ak jednoznačne pripustíme dovolanie s poukazom na nedostatok odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, de facto tým vytvoríme priestor pre štvorinštančné súdne konanie s neistým a subjektívne hodnoteným výsledkom; dané štyri stupne súdneho konania budú pozostávať zo súdu prvej inštancie, odvolacieho súdu, dovolacieho súdu a Ústavného súdu SR.

Práve z uvedeného dôvodu bolo i Rekodifikačnej komisii dané na zváženie implementovať do ustanovenia § 412 CSP znenie, na základe ktorého by nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia prípustnosť dovolania automaticky bez ďalšieho nezakladalo.⁶

Nevedno presne prečo, každopádne však následné znenie CSP, ktoré bolo zverejnené po ukončení medzirezortného pripomienkového konania, už prípustnosť dovolania v kontexte zásahu do práva na spravodlivý proces formulovalo inak:

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, **aby uskutočňovala jej patriace procesné práva**, v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

Podľa tohto znenia (aktuálneho i v čase, kedy bol CSP predkladaný vládou do NR SR⁷) teda na to, aby bolo dovolanie prípustné, už nebude stačiť len porušenie (resp. zásah) do práva na spravodlivý proces bez ďalšieho, ale bude nevyhnutné, aby k takému porušeniu došlo z dôvodu nesprávneho procesného postupu súdu, ktorý mal za následok, že strane konania bolo znemožnené, aby **uskutočňovala jej patriace procesné práva**.

Citované ustanovenie akoby navádzalo k tomu, že procesné práva patriace strane, je nevyhnutné rozdeliť na dve skupiny. Tú prvú by sme mohli nazvať **práva aktívne**, t. j. tie, ktoré strana konania sama **uskutočňuje** resp. vykonáva. Ide napríklad o právo strany predložiť vyjadrenie k odvolaniu druhej sporovej strany (protistrany). Dnes nie je sporné, že v prípade, pokiaľ sa odvolanie druhej strane konania nedoručí a odvolací súd napriek uvedenému vo veci rozhodne (v prospech odvolateľa), dochádza k porušeniu práva (v odvolacom konaní neúspešnej strany) na spravodlivý súdny proces, resp. terminológiou dnes platného a účinného O. s. p. i k odňatiu

4 Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 551/2012 zo dňa 30. 1. 2013.

5 Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 7 Cdo 16/2013, zo dňa 25. 11. 2013.

6 TOTH-VAŇO, P.: K návrhu (a o návrhu) pripravovaného Civilného sporového poriadku; Justičná revue, 66, 2014, č. 10, s. 1274 – 1275.

7 V návrhu, ktorý bol predložený NR SR, ide o § 411 písm. f) CSP.

8 Napríklad uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 4 Cdo 205/2010, zo dňa 22. 9. 2010.

9 § 214 ods. 2 CSP

10 § 214 ods. 4 CSP

možnosti konať pred súdom – čo samozrejme zakladá prípustnosť, ale i dôvodnosť dovolania bez ďalšieho.⁸

Druhú skupinu procesných práv tvoria tie, ktoré by sme mohli nazvať **právami pasívnymi**. Pôjde o procesné práva, ktoré samotná strana vlastným (aktívnym) konaním **neuskutočňuje**. Pôjde teda o práva, ktoré strane konania prináležia bez ďalšieho a súd je povinný ich požadovaným spôsobom uspokojiť. Takýmto právom je nesporne i právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, formulované v CSP (opätovne v tom znení, ktoré bolo predložené do NR SR) nasledovne:

*V odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa žalobca domáhal, aké skutočnosti tvrdil, aké dôkazy označil, aké prostriedky procesného útoku použil, ako sa vo veci vyjadril žalovaný a aké prostriedky procesnej obrany použil. Súd jasne a výstižne vysvetlí, ako posúdil podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty strán, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, ktoré dôkazy vykonal, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax. Súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.*⁹

*Ak sa súd odkloní od ustálenej rozhodovacej praxe, odôvodnenie rozsudku obsahuje aj dôkladné odôvodnenie tohto odklonu.*¹⁰

Z vyššie uvedeného je zrejme nevyhnutné dôjsť k záveru, že pokiaľ procesné právo strany na riadne odôvodnenie rozhodnutia je právom pasívnym, t. j. ide o právo, ktoré **nie je** samotnou stranou (resp. jej aktívnym konaním) **uskutočňované**, nenapĺňa porušenie tohto práva hypotézu vyššie citovanej právnej normy, ustanovujúcej podmienky prípustnosti dovolania v súvislosti s porušením práva na spravodlivý proces. **Ak je teda náš tu prezentovaný výklad správny, tak počas prípravy a tvorby CSP došlo (po medzirezortnom pripomienkovom konaní) k zásadnej zmene, že samotné nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia prípustnosť dovolania zakladáť nebude.**

Otázka vzťahu nedostatočného odôvodnenia na strane jednej a prípustnosti dovolania na strane druhej však ani zďaleka nemôže byť jedinou, ktorá pri hodnotení a analyzovaní inštitútu dovolania príde na pretras...

3. Nové podmienky prípustnosti dovolania podľa CSP = spravodlivejšie konanie?

Zásadnou (i keď tak trochu prvoplánovou) otázkou čitateľa možno bude, či je možné hodnotiť v CSP navrhovanú úpravu dovolacieho konania ako spravodlivejšiu v porovnaní s tou, ktorá je dnes platná a účinná – obsiahnutá v § 236 a nasl. O. s. p.

K nájdeniu odpovede si poslušime prvým príkladom:

Príklad 1

Súd prvej inštancie vyhovie v celosti žalobnému návrhu žalobcu. Žalovaný podá odvolanie, príslušný senát odvolacieho súdu na neverejnom zasadnutí bez nariadenia pojednávania odvolanie žalovaného posúdi ako dôvodné, na základe ktorej skutočnosti rozsudok súdu prvej inštancie zruší a vec mu vráti na ďalšie konanie. Súd prvej inštancie následne, viazaný právnym názorom odvolacieho súdu, žalobný návrh žalobcu v celom rozsahu zamietne. Odvolací súd jeho rozsudok (podľa očakávania) tentoraz potvrdí.

Čo môže následne robiť neúspešný žalobca podľa dnes platného O. s. p.? Odpoveď je v zásade jednoduchá – v podstate nič. Dovolanie totiž pravdepodobne vôbec nebude mať prípustné. Čo na tom, že sudca súdu prvej inštancie mal v skutočnosti iný právny názor ako odvolací senát... Keďže posledné rozhodnutia súdu prvej inštancie a súdu odvolacieho sa zhodujú (hoci len preto, že súd prvej inštancie je viazaný predtým vysloveným právnym názorom odvolacieho súdu...), k prípustnosti dovolania žalobcovi ona rozdielnosť právnych názorov oboch inštancií nepomôže. A to ani v prípade, že onen právny názor odvolacieho súdu bude i pri objektívnom pohľade nelogický či arbitrárny (ibaže by došlo k podstatnej vade konania v zmysle § 237 O. s. p., čo by prípustnosť dovolania samozrejme zakladalo, o ktorej možnosti však neuvažujeme; rovnako

abstrahujeme od možnosti využitia ústavnej sťažnosti, čo je prostriedok osobitný a svojím charakterom nesporne exemplárny).

Práve z dôvodu, že CSP túto zvláštnu (diplomatically povedané...) situáciu zakotvenú dlhé roky v Občianskom súdnom poriadku de facto minimálne čiastočne rieši (to akým spôsobom, vysvetlíme nižšie), si dovoľme úpravu dovolacieho konania navrhovanú v CSP považovať za kvalitnejšiu. Aká teda je vôbec táto úprava v pripravovanom kódexe?

Úprava prípustnosti dovolania z dôvodu väd konania uvedených toho času v § 237 O. s. p. (ďalej aj len „zásadné vady“), ktoré zakladajú prípustnosť, ale aj dôvodnosť dovolania bez ďalšieho, až tak veľkých zmien (s výnimkou vyššie analyzovaného odstránenia pojmu „odňatie možnosti konať pred súdom“) nedoznala.¹¹ Za osobitnú zmienku azda stojí, že zásadné vady by už v zmysle CSP nemali zakladať prípustnosť dovolania voči každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (ako je tomu dnes), ale len voči tým rozhodnutiam odvolacieho súdu, ktoré sú vydané vo veci samej alebo ktorými sa konanie končí.

Podstatná zmena však nastala v ostatnej úprave prípustnosti dovolania, v rámci ktorej sa Rekodifikačná komisia evidentne inšpirovala právnou úpravou platnou od 1. 1. 2013 v Českej republike. Veľmi zjednodušene by sa dalo povedať, že kým podľa dnes platného a účinného O. s. p. je pre prípustnosť dovolania rozhodujúcou primárne diformita vo výsledku konania na odvolacom súde a súde prvej inštancie [*diferencia medzi rozhodnutiami súdu prvej a druhej inštancie – podľa § 238 ods. 1 či § 239 ods. 1 písm. a) O. s. p. s výnimkami uvedenými v § 238 ods. 4 a 5 a § 239 ods. 3 O. s. p.*], **podľa úpravy navrhovanej v CSP by rozhodujúcou skutočnosťou na posúdenie dovolania ako prípustného** (samozrejme okrem už spomenutých zásadných väd zakladajúcich prípustnosť ale i dôvodnosť dovolania bez ďalšieho) **mal byť odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v posúdení otázky, od riešenia ktorej záviselo rozhodnutie vo veci** (ďalej aj len „rozhodujúca otázka“). Ak takejto ustálenej praxe odvolacieho súdu niet (či už z dôvodu, že rozhodujúcu otázku riešila zatiaľ prax odvolacieho súdu rozdielne alebo z dôvodu, že rozhodujúca otázka riešená dovolacím súdom zatiaľ nebola), bude prípustnosť dovolania takisto daná. Úprava prípustnosti CSP pamätá i na prípadný vývoj spoločenských pomerov či akejsi odbornej mienky, nakoľko prípustnosť dovolania bude zakladať i to, ak dovolací súd dôjde (napríklad na základe právnych názorov odbornej verejnosti či samotného Ústavného súdu SR) k názoru, že rozhodujúca otázka by mala byť – v porovnaní s predchádzajúcou praxou odvolacieho súdu – vyriešená inak. Prípadné účelové zneužitie tejto poslednej možnosti zakladajúcej prípustnosť dovolania by pritom mali obmedzovať ustanovenia o tzv. Veľkom senáte¹² (pozostávajúcom zo siedmich sudcov), na základe ktorých je senát odvolacieho súdu, ktorý chce posúdiť rozhodujúcu otázku odlišne, povinný postúpiť vec na rozhodnutie práve tomuto Veľkému senátu. Veľký senát si je pred rozhodnutím vo veci povinný vyžiadať stanovisko generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Hodno však dodať, že traja členovia senátu, ktorí vec postúpili na rozhodnutie Veľkému senátu, sa automaticky stávajú i členmi Veľkého senátu, t. j. naďalej sa podieľajú na riešení a rozhodovaní danej veci a rozhodujúcej otázky. Veľký senát rozhoduje väčšinou hlasov, pričom jeho ďalšími členmi sú predseda príslušného kolégia a ďalší traja sudcovia tohto kolégia určení rozvrhom práce.

Danú obligatórnosť postúpenia veci Veľkému senátu ešte pred rozhodnutím vo veci a teda ešte pred prípadným odklonom od ustálenej praxe odvolacieho súdu každopádne možno v porovnaní s dnešnou právnou úpravou hodnotiť určite pozitívne. Zásadným nedostatkom dnes platnej právnej úpravy je totiž predovšetkým to, že na prijatie zjednocujúceho stanoviska je potrebné, aby už došlo k nejednotnosti v rozhodovacej činnosti.¹³ Uvedená skutočnosť pritom bola i v poslednom období predmetom kritiky.¹⁴ Navyše, aj v prípade, ak dnes dôjde k odlišnosti v rozhodovacej činnosti odvolacieho súdu, stanovisko vôbec nemusí byť prijaté. Vyplýva to z článku 12 odseky 10 a 11 a článku 20 odseky 10 a 11 Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky¹⁵ (ďalej aj len „NS SR“), v zmysle ktorých, ak k stanovisku zo strany pléna resp. kolégia NS SR nepríde, nie je obligatórne stanovený ďalší postup (napr. plénum alebo kolégium sú len oprávnené sa uznieť, že vyhotovením nového návrhu stanoviska bude poverená iná pracovná skupina resp. iní sudcovia kolégia).

To znamená, je evidentné, že v CSP navrhovaná „ostatná“ úprava prípustnosti dovolania (t. j. úprava prípustnosti dovolania z dôvodov iných ako zásadných väd) **už nezdôrazňuje princíp diformity vo výsledku konania na súde prvej inštancie a odvolacom súde, ale uprednostňuje a stavia do popredia význam jednotnosti rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, t. j. pri tejto**

11 K § 237 O. s. p. porovnaj § 411 CSP.

12 § 45 CSP

13 K tomu pozri § 22 ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

14 Napríklad ĽALÍK, T.: O sudcovskej tvorbe práva; Justičná revue, 66, 2014, č. 1, s. 14. Obdobne aj MAJERSKÝ, R.: Zjednocovanie rozhodovacej činnosti súdov v Slovenskej republike; Justičná revue, 59, 2007, č. 12, s. 1593.

15 Prijatého v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 291/2006 Z. z.

úprave v CSP by malo byť možné vopred oveľa lepšie odhadnúť budúci výsledok súdneho sporu. Hodno pritom dodať, že dovolanie z dôvodu odklonu rozhodnutia odvolacieho súdu od riešenia rozhodujúcej otázky v predchádzajúcej praxi dovolacieho súdu (či z dôvodu jej neriešenia alebo nejednotného riešenia v predchádzajúcej rozhodovacej činnosti NS SR) bude voči takému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné bez ohľadu na to, či odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdzoval alebo ho menil. A práve tým CSP nespravodlivo kritickú situáciu žalobcu vo vyššie načrtnutom príklade 1 rieši (na rozdiel od dnes platného a účinného O. s. p., v zmysle ktorého dovolanie v danej situácii prípustným nie je).

Prípustnosť tohto „druhu“ dovolania však (na rozdiel od dovolania poukazujúceho na zásadné vady) podľa CSP nebude zakladať automaticky i jeho dôvodnosť. Tá bude daná len vtedy, ak právne posúdenie odvolacieho súdu v rozhodujúcej otázke bude vyhodnotenú ako nesprávne. To znamená, samotný odklon odvolacieho súdu od predchádzajúcej praxe dovolacieho súdu ešte na posúdenie dovolania ako dôvodného stačiť nemusí (CSP už vôbec neuvádza ako dôvod dovolania ani tzv. *inú vadu konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci*). Úprava CSP zároveň uvádza určité kategórie rozhodnutí odvolacieho súdu, pri ktorých sa možnosť prípustnosti dovolania z dôvodu odklonu od predchádzajúcej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu uplatniť nemôže (najmä pôjde o rozhodnutia, pri ktorých napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení nebude prevyšovať desaťnásobok minimálnej mzdy či pri sporoch s ochranou slabšej strany dvojnásobok minimálnej mzdy).

Rozdiely pri posúdení prípustnosti dovolania z iných dôvodov ako z dôvodov zásadných vád v porovnaní s dnes platnou právnou úpravou budú teda značné. A práve tu sa pomaly dostávame asi k najproblematickejšiemu „bodu“ pripravovanej úpravy inštitútu dovolania, na ktorý sa pri tvorbe ale i pripomienkovaní CSP zrejme (aspoň zatiaľ) tak trochu pozabudlo...

4. Konflikt intertemporality

Na úvod tejto časti považujeme za potrebné zdôrazniť, že *„samotná existencia dovolania nepožíva ústavnoprávnu ochranu, resp. inými slovami, nie je povinnosťou štátu, aby taký prostriedok ochrany práv do svojho právneho poriadku zakomponoval. To však nezabavuje súd povinnosti interpretovať a aplikovať podmienky pripustenia tohto prostriedku, pokiaľ ho štát vo svojom zákonodarstve vytvoril, tak, aby dodržal a zabezpečil maximum práva na spravodlivý proces“*.¹⁶

Ako vysvetlíme v ďalšom texte, nevyhnutnosť interpretácie podmienok prípustnosti dovolania vyššie uvedeným spôsobom bude za predpokladu prijatia CSP v znení predloženom do NR SR veľmi relevantná...

Už sme uviedli, že Rekodifikačná komisia sa pri úprave prípustnosti dovolania evidentne inšpirovala právnou úpravou platnou od 1. 1. 2013 v Českej republike. Lenže, s jednou podstatnou odchýlkou. U našich západných susedov bolo prijaté v zákone číslo 404/2012 Sb. (ktorým bol „občanský soudní řád“ novelizovaný) špeciálne prechodné ustanovenie k uvedenej úprave dovolacieho konania, ktorého podstatná časť znela nasledovne:

„Dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů...“

V návrhu CSP špeciálne intertemporálne ustanovenie k dovolaciemu konaniu nenájdeme. V rámci prechodných ustanovení CSP je však uvedené všeobecné „ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti“,¹⁷ resp. že „právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované“.¹⁸ Konania, ktoré sa majú dokončiť podľa O. s. p. aj po tom, čo CSP nadobudne účinnosť, uvádzajú ďalšie ustanovenia CSP¹⁹ (ide o konania o zmenkovom platobnom rozkaze a šekovom platobnom rozkaze či o rozkaze na plnenie), v danom ustanovení však žiadna zmienka o dovolacom konaní uvedená nie je.

Čo to znamená? Načrtnime si dva príklady.

Príklad 2

Ešte za platnosti a účinnosti O. s. p. rozhodne odvolací súd tak, že rozsudok súdu prvej inštancie, ktorý pôvodne žalobe v celosti vyhovel, zmení tak, že žalobu zamietne. Neúspešný žalobca chce

16 Nález Ústavného súdu SR I. ÚS 164/2012 zo dňa 3. 10. 2012, publikovaný v Zbierke Ústavného súdu SR pod číslom 41/2012. K tomu pozri aj rozhodnutie ESLP zo dňa 19. 12. 1997 vo veci *Brualla Gómez de la Torre v. Španielsko*, č. 26737/95, § 33 in fine.

17 § 463 ods. 1 CSP

18 § 463 ods. 2 CSP prvá veta.

19 § 464 ods. 2 a 3 CSP

využiť možnosť dovolania podľa § 238 ods. 1 O. s. p. (s poukazom na diformitu rozsudkov súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) a vedomý si i nesprávneho právneho posúdenia odvolacieho súdu (zakladajúcemu dôvodnosť dovolania) teda podá dovolanie. Ibaže, nedopatrením deň po uplynutí 1-mesačnej lehoty stanovenej v O. s. p.

Príklad 3

Takisto ešte za platnosti a účinnosti O. s. p. rozhodne odvolací súd tak, že rozsudok súdu prvej inštancie, ktorý pôvodne žalobe v celosti vyhovel, zmení tak, že žalobu zamietne. Neúspešný žalobca tentokrát podá dovolanie včas. V dovolaní pri odôvodňovaní jeho prípustnosti poukáže takisto na § 238 ods. 1 O. s. p., jeho dôvodnosť bude odvodzovať od § 241 ods. 2 písm. b) O. s. p. (existencia tzv. inej vady konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci). Vedomý si kvality svojej právnej argumentácie bude – na rozdiel od žalobcu v príklade číslo 2 – pokojne spať.

Až tu zrazu príde deň, kedy nadobudne účinnosť CSP. Hoci všeobecne platí, že „procesné právo vychádza zo zásady, že na procesné úkony v konaní sa vzťahuje právo platné a účinné v čase ich vykonania“,²⁰ príslušný senát odvolacieho súdu, postupujúc v zmysle prechodných ustanovení CSP, bude považovať za relevantné na posúdenie prípustnosti dovolania práve ustanovenia nového kódexu. A tak do toho času trúchliacemu žalobcovi z príkladu číslo 2 z ničoho nič príde uznesenie, podľa ktorého bude jeho dovolanie posúdené ako prípustné (bolo predsa podané včas, t. j. v rámci dvojmesačnej lehoty stanovenej v CSP) a i dôvodné, s poukazom na to, že odvolací súd sa pri svojom posúdení odchyľil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Naopak, do toho času sebaistému žalobcovi z príkladu číslo 3 ostanú oči pre plač. Iná vada konania totiž už dôvodnosť dovolania v zmysle CSP bez ďalšieho nezakladá...

Je to tak v poriadku? Bude to tak v poriadku?

Je úplne evidentné, že v danom prípade ide o retroaktivitu, ktorá v jednom prípade pôsobí v prospech dovolateľa, v druhom naopak. Na objasnenie, o akú retroaktivitu ide, si priblížime jeden z náleзов Ústavného súdu SR:

„Pravá retroaktivita zákona predpokladá, že zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych stavov (práv alebo povinností). Nepravá retroaktivita znamená, že neskorší zákon pôsobí na ešte neuzavreté vecné stavy a právne vzťahy. Neskorší zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali.“²¹

Podľa ďalšieho rozhodnutia Ústavného súdu SR „všeobecne v prípadoch stretu starej a novej právnej normy platí nepravá retroaktivita, t. j. od účinnosti novej právnej normy sa i právne vzťahy vzniknuté podľa zrušenej právnej normy riadia právnou normou novou“.²² A ako tvrdí iné rozhodnutie Ústavného súdu SR „nová právna úprava pritom môže znamenať zrušenie alebo zúženie existujúceho subjektívneho práva do budúcnosti. Vo všeobecnosti sa nepravá retroaktivita pripúšťa, avšak existujú výnimky, ktoré ju robia neprípustnou, najmä v prípade, ak výrazne zasahuje do legitímnych očakávaní jednotlivcov“.²³ Pritom nálezy Ústavného súdu SR, v zmysle ktorých i nepravá retroaktivita môže ústavne relevantným spôsobom zasiahnuť do právnej istoty, resp. do legitímnych očakávaní dotknutých subjektov práva, nie sú v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR ničím výnimočným.²⁴

Je však zároveň potrebné uviesť, že len skutočnosť, že nová právna úprava je „tvrdšia“ (t. j. v prípade žalobcu z príkladu číslo 3 tým, že v CSP tzv. iná vada konania dôvodnosť dovolania bez ďalšieho už neodôvodňuje), ešte sama osebe protiústavnosť retroaktívnej normy zakladať nemusí.²⁵ Napriek tomu však tvrdíme, že daná situácia spôsobená príliš všeobecným riešením prechodných ustanovení CSP (či lepšie povedané absenciou akéhokoľvek prechodného ustanovenia špeciálne riešiacего zmenu v úprave odvolacieho konania) v určitých situáciách protiústavný rozmer nadobudne. Aj za pomoci jedného nálezu Ústavného súdu – tentoraz Českej republiky – sa to pokúsime dokázať ďalším príkladom.

Príklad 4

V dvoch skutkovo a právne identických občianskoprávných konaniach, predmetom ktorých bude úhrada plnenia medzi trojnásobkom až desaťnásobkom minimálnej mzdy (pričom nepôjde

20 Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 287/05 zo dňa 17. 5. 2006.

21 Uznesenie Ústavného súdu SR PL. ÚS 3/00 zo dňa 24. 4. 2001. Obdobne pozri aj nález Ústavného súdu SR PL. ÚS 19/08 zo dňa 18. 5. 2010.

22 Napr. uznesenie Ústavného súdu SR II. ÚS 352/2014 zo dňa 9. 7. 2014.

23 Nález Ústavného súdu SR PL. ÚS 96/2011 zo dňa 28. 11. 2012.

24 Napríklad nálezy Ústavného súdu SR PL. ÚS 3/09 zo dňa 26. 1. 2011 či PL. ÚS 11/2010 zo dňa 23. 11. 2011.

25 K tomu pozri napr. nález Ústavného súdu SR PL. ÚS 11/08 zo dňa 30. 6. 2010.

o spory s ochranou slabšej strany), odvolací súd zmení dvoma rozsudkami vydanými v ten istý deň (ešte za platnosti O. s. p.) rozsudky súdu prvej inštancie, na základe ktorých príslušné (celkom identické) žalobné návrhy zamietne. Obaja žalobcovia podajú v ten istý deň voči „tomu svojmu“ rozsudku dovolanie, v ktorom budú argumentovať nesprávnym právnym posúdením odvolacieho súdu. V prípade prvého zo žalobcov jeden senát dovolacieho súdu rozhodne ešte počas platnosti a účinnosti O. s. p., a to tak, že dovolanie vyhodnotí ako prípustné i ako dôvodné. V prípade druhého zo žalobcov bude rozhodovať iný dovolací senát, a to už za platnosti a účinnosti CSP. A tento senát, aplikujúc ustanovenie CSP o tom, že dovolanie s poukazom na odklon od ustálenej rozhodovacej praxe nie je prípustné, pokiaľ napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy, dovolanie tohto (druhého) žalobcu odmietne (ibaže by išlo o spor s ochranou slabšej strany, čo v danom prípade nejde).

Azda ide o tak trochu extrémny príklad dvoch obdobných žalobných návrhov dvoch rôznych žalobcov, zastávame však právny názor, že správnosť akéhokoľvek výkladu práva sa najlepšie ukáže v tzv. hraničných situáciách. **Príklad číslo 4 pritom ukazuje, že pri danej úprave prechodných ustanovení ako je uvedená v CSP môžu obdobné či identické žalobné návrhy podané v tom istom čase (resp. lepšie povedané dovolania podané v tom istom čase) „dopadnúť“ celkom rozdielne, a to len v závislosti od toho, kedy ten ktorý senát dovolacieho súdu o príslušnom dovolaní rozhodne.**

Právny názor o protiústavnosti daného stavu sme si pritom definitívne utvrdili po prečítaní príspevku L. Hanuša v časopise Právni rozhledy.²⁶ Práve ten nás totiž nasmeroval na zdanlivo s našou problematikou nie celkom súvisiaci nález Ústavného súdu Českej republiky, IV. ÚS 373/2000, zo dňa 4. 5. 2001.²⁷ Nechajme teda predmetný nález interpretovať práve L. Hanuša:

„Skutkove šlo o prípad vydání nemovitosti (pozemku) dle zákona o půdě. V daném případě byly splněny všechny podmínky pro její vydání a správní orgán oprávněné osobě vyhověl. Jednou z řešených otázek bylo mimo jiné i posouzení, zda stavba na předmětné nemovitosti postavená je stavbou jednoduchou či nikoliv. Rozhodnutí správního orgánu vycházelo ze závěru, že se o stavbu jednoduchou ve smyslu platných právních předpisů jedná. Do jeho rozhodnutí podala osoba povinná opravný prostředek ke krajskému soudu, který rozhodnutí zrušil, když konstatoval, že zákon, tak jak upravuje vymezení parametrů jednoduché stavby v době rozhodování soudu, tuto nepovažuje za stavbu jednoduchou, a tudíž nelze zastavěný pozemek vydat. Oprávněná osoba se obrátila na Ústavní soud, který jejímu návrhu v řízení o ústavní stížnosti vyhověl a uvedl, že pro soud je sice rozhodující stav v době vyhlášení rozsudku, tento závěr je však nutno vztáhnout toliko ke skutkovým zjištěním, nikoliv v souzené věci k aplikaci právní normy dokládající důvodnost stěžovatelova nároku, který vznikl okamžikem naplnění příslušné skutkové podstaty zákona o půdě, tedy splněním hypotézy předmětné právní normy. Poznamenal, že v opačném případě by došlo k nepřipustné pravé zpětné účinnosti zákona, neboť v okamžiku podání návrhu na vydání nemovitosti bylo bez jakýchkoliv pochybností zřejmé, že se v souladu s příslušnými stavebněprávními předpisy jednalo o stavbu jednoduchou a sám zákon o půdě nemohl předvídat, že dojde v budoucnu v souvislosti se změnou stavebního zákona rovněž ke změně legálního vymezení jednoduché stavby. Svě závěry uzavřel konstatováním, že nárok stěžovatele splněním všech zákonných podmínek pro vydání příslušné nemovitosti vznikl okamžikem podání návrhu na vydání nemovitosti a následná změna stavebněprávních předpisů, mění kritéria pro posouzení jednoduché stavby, nemůže jít k jeho tíži jako restituenta.“

A teraz časť, podľa nášho názoru, pre naše účely rozhodujúca:

„Současné nad rámec těchto rozhodovacích důvodů uvedl, že připuštění opačného postupu by totiž znamenalo, že právní posouzení nároků různých osob, které je včas a řádně uplatnilo a splňovaly zcela shodné výchozí podmínky, by bylo řešeno rozdílným způsobem podle toho, ke kterému okamžiku by příslušný orgán veřejné moci o takovém nároku rozhodoval. Takové rozhodování by záviselo na nahodilosti, což je nepochybně postup principům právního státu neodpovídající (v této souvislosti lze poukázat na v těchto případech častý odkaz na princip rovnosti).“²⁸

Je zřejmé, že k značne obdobnej situácii dochádza v našom prípade číslo 4. Pritom, onen princíp rovnosti je spomínaný v súvislosti s retroaktivitou i v rozhodnutiach Ústavného súdu SR:

„V okolnostiach posudzovanej veci ústavný súd v zhode so sťažovateľkou považuje za vhodné poukázať na ňou citované právne názory obsiahnuté v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 25/05, podľa

26 HANUŠ, L.: Důvěra v právo z pohledu nepřipustnosti retroaktivní interpretace právních předpisů; Právni rozhledy, 13, 2005, č. 14, s. 519 – 523.

27 Predmetný nález Ústavného súdu Českej republiky je i uverejnený v „Sbírce nálezů a usnesení“, pod čísлом 70, zväzok 22, s. 113 a nasl.

28 HANUŠ, L.: Důvěra v právo z pohledu nepřipustnosti retroaktivní interpretace právních předpisů; Právni rozhledy, 13, 2005, č. 14, s. 522.

ktorých „časový konflikt právnych úprav je spojený v každom prípade so zásahom do princípov rovnosti a dôvery občana v právo. Posudzovanie tohto konfliktu intertemporality by sa malo riadiť hľadiskom proporcionality a malo by viesť k záveru o takom spôsobe legislatívneho riešenia časového stretu právnych úprav, ktoré by nenarušilo princíp právnej istoty ako ani princíp rovnosti, ale ich primeraným spôsobom vyvažovalo.“²⁹

Treba znovu zdôrazniť, že v súčasnosti platná právna úprava O. s. p. v konaní, v ktorom sa zhodujú rozhodnutia súdu prvej a druhej inštancie len z dôvodu, že súd prvej inštancie je viazaný predtým vysloveným právnym názorom odvolacieho súdu, bez ďalšieho (okrem výnimočných situácií ako napríklad existencia zásadných väd uvedených v § 237 O. s. p. či prípad, kedy odvolací súd dovolanie pripustí s poukazom na to, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného právneho významu) dovolanie jednoducho neumožňuje (hoci právoplatný rozsudok vydaný v danom konaní môže byť i rozhodnutím svojvoľným či arbitrárnym). **Už len preto je nevyhnutné hodnotiť vskutku pozitívne, že navrhované nové kritérium prípustnosti dovolania v CSP (t. j. súlad rozhodnutia odvolacieho súdu s predchádzajúcou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu ako takou) by malo byť uplatňované už bezprostredne po tom, čo nový kódex nadobudne účinnosť. Avšak s poukazom k vyššie uvedenému je zrejme sporné, pokiaľ by sa mali len na základe a pod vplyvom novej úpravy bez ďalšieho „cez palubu“ hádzať tie dovolania, ktoré budú podané ešte počas platnosti a účinnosti O. s. p., a ktoré by zároveň podľa tam uvedenej úpravy mali byť posúdené ako prípustné a zároveň dôvodné.**

Do akej miery aplikovať v daných prípadoch CSP za predpokladu jeho prijatia v znení, v akom ho schválila vláda SR, nie je zrejme ani otázkou výkladu prechodných ustanovení. Civilný sporový poriadok totiž jednoznačne vymenúva konania, na ktorých dokončenie sa majú vzťahovať ešte doterajšie predpisy. Konania o dovolaniach začaté podľa O. s. p. tam však uvedené nie sú. Preto ťažko možno uvažovať o nejakom s Ústavou Slovenskej republiky (ďalej aj len „Ústava SR“) súladnom výklade, ktorý by zároveň nešiel do priameho rozporu s príslušnými prechodnými ustanoveniami CSP. Ošetriť celú situáciu pritom zo strany dovolacieho senátu NS SR, ktorý ju bude mať snahu posúdiť spravodlivo a v súlade s Ústavou SR, nie je zrejme možné ani cez ustanovenie CSP, v zmysle ktorého „právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované“.³⁰ Ako totiž vyplýva z ďalších nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky³¹ pod právnymi účinkami rozumieme napr. právoplatnosť či (predbežnú) vykonateľnosť rozhodnutí, ktoré nastávajú, ak nedôjde k odloženiu týchto účinkov v dôsledku úkonov strán. A teda pod právne účinky (zrejme) nie je možné subsumovať to, či príslušné dovolania (ktoré bez ďalšieho právoplatnosť ani vykonateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu neovplyvňujú) v danom čase (za platnosti predchádzajúceho právneho predpisu) mali alebo nemali byť posúdené ako prípustné a dôvodné.

Ak sa vo vyššie uvedenom nemýlime, v takom prípade je potom skutočne možné priznať už citovanému prechodnému ustanoveniu CSP „ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti“ – pri absencii iného špeciálneho prechodného ustanovenia upravujúceho režim dovolacích konaní začatých ešte počas platnosti O. s. p. – minimálne čiastočne protiústavný charakter. Nevyhnutné je potom upozorniť, že „v teórii ústavného práva i v slovenskom ústavnom systéme sa uplatňuje tzv. prezumpcia ústavnosti právnych noriem, čo znamená, že na účinnú právnu normu sa orgán ju aplikujúci musí pozeráť ako na súladnú s ústavou dovtedy, kým ústavný súd predpísaným spôsobom nevysloví jej neústavnosť“.³² Alebo inak „ústavnosť nepravej retroaktivity právnej normy má pritom právomoc skúmať len ústavný súd, a to v rámci konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy“.³³

To znamená, ak príslušný senát dovolacieho súdu dôjde v určitých prípadoch v súvislosti s konfliktom intertemporality k rovnakému záveru ako tento príspevok, nemá inú možnosť, ako skutočne iniciovať konanie o súlade právnych predpisov s Ústavou SR podľa jej článku 125 a s poukazom na uvedené dovolacie konanie prerušíť (takýto postup i v dovolacom konaní umožňuje tak O. s. p. ako aj CSP). Danú (proti)ústavnosť totiž nemôže dovolací súd v žiadnom prípade posudzovať sám.³⁴ Veľmi relevantná je v tejto situácii i iniciatíva tej strany konania, ktorej reálne hrozí, že v dôsledku daného konfliktu intertemporality by mohla byť na svojich právach poškodená. Ved' i „Ústavný súd k tomu uvádza, že možno akceptovať názor, že nie je potrebné, aby sa v každom rozhodnutí všeobecný súd zaoberal otázkou ústavnosti, ale ako už bolo povedané, má sa ňou zaoberať, ak ju účastník korektným spôsobom nastolí.“³⁵

29 Nález Ústavného súdu SR IV. ÚS 33/2011 zo dňa 25. 5. 2011. K tomu pozri aj nález Ústavného súdu SR PL. ÚS 11/08 zo dňa 30. 6. 2010.

30 Prvá veta § 463 ods. 2 CSP.

31 Napríklad nález Ústavného súdu SR II. ÚS 249/05 zo dňa 18. 1. 2006. K tomu pozri aj nález Ústavného súdu SR II. ÚS 264/04 zo dňa 30. 11. 2005.

32 Uznesenie Ústavného súdu SR III. ÚS 247/07 zo dňa 11. 10. 2007.

33 Uznesenie Ústavného súdu SR II. ÚS 696/2014 zo dňa 14. 10. 2014.

34 K tomu pozri aj nález Ústavného súdu SR III. ÚS 20/2011 zo dňa 29. 3. 2011, ako aj uznesenie Ústavného súdu SR III. ÚS 535/2011 zo dňa 13. 12. 2011.

35 Uznesenie Ústavného súdu SR II. ÚS 269/09 zo dňa 7. 7. 2009.

5. Pohľad očami Benjamina Nathaniela Cardoza

Po vyššie uvedenej analýze, ktorej priamym cieľom samozrejme nemôže byť bezvýhradná akceptácia jej záverov zo strany čitateľa, sa pokúsme akoby ohodnotiť značne pozmenenú úpravu dovolacieho konania cez citát Benjamina N. Cardoza, uvedený hneď na začiatku tohto príspevku. Ako osoby, ktorá takisto bola najprv advokátom a od roku 1932 až do svojej smrti v roku 1938 i sudcom Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických, a ktorej meno sa preslávilo mimoriadne úspešnou sériou prednášok uverejnených v roku 1921 pod názvom *The Nature of Judicial Process*.³⁶

Pán Cardozo, ako človek presadzujúci jednotnú a nestrannú aplikáciu práva, by hádam ocenil to, že pre značne subjektívne posudzovanie prípustnosti a dôvodnosti dovolania pri namietaní nedostatočného odôvodnenia už nebude v zmysle CSP miesto. Ako právnik pôsobiaci v právnej kultúre *common law* by rovnako určite uvítal, že okrem zásadných väd konania bude primárnym na posúdenie prípustnosti dovolania podľa CSP už nie diferenciacia rozsudku odvolacieho súdu s rozsudkom súdu prvej inštancie, ale rozdielnosť rozsudku odvolacieho súdu s predchádzajúcou právnou praxou dovolacieho súdu ako takou, čo by – či chceme alebo nie – jednoznačne malo prispieť práve k ním zdôrazňovanému zjednocovaniu rozhodovacej činnosti súdov. Nech preto tieto riadky opätovne slúžia ako ocenenie tým, ktorí sa na tvorbe pripravovaných kódexov podieľali. Už len prekenuť ono dočasné obdobie, kedy hrozí nami vyššie opísaný *konflikt intertemporalit*y a teda i Cardozom kritizované nejednotné uplatňovanie práva, závislé nezriedka len od toho, kedy dovolací súd o dovolaní dovolateľa rozhodne (či za účinnosti O. s. p. alebo CSP).

Napriek tomu, že Cardozo zomrel už pred viac ako 70 rokmi, je i ďalší jeho odkaz viac ako aktuálny:

*„Niet pochybností o tom, že ideálny systém, ak by bol dosiahnuteľný, by bol kódex súčasne taký pružný a taký podrobný, ktorý by v každej predstaviteľnej situácii preventívne nahrádzal spravodlivé a vhodné pravidlo. Život je však príliš zložitý na to, aby priniesol dosiahnutie tohto ideálu v rámci kompetencie ľudských síl.“*³⁷

Zrejme ani samotný autor tohto citátu nepredpokladal, ako veľmi budú tieto slová aktuálne i v súčasnosti. Akoby šité na mieru reforme nášho občianskeho procesného práva, ktorej vyvrcholenia (čo do legislatívnych prác na predmetných kódexoch) sme práve svedkami. Kto si totiž myslí, že len „výmenou“ O. s. p. za tri nové samostatné kódexy sa nevyhnutnosť spravodlivého sudcovského uváženia automaticky dostane do úzadia a že všetko bude riešiť zákon (či už CSP alebo zvyšné dva pripravované kódexy), pravdu v žiadnom prípade nemá. Ukážeme si to na poslednej otázke, ktorú v tomto príspevku máme záujem jeho čitateľovi predostrieť.

6. Zmena strany v dovolacom konaní

Inštitút zmeny strany konania má v CSP takisto svoj vlastný príbeh a vývoj. V úplne prvom zverejnenom znení totiž CSP vylučoval zmenu strán i v odvolacom konaní. Do medzirezortného pripomienkového konania bolo následne predložené znenie, ktoré uvádzalo možnosť zmeny strany aj v odvolacom konaní, nie však v konaní dovolacom. Opätovne, nepoznáme znenie všetkých pripomienok k návrhom kódexov, ktoré boli počas medzirezortného pripomienkového konania vznesené, z našej strany však bola Rekodifikačnej komisii navrhnutá i implementácia možnosti zmeny strany aj počas dovolacieho konania,³⁸ a súdiac podľa následného znenia CSP schváleného vládou SR, túto možnosť Rekodifikačná komisia akceptovala.

Najprv však upozorníme na rozdiel medzi zmenou strany konania a zámenou strany konania, a to slovami toho najpovolanejšieho – predsedu Rekodifikačnej komisie:

„Zmena účasti predstavuje v občianskom súdnom konaní situáciu, keď počas konania dôjde k právnej skutočnosti, s ktorou je spojený prevod alebo prechod práv a/alebo povinností tvoriacich predmet konania. Dôjde teda k zmene hmotnoprávneho determinantu konania, ktoré sa za istých (hmotnoprávných) podmienok začalo, a tieto podmienky sa počas konania zmenili – možno to prirovnať k zmene pravidiel hry v priebehu hry.... Naproti tomu zámena účasti

36 Vydané v roku 2011 aj v slovenskom preklade pod názvom „Podstata súdneho procesu“ vo vydavateľstve Kalligram.

37 CARDOZO, B. N.: Podstata súdneho procesu. Bratislava: Kalligram, 2011, s. 113.

38 TOTH-VAŇO, P.: K návrhu (a o návrhu) pripravovaného Civilného sporového poriadku; Justičná revue, 66, 2014, č. 10, s. 1276 – 1277.

v občianskom súdnom konaní predstavuje situáciu, keď žalobca od počiatku nerešpektoval „pravidlá hry“ a nesprávne sa podľahol nich. Vyjadrené procesnou terminológiou, žalobca nesprávne určil vecne legitimovaný subjekt, či už v aktívnom, alebo pasívnom postavení.“³⁹

A teraz k meritu veci. S ohľadom na znenie CSP, ako ho schválila vláda SR, sa na prvý pohľad môže zdať zvláštne, z akého dôvodu sa nad týmto inštitútom pozastavujeme. Veď jeho úprava v danom znení CSP je obdobná tej dnešnej v O. s. p.⁴⁰ a ani jeden z týchto predpisov zmenu strany konania v dovolacom konaní nevylučuje. Tak podľa CSP ako aj podľa O. s. p. je možné pristúpiť k zmene strany aj počas dovolacieho konania, a to prostredníctvom aplikácie ustanovenia, ktoré umožňuje primerané použitie ustanovení upravujúcich konanie pred súdom prvej inštancie. Zároveň tak O. s. p. ako aj CSP uvádzajú, že zmenu strany konania – či už na strane žalobcu alebo žalovaného – môže navrhnúť samotný žalobca (hoci CSP na rozdiel od O. s. p. nepripúšťa, aby zmenu strany konania navrhol ten, na koho boli práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli) a rovnako oba uvádzajú, že súhlas subjektu, ktorý má v konaní „nahradí“ pôvodnú stranu konania, je potrebný len v prípade, pokiaľ má vstúpiť na strane žalobcu.

Práve v súvislosti s týmto inštitútom však máme záujem zdôrazniť nevyhnutnosť spravodlivého sudcovského prístupu aj po prijatí nových pripravovaných procesných predpisov. Z letného pohľadu sa totiž môže zdať, že zmenu v strane konania nemôže za nijakých okolností s úspechom navrhnúť osoba, ktorá vystupuje na strane žalovaného. Je tomu však skutočne tak? Porovnajme si opäť dve situácie.

Príklad 5

Žalobca sa v konaní dožaduje voči žalovanému určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, nakoľko na príslušnom liste vlastníctva je zapísaný ako jej vlastníkom práve žalovaný. Odvolací súd zmení rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobu zamietne. Žalobca následne podá voči rozsudku odvolacieho súdu dovolanie na NS SR. V priebehu dovolacieho konania však žalobca zistí, že hneď po tom, ako rozsudok odvolacieho súdu nadobudol právoplatnosť, previedol žalovaný daný nehnuteľný majetok na tretiu osobu (nazvime ju osobou C). Aplikujúc príslušné ustanovenia O. s. p. resp. CSP dovolaciemu súdu nič nebude brániť, aby s ohľadom na uvedenú skutočnosť ešte pred svojím rozhodnutím o dovolaní pripustil na návrh žalobcu zmenu strany konania na strane žalovaného (t. j. osoba C nahradí pôvodného žalovaného).

Príklad 6

Žalobca sa rovnako ako v predchádzajúcom prípade dožaduje voči žalovanému určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Odvolací súd v tomto prípade zmení rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobe v celom rozsahu vyhovie. V tejto situácii teda následne podá voči rozsudku odvolacieho súdu dovolanie na NS SR žalovaný. V priebehu dovolacieho konania opätovne dôjde k prevodu majetku, v tomto prípade však zo žalobcu na osobu C. Akonáhle to žalovaný zistí, kontaktuje svojho právneho zástupcu so žiadosťou, aby zabezpečil, nech osoba C vstúpi do konania namiesto pôvodného žalobcu... Právny zástupca žalovaného teda podá dovolaciemu súdu návrh na zmenu v osobe účastníka konania na strane žalobcu.

Ako má rozhodnúť dovolací súd v prípade číslo 6? Na prvý pohľad sa môže zdať celkom jednoznačný záver, že návrhu žalovaného ako dovolateľa na zmenu v osobe žalobcu vyhovieť nie je možné, nakoľko by to odporovalo ustanoveniam, v zmysle ktorých je o zmenu strany oprávnená s úspechom žiadať len osoba vystupujúca na strane žalobcu. Je to však skutočne tak? Či by nešlo o zásah do rovnosti strán v situácií, kedy vo svojej podstate v tom istom spore jedna zo strán ako dovolateľ bude mať oprávnenie s úspechom žiadať zmenu v osobe protistrany (príklad 5), kým druhej strane v prípade, ak by bola dovolateľom, by sme takéto právo upierali? Použime opätovne – hoc už dávnejšie „vyslovené“ – slová predsedu Rekodifikačnej komisie:

„Nie je nám zrejmé, prečo rovnakým oprávnením spočívajúcim v legitímácii navrhnúť zmenu účastníctva nedisponuje aj odporca. V záujme práva na spravodlivý proces je zaujímavé zamysľať sa, či týmto ustanovením nie je navrhovateľ podstatným spôsobom v konaní zvýhodnený, čo je v zmysle štrasburskej judikatúry (teda judikatúry EŠLP) krajne neprípustné. Skôr by sme sa prihovárili za rovnakú možnosť aj pre odporcu, lebo v kontradiktórnem konaní majú mať procesné strany v zásade rovnakú možnosť vlastnou procesnou aktivitou ovplyvňovať priebeh konania vo svojom prospech.“⁴¹

39 ŠTEVČEK, M.: Procesné nástupníctvo v civilnom práve procesnom. EPOS, Bratislava, 2008, s. 15 – 16.

40 Porovnaj § 76 CSP a § 92 ods. 2 a 3 O. s. p.

41 ŠTEVČEK, M.: Procesné nástupníctvo v civilnom práve procesnom. EPOS, Bratislava, 2008, s. 49.

42 § 429 ods. 1 CSP resp.
§ 243c O. s. p.

43 Citát RONALDA Mylesa Dworkina, amerického filozofa a odborníka na ústavné právo žijúceho v rokoch 1931 až 2013, mimo iného autora knihy *Law's Empire*, ktorej slovenský preklad vyšiel v roku 2014 vo vydavateľstve Kalligram pod názvom *Ríša práva*.

44 CARDOZO, B. N.: Podstata súdneho procesu. Bratislava: Kalligram, 2011, s. 101.

Avšak, keď múdry a spravodlivý človek v senáte dovolacieho súdu chce... Tak bude minimálne rozmyšľať o aplikácii slov „**primerané použitie ustanovení o konaní na súde prvej inštancie**“⁴² tak, že osoba, ktorá je oprávnená úspešne žiadať o zmenu strany, je na účely dovolacieho konania vo svojej podstate dovolateľ... A to bez ohľadu na to, či od úplného začiatku konania na súde prvej inštancie dovolateľ vystupuje na strane žalobcu či žalovaného. Veď ide o osobu, ktorá iniciuje dovolacie konanie a disponuje „dovolacím návrhom“ – tak isto, ako žalobca iniciuje konanie vo veci samej a disponuje návrhom vo veci samej (návrhom na začatie konania)...

7. Na záver

Zámerom bolo, aby predchádzajúci príklad ukázal, že kódex, nech by bol akýkoľvek, nedokáže bez ďalšieho zaručiť to najdôležitejšie – **prístup**:

„Právo sa nevyčerpáva nijakým súpisom pravidiel či princípov, ktoré jednotlivito vládnu nad svojím vlastným, jasne odlišeným dejiskom ľudského správania. Nevyčerpáva sa ani nijakým rozpisom oficiálnych predstaviteľov a ich právomocí nad jednotlivými časťami našich životov. **Ríša práva sa definuje prístupom, nie územím ani právomocou, ani postupom.**“⁴³

Alebo napísané inak:

„Tak ako nám Jethro Brown v príspevku nazvanom *Právo a evolúcia (Law and Evolution)* hovorí, že zákon, kým sa konštruuje, nie je skutočným právom. Je len zdanlivým právom. **Skutočné právo, hovorí, sa nenachádza nikde, s výnimkou rozhodnutia súdu.**“⁴⁴

Právni teoretici by azda nad posledným citátom polemizovali. V konečnom dôsledku, v už spomenutej publikácii *The Nature of Judicial Process*, tak činil následne i samotný Benjamin Nathaniel Cardozo. Asi ťažko by však bolo poprieť skutočnosť, že tým najdôležitejším faktorom pri uplatňovaní práva, pri jeho reálnom výkone, pri aplikácii akéhokoľvek kódexom predpokladaného prístupu, vždy boli a budú samotní ľudia... Tí, ktorí zo svojej pozície užívajú požehnanie práva, majú moc uvádzať pravidlá v kódexoch stanovené do reálneho života.

8. O jeden mesiac neskôr

Od skoncipovania vyššie uvedeného príspevku uplynul jeden mesiac. Toto doplnenie je písané vo fáze jeho poslednej autorizácie, vo februári 2015. Národná rada Slovenskej republiky na schôdzi konanej dňa 28. 1. 2015 odsúhlasila, aby boli návrhy troch pripravovaných kódexov prerokované v druhom čítaní. Všetky tu uvedené skutočnosti (*rovnako ako väčšina tých, na ktoré sme už poukazovali v čísle BSA 10 – 11/2014, a ktoré sa týkajú úpravy náhrady trov konania, t. j. problematiky pre advokátov úplne kľúčovej*) by preto mali byť aktuálne i v čase, kedy bude tento príspevok publikovaný.

Tri kódexy boli pridelené na prerokovanie trom výborom NR SR, v termínoch do 23. resp. 30. apríla 2015.

Ešte je čas.

REFORMA OBČIANSKEHO PROCESNÉHO PRÁVA

O temporalite procesných noriem (malé praktikum z teórie práva)

doc. JUDr. Marek Števček, PhD.

Článok má ambíciu byť komplexnejšou štúdiou o špecifickosti časových súvislostí noriem civilného práva procesného. Osobitne sa pozornosť venuje režimu tzv. intertemporality, teda časovej koexistencie skoršej a novšej procesnej úpravy. Príspevok rozoberá pojmové znaky procesnej intertemporality a polemizuje s vžitými predstavami o retroaktívite procesnoprávných noriem, ktorá je podľa autora pojmovovo vylúčená.

I. Introdukcia

Časová pôsobnosť právnych noriem patrí ku klasickým právnickým témam. Len málo z týchto tém však v sebe zahŕňa taký vysoký potenciál kombinácie prakticity riešení pre každodenný právny život a teoretických otázok na vysokej úrovni abstrakcie (o ktorých sa väčšina praxe domnieva, že ich „vyrábajú“ umelo akademici na zvyšovanie si kariérneho rastu). Deficit pozornosti, ktorý sa však pri tejto téme dá konštatovať tak zo strany teórie ako i praxe,¹ však vyvoláva množstvo otázok – stretli sme sa s mnohými nepochopeniami aj sudcov (dokonca najvyššieho súdu), aj zo strany teoretického frontu. Tento článok rozhodne nemôže obsiahnuť celú materiu časových súvislostí právnych noriem, nie je ani ambíciou jeho autora osobovať si právo na „konečné“ riešenie otázok v ňom pertraktovaných. Rovnako tak nie je „len“ obyčajnou reakciou na článok iný.² Je však polemický s určitými vžitými názormi o otázkach temporality právnych noriem, predovšetkým procesného charakteru.

II. Repetitórium

Temporálnymi súvislosťami právnych noriem sa primárne zaoberá všeobecná teória práva, ale samozrejme, tvorí aj predmet záujmu doktríny jednotlivých právnych odvetví. Na účely tohto článku považujeme za potrebné stručne osviežiť pamäť čitateľa explikáciou základných pojmov, ktoré vykazujú súvzťažnosť k predmetu našich úvah.

Základom pojmového aparátu tohto segmentu teórie práva sú pojmy *platnosť* a *účinnosť* právnej normy. Nejdeme pochopiteľne opakovať dávno známe poučky, obmedzíme sa na konštatovanie, že rozdiel medzi platnosťou a účinnosťou právnych noriem nie je najšťastnejším riešením časovej pôsobnosti právnych noriem. Právom bola táto koncepcia podrobená kritike tak staršej literatúry,³ ako i recentnej.⁴ Platný text zákona teda ešte nemusí spôsobovať právne účinky, napriek tomu má táto kategória význam pre oboznámenie sa adresátov právnych noriem s „budúcou“ právnou úpravou (hoci nie je celkom „budúca“, pretože je platná – aj v tom je jeden z prúdov kritiky tejto koncepcie). Platná právna norma teda už v istom zmysle normatívne pôsobí na svojich adresátov, no **právne účinky** vyvoláva až momentom svojej účinnosti.

Doba medzi platnosťou a účinnosťou právnej úpravy je doba legisvakancie, ktorá slúži na oboznámenie sa adresátov práva s novou úpravou. Platí, že čím je zmena právnej úpravy zásadnejšia, tým dlhšia legisvakancia sa má adresátom poskytnúť, aby sa právna úprava „vžila“. Sociológia práva hovorí v tejto súvislosti aj o tzv. sociálnej účinnosti práva, ktorá nastáva po faktickej účinnosti právnej úpravy.⁵

1 Samozrejme, tým nechceme povedať, že by sa týmto otázkam nevenovala pozornosť vôbec. Z prác, ktoré sa venujú tejto problematike subjektívne vyberáme: Prusák, J.: Temporalita a retroaktivita právnych noriem. Právny obzor, ročník 79, č. 3/1996, s. 179 a nasl., Ficová, s. – Pavelková, B.: K problému interpretácie niektorých prechodných ustanovení Zákona o rodine. Justičná revue, Roč. 57, č. 8 – 9 (2005), s. 1010 a nasl. V Českej republike sa intenzita záujmu doktríny o otázky (inter)temporality výrazne aktivizovala v dôsledku prijatia nového Občianskeho zákonníka, na niektoré práce publikované v tejto súvislosti bude poukázané ďalej.

2 Hoci krátku reakciu na jeden príspevok bude obsahovať.

3 Procházka, A.: Základy práva intertemporálného. Brno: Nakladatelství Barvič a Novotný 1928, s. 60 a nasl.

4 Porovnaj Procházka, R. – Káčer, M.: Teória práva.

Bratislava: C. H. Beck, 2013, s. 173.

5 Knapp, V.: Teorie práva. Praha: C. H. Beck 1995, s. 164.

6 Prusák, J.: Temporalita a retroaktivita právných noriem. Právny obzor 3/1996, s. 190.

7 Knapp, V.: o. c., s. 114 a nasl.

8 Predovšetkým prvorepubliková doktrína sa touto otázkou veľmi seriózne zaoberala, o čom svedčí značné množstvo prác z tohto subodboru teórie práva, porovnaj napr. Procházka, A.: o. c.; Krejčí, J.: Právní jevy v čase (právně-teoretická studie). Praha: Vydavatelstvo časopisu „Moderní stát“, 1937 a pod.

9 Procházka, A.: o. c., s. 60 a nasl.

10 Svák, J. – Cibulka, Ľ. – Klíma, K.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Všeobecná časť. Bratislava: BVŠP 2008, s. 434 a nasl.

Kontinuita práva väčšinou indikuje momentom účinnosti právnej úpravy potrebu *derogácie* (*abrogácie*) právnej úpravy pôvodnej, teda tej, ktorú nahrádza. Derogáciou sa spravidla rozumie zrušenie len istej časti právnej úpravy, kým abrogáciou zrušenie celého právneho predpisu⁶ – ale nezriedka sa možno stretnúť s používaním týchto pojmov *promiscue*.⁷

Jadrom otázky časovej pôsobnosti právnych noriem je režim tzv. *intertemporality*, teda pravidiel časového spolupôsobenia „starej“ (zrušenej, ergo neplatnej a neúčinnnej) právnej normy s právnou normou „novou“ (platnou a účinnou). Ide nepochybne o otázku, ktorej dôležitosť je zjavná na prvý pohľad – ako sa vysporiadať so „živými“ právnymi vzťahmi, účinkami úkonov či udalostí, ktoré majú svoj základ v čase účinnosti pôvodnej právnej úpravy, no časovo „presahujú“ do právnej úpravy novej. Možno oprávnené konštatovať, že jadrom práva temporálneho je právo intertemporálne.⁸

V legislatívnej rovine sú otázky temporálneho charakteru právnej úpravy obsiahnuté spravidla v poslednej časti zákona, názov ktorej tiež nezriedka variuje, pričom použitá terminológia zákonodarcu nie je vždy veľmi inštruktívna. Takzvané „spoločné, prechodné a záverečné“ ustanovenia tak môžu upravovať:

- i) abrogáciu či derogáciu právnych predpisov alebo ich častí (zrušovacie ustanovenia),
- ii) spoločný režim pre viaceré inštitúty (spoločné ustanovenia),
- iii) pravidlo o vzniku právnych účinkov novej právnej úpravy, tzv. časový moment účinnosti právnej úpravy (záverečné ustanovenia) – ak takéto pravidlo chýba, použije sa všeobecné pravidlo podľa zákona č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky,
- iv) režim časovej koexistencie starej a novej právnej úpravy (prechodné ustanovenia).

Ani jeden zo spomínaných bodov i) až iv) nemusí byť v právnom predpise vyjadrený *expressis verbis*, hoci pravidlo bodu i) nepochybne vyžaduje svoje legislatívne vyjadrenie (ak by legislatívne vyjadrené nebolo, nová právna úprava jednoducho nezrušuje žiadnu starú právnu úpravu). Ani spoločný právny režim (bod ii) nebyva vždy pravidlom. Neexistencia pravidla účinnosti je ľahko zhojiteľná subsidiárnou aplikáciou zákona uvedeného v bode iii).

Najväčšie problémy vyvoláva nepochybne absencia pravidla uvedeného pod bodom iv), teda neexistencia normatívnej úpravy režimu časovej koexistencie starej a novej právnej úpravy v prípadoch, keď tieto nevyhnutne interferujú (čo bude takmer vždy, málokto právny predpis upravuje spoločenské vzťahy, ktoré by už neboli predmetom normatívneho záujmu zákonodarcu). Ak teda takéto časové pravidlo normatívne neexistuje (hoci spravidla neexistuje iba zdánlivo, porovnaj ďalšie výklady), nastupuje interpretácia tejto absencie – nevyhnutná pre kontinuitu právnej regulácie spoločenských vzťahov.

Kľúčovými pojmami tejto interpretácie sú *retroaktivita* a *aretroaktivita*, ktorým sa teraz budeme bližšie venovať.

III.

Spolupôsobenie právnych noriem v čase (tézy intertemporality)

1. Filipika proti „nepravosti“ retroaktivity

Pojmovým znakom akejkoľvek právnej normy je, že reguluje sociálne vzťahy **do budúcnosti, nie spätne**. To však nevyklučuje časové konotácie jednotlivých právnych noriem aj v čase naspäť, inak povedané, isté interferencie novej právnej úpravy na existujúce (v zmysle trvajúce) právne vzťahy sú dokonca žiaduce.

Princípom právnej úpravy má však byť vždy **princíp aretroaktivity právnych noriem, avšak len v zmysle neprípustnosti tzv. „pravej“ retroaktivity**. Mnohé zmätky totiž vyvoláva práve pretrvávajúca dichotómia vnímania retroaktivity na pravú a nepravú. Jej korene možno nájsť už u Savignyho,⁹ no jednoznačne sa prikláňame k pomerne smelým a stojatým vodom nazerania na túto koncepciu rozčerpávajúcim názorom, ktoré toto rozlišovanie odmietajú.¹⁰

doc. JUDr. Marek Števec, PhD.

Predseda Komisie pre re-kodifikáciu Občianskeho súdneho poriadku a člen redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie.

Retroaktivita môže byť len jedna, nepripúšťajúca žiadne prívlastky. Ide o vyjadrenie zásady *lex retro non agit*, teda, že zákon nepôsobí (nemá pôsobiť) späťne – čiže *princíp aretroaktivity alebo zákazu retroaktivity*. Porušenie tohto princípu znamená, že právna norma reguluje spoločenské vzťahy späťne, teda, že mení obsah práv a povinností svojich adresátov späťne do času, kedy sama nebola účinná, čím porušuje požiadavku na úpravu obsahu právnych vzťahov len do budúcnosti. Jedine tento stav je stavom retroaktívnym. Nič iné.

To, čo zo zotrvačnosti stále voláme „nepravá“ retroaktivita (hoci teória aj judikačná prax majú pomerne jasno v otázke, že v skutočnosti o žiadnu retroaktivitu nejde)¹¹ je stav, keď právna norma **pôsobí do budúcnosti, avšak priznáva isté účinky úkonom, vzťahom či udalostiam majúcim pôvod v čase účinnosti právnej úpravy skoršej**, teda úkonom, vzťahom a udalostiam „zakoreneným“ v právnej úprave zrušenej.¹² To je oproti retroaktivite frapantný rozdiel – kým retroaktívna právna norma vlastne zavádza fikciu svojej účinnosti späťne v čase, klasická „do budúcnosti“ pôsobiaca právna norma len potenciálne môže priznávať účinky úkonom, vzťahom či udalostiam, prípadne stanoviť, že tieto úkony, vzťahy a udalosti sa budú **v určitom rozsahu** naďalej posudzovať podľa úpravy skoršej, teda ipso facto už neexistujúcej a neúčinnnej.

Žiadna „nepravá“ retroaktivita teda neexistuje. Existujú len rôzne režimy koexistencie novej a zrušenej právnej úpravy, alebo fikcia spätnej účinnosti právnej normy (retroaktivita) porušujúca elementárne pravidlo, že právna norma nesmie byť účinná skôr, ako je platná (publikovaná, oznámená adresátom práva.)¹³

2. Legislatívne vyjadrenia princípu aretroaktivity

Napriek zložitosti skúmanej problematiky vnímame otázku prípadnej retroaktivity skôr intuitívne, než rýdzo metodologicky.¹⁴ Problematika obsiahnutá v podnadpise sa dá rozdeliť na dve množiny: celkový ústavnoprávny zákaz retroaktivity (či legislatívne uchopenie princípu aretroaktivity), a legislatívne vyjadrenia jednotlivých parciálnych otázok časovej koexistencie zrušenej a účinnej právnej normy.

Rozsah a téma tohto príspevku umožňujú zahrnúť do týchto výkladov naozaj len základné tézy, v podrobnostiach odkazujeme na citovanú literatúru. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že ústavný zákaz retroaktivity môže mať povahu absolútnu alebo relatívnu, a v rámci tohto delenia aj povahu explicitnú alebo implicitnú¹⁵ – Prusák v citovanej práci hovorí v slovenských podmienkach o existencii explicitného relatívneho zákazu retroaktivity, a implicitného absolútneho zákazu retroaktivity¹⁶ v Ústave SR.¹⁷

Príkladom zákonných (v zmysle opozita pojmu ústavný) zákazov retroaktivity je č. 2 Code civil¹⁸ alebo § 5 ABGB.

Z implicitného absolútneho ústavného zákazu retroaktivity vyplýva pre naše úvahy predovšetkým jeden dôležitý postulát, že výslovným (explicitným) príkazom zákonodarcu postupovať aretroaktívne, napríklad *in concreto* príkazom postupovať podľa pravidiel „nepravaj“ retroaktivity, **je implicitne vylúčená možnosť akejkolvek (pravaj) retroaktivity**. Ako bude vyložené podrobne neskôr, procesné normy sa aplikujú takmer bezvýnimčne zákonným príkazom postupovať podľa pravidiel „nepravaj“ retroaktivity, preto je **v súvislosti s procesným právom akákoľvek retroaktivita vylúčená**. Pojem retroaktivita nenáleží k pojmovému aparátu práva procesného¹⁹ – zamieňanie „nepravaj“ retroaktivity s princípom okamžitej aplikability procesných noriem s pravidlom zachovania účinkov procesných úkonov vykonaných podľa skoršej (derogovanej) úpravy na tom nič nezmení.

3. Režimy časovej koexistencie skoršej a novej právnej úpravy

Celkovo rozoznávame tri eventualy inej, ako výlučne *pro futuro* pôsobiacej právnej normy:

- i) Retroaktivita, teda stav, keď právna norma po nadobudnutí svojej účinnosti stanovuje pravidlá správania sa (reguluje právne vzťahy) vzniknuté pred nadobudnutím svojej účinnosti. Priamym legislatívnym zásahom sa teda späťne mení obsah práv a povinností adresátov právnych noriem.
- ii) Stav, keď právna norma reguluje právne vzťahy odo dňa nadobudnutia svojej účinnosti „dopredu“, no zároveň priznáva právne účinky vzťahom a úkonom vykonaným pred dňom nadobudnutia svojej účinnosti (stav nesprávne označovaný ako „nepravá“ retroaktivita).

11 Knapp, V.: o. c., s. 208.

12 Ako však bude vysvetlené ďalej, aj keď takéto účinky právna norma nepriznáva výslovne, sú vždy do istej miery odvoditeľné z atribútov požiadaviek právneho štátu.

13 K tomu porovnaj princíp verejnosti práva, Šín, Z.: Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika. Praha: C. H. Beck 2003, s. 7.

14 Príkladom je konkrétny článok, presnejšie jeho časť, na ktorý v závere tohto príspevku reagujeme.

15 Prusák, J.: o. c., s. 184.

16 Tamže.

17 Netreba, samozrejme, zabúdať na legislatívne vyjadrenia v medzinárodnoprávnych aktoch, napr. Všeobecná deklarácia ľudských práv v čl. 11 ods. 2 a pod.

18 Knapp, V.: o. c., s. 211 a nasl.

19 Ako správne konštatoval napr. Petřík, D.: Retroaktivita právných předpisů v komunitárním právu s přihlédnutím k právu českému, německému a francouzskému. Praha: Linde 2005, s. 54.

20 Iné delenie pozri Pražák, P.: K výkladu prechodných ustanovení nového občanského zákoníku. Právní rozhledy 18/2014, s. 633 a nasl.

21 Samozrejme, procesné normy môžu obsahovať aj predpisy materiálneho práva a *vice versa*.

22 Filip, J. – Svatoň, J. – Zimek, J.: Základy státovědy. 2. vydání. Brno: Právnícká fakulta MU 1997, s. 208. Podobne Kysela, J.: Na okraj platnosti, účinnosti a retroaktivity zákona. Právní rozhledy 22/2005, s. 812.

23 „Pokiaľ ďalej nie je uvedené inak, spravujú sa ustanoveniami tohto zákona aj právne vzťahy vzniknuté pred 1. aprílom 1964; vznik týchto právnych vzťahov, ako aj nároky z nich vzniknuté pred 1. aprílom 1964 sa však posudzujú podľa doterajších predpisov.“

24 Knapp, V.: o. c., s. 209 a nasl.

25 Porovnaj ust. § 3028 ods. 3 in fine.

iii) Stav, vo svojej podstate tiež nežiaduci, keď zákonodarca **výslovne stanoví**, že neplatná a neúčinná (derogovaná) právna úprava bude ešte regulovať právne vzťahy, ktoré vznikli výlučne počas doby jej účinnosti – nové právne vzťahy reguluje nové právo a „staré“ vzťahy pôvodné, už vlastne neplatné a neúčinné právo.²⁰

Dosiaľ uvedené platí pre všetky právne normy, teda aj procesné. Z postulátov všeobecných sa teraz pokúsime prejsť k problematike „odklonu“ procesných noriem v otázkach svojej časovej pôsobnosti, a tým postihnúť mnohé nepochopenia z toho prameniace.

IV. Pôsobnosť procesnoprávnych noriem v čase

Temporalita procesnoprávnych noriem vykazuje isté špecifiká oproti iným druhom právnych noriem, predovšetkým hmotnoprávnych. Obzvlášť sa táto špecifickosť prejavuje práve pri strete starej a novej procesnej úpravy. Tomuto postulátu zodpovedá i špecifickosť samotných tranzitórnych (intertemporálnych) noriem v procesných predpisoch.²¹

Pri prvotnom priblížení je však nevyhnutné najskôr načrtnúť isté „neuralgické body“, či akési pomyslené križovatky intertemporality práva hmotného a procesného.

1. Intertemporalita hmotnoprávna a procesná

Jednoduchou tézou je, že intertemporalita hmotnoprávnych noriem je so železnou pravidelnosťou posudzovaná podľa pravidiel „nepravej“ retroaktivity – pre denotát tohto pojmu budeme používať prilihavejší, i keď ťažkopádnejší výraz princíp okamžitej účinnosti. Pojmovým znakom tohto princípu je pritom skutočnosť, že na segmenty minulých právnych dejov sa pri posudzovaní ich aprobácie použije skoršia, zrušená právna úprava. **Právna norma tak reguluje už existujúce vzťahy do budúcnosti, ale isté právne stavy, úkony a udalosti, alebo ich parciálne prvky sa posudzujú naďalej podľa skoršej (zrušenej a neúčinnnej) právnej úpravy.** Právna teória začína presadzovať na tento stav časovej koexistencie starej a novej právnej úpravy (teda stav, kedy sa parciálne právne elementy posudzujú aj za účinnosti novej právnej úpravy podľa právnej úpravy derogovanej, neúčinnnej) podľa nášho názoru veľmi inštruktívny a vydarený pojem **ultraaktivita**.²² Typickým legislatívnym vyjadrením hmotnoprávnej intertemporality je napr. § 854 Občianskeho zákonníka.²³ Ak zákonodarca takéto či podobné pravidlo nevytvorí priamo v právnom predpise, pomerne konštantná judikatúra ústavného súdu, ako aj doktrínálne názory sa zhodujú v tom, že tento princíp je odvoditeľný z princípov právneho štátu, akými sú princíp legitímnych očakávaní, dôvera subjektov práva v právo samotné, či z ochrany nadobudnutých práv.²⁴

Podstatným pojmovým znakom hmotnoprávnej intertemporality je, že **subjekty práva sa môžu dohodnúť**, napriek explicitnému stanoveniu fikcie účinnosti zrušenej právnej úpravy na segmenty minulých právnych dejov, že aj na tieto segmenty ich právneho bytia **sa použije právna úprava nová**. Takáto dohoda je možná vzhľadom na princíp autonómie vôle typický pre súkromné právo. Zákonodarca možnosť uzavretia takejto dohody môže explicitne v prechodných ustanoveniach vyjadriť, ako to urobil napríklad český zákonodarca v novom Občianskom zákonníku,²⁵ ale táto možnosť je implicitne obsiahnutá aj v právnych predpisoch, kde zákonodarca o tejto možnosti mlčí.

Rovnako jednoduchou tézou je, že procesné právo v prípade stretu novej a starej právnej úpravy charakterizuje **princíp okamžitej aplikability procesnoprávnych noriem**. Potiaľ je v podstate koncept oboch temporalít, hmotnoprávnej i procesnej, totožný v tom zmysle, že z princípu aretroaktivity práva vyplýva časová pôsobnosť právnych noriem **do budúcnosti**. **Najpodstatnejším pojmovým rozdielom vo vnímaní hmotnoprávnych a procesnoprávnych súvislostí temporality je však to, že princíp okamžitej aplikability procesných noriem je komplementárny s osobitným pravidlom v podobe zachovania účinkov (procesných) úkonov** vykonaných v „živých“ konaniach podľa zrušenej právnej úpravy. Takýto princíp možno nazvať **princíp justifikácie účinkov procesných úkonov**. Tento komplementárny princíp treba jednoznačne odlišovať od prípadnej ultraaktivity hmotnoprávnych noriem. Rozdiel spočíva v tom, že priznaním účinkov procesným úkonom vykonaným v konaní za účinnosti zrušenej právnej úpravy sa ipso facto ultraaktivita nestanovuje – ultraaktivita procesných predpisov sa stanovuje osobitným právnym

pravidlom, ktoré je samo o sebe nezávislé na prípadnom pravidle justifikácie účinkov procesných úkonov. Inak povedané, jedno aj druhé pravidlo, **ultraaktivita i justifikácia účinkov môžu byť normované na sebe úplne nezávisle.**

Kým princíp okamžitej aplikability procesných noriem je spravidla (v zmysle svojho legislatívneho vyjadrenia), resp. vždy (v zmysle interpretačnom, tam, kde tento princíp nie je explicitne vyjadrený) dopĺňaný komplementárnym pravidlom o justifikácii účinkov procesných úkonov, ultraaktivita, teda pravidlo, že začaté konania sa dokončia podľa doterajších (zrušených a neúčinných) procesných predpisov či noriem, môže byť potenciálne normovaná (to musí byť vždy, na rozdiel od predošlých dvoch princípov) úplne nezávisle od dvojice komplementárných pravidiel okamžitej aplikability a justifikácie účinkov procesných úkonov.

V prípade procesného práva je možnosť uzavretia dohody účastníkov o podriadení sporu novému právnemu režimu (ak zákonodarcia explicitne stanovil princíp ultraaktivity) **pojmovovo vylúčená.** Rovnako v opačnom prípade je vylúčené uzavretie dohody o „dokončení“ sporu podľa doterajších procesných predpisov, a to bez ohľadu na to, či sa princíp okamžitej aplikability legislatívne vyjadri alebo nie. Účastníci konania totiž nemôžu disponovať týmto právom – právom na súdnu a inú právnu ochranu, ako aj všetky jeho procesné deriváty sú verejnými subjektívnymi právami, ktoré účastníci konania nemajú vo svojej dispozičnej autonómii.

2. Konkurencia intertemporalít

Tieto, pomerne prosté tézy však neplatia vždy. V praxi nie je vždy jednoduché odlíšiť, o aký druh intertemporality ide. Najproblematickejšie sú zrejme dve situácie. Tú prvú predstavuje právne pravidlo § 154 OSP, a druhú konštitutívne súdne rozhodnutia.

2.1. Stav v čase vyhlásenia rozhodnutia

Pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia – jedno z kľúčových pravidiel nášho civilného procesu, ktoré vyvoláva mnohé dopady a súvislosti. Z hľadiska predmetu tohto článku je však potrebné zdôrazniť, že **uvedené pravidlo sa dotýka výlučne skutkových okolností veci, nie právneho posúdenia.** Pre súd je teda rozhodujúci skutkový stav veci v čase vyhlásenia rozhodnutia. Právny stav veci určujú spravidla prechodné ustanovenia hmotnoprávných predpisov, bez ohľadu na to, aké hmotné právo „platí“ v čase vyhlásenia rozhodnutia.²⁶ Uvedené pravidlo tak nemá nijaký dopad na intertemporálne ustanovenia hmotnoprávných a ani procesných predpisov.

2.2. Súdne rozhodnutie ako hmotnoprávna skutočnosť

Ak rozsudok zakladá, mení alebo ruší právny stav, stáva sa hmotnoprávnou skutočnosťou. Môže tak vzniknúť otázka, podľa akých pravidiel intertemporality sa má tento stav posudzovať – rozsudok súdu je nepochybne inštitútom procesného práva, no ak má konštitutívny (právo tvorný) charakter, je zároveň súčasťou práva hmotného. Vzniká teda otázka, podľa ktorej hmotnoprávnej úpravy sa majú dokončiť už začaté konania, v ktorých súd rozhoduje konštitutívne, ak sa počas tohto konania zmenila rozhodujúca hmotnoprávna úprava?

Takáto otázka veľmi naliehavo vyvstala v Českej republike v súvislosti s prijatím Občianskeho zákonníka. Prechodné ustanovenie § 3028 ods. 2 stanovil pre veci osobné, rodinné a vecné režim okamžitej účinnosti právnej úpravy novej, avšak pokiaľ ide o ich **vznik**, platí právna úprava doterajšia. Tieto práva však vznikajú až právoplatnosťou konštitutívneho rozhodnutia súdu – dopadá tak na ne nová alebo doterajšia právna úprava, ak sa konanie začalo za účinnosti zrušenej právnej úpravy? K tejto otázke sa vedie zaujímavá diskusia,²⁷ pričom sa treba jednoznačne prikloniť k takej interpretácii, ktorá odmieta doslovný výklad prechodných ustanovení nového Občianskeho zákonníka – tento vedie k neutržateľnému záveru, že predmetné vzťahy sa posudzujú už podľa právnej úpravy novej. Ak je vznik určitých práv viazaný na konštitutívne súdne rozhodnutie, ktoré (logicky) ako hmotnoprávna skutočnosť vzniká za účinnosti právnej úpravy novej, teleologickým výkladom súladným s ústavným poriadkom štátu musíme dospieť k záveru, že otázka vzniku tohto práva sa posúdi podľa právnej úpravy doterajšej (princíp ultraaktivity). V už začatom konaní sa subjekty práva správajú podľa dôvery v právo platné a účinné v danom čase, a nemožno od nich spravodlivo žiadať, aby anticipovali budúcu právnu úpravu hmotného práva v čase, kedy sa začalo civilné súdne konanie o ich oprávnených záujmoch.²⁸ Ak sa teda začalo

26 Napríklad, hmotné právo účinné v čase vyhlásenia rozsudku stanovuje pravidlo ultraaktivity – pre súd bude teda rozhodujúci právny stav predošlý, nie súčasný.

27 Napr. Dvořák, B.: Dvě poznámky k intertemporalite. Právní rozhledy 6/2014.

28 Tamže, s. 203 a nasl.

napríklad konanie o zrušenie a vysporiadanie podielového spoluvlastníctva, a počas konania dôjde k zmene hmotnoprávnej úpravy, napriek konštitutívnosti rozsudku súdu, ktorý je vydaný po účinnosti novej právnej úpravy, spravuje sa tento rozsudok čoby hmotnoprávna skutočnosť právnou úpravou doterajšou.

V. Pojmové znaky procesnoprávnej intertemporality

Podrobnejšie sa teraz budeme zaoberať zhora načrtnutými pojmovými znakmi intertemporality procesnej, teda tromi princípmi, na ktorých je tranzitívnosť (prechodnosť) procesnoprávnych noriem budovaná.

1. Princíp okamžitej aplikability

Nosným pojmovým znakom procesnej intertemporality je princíp okamžitej použiteľnosti (novej) procesnej úpravy na všetky konania prebiehajúce na súde a začaté podľa doterajších (zrušených) predpisov. Zmyslom tohto princípu je zabezpečiť hladký a bezproblémový procesný režim súdnych konaní. Súd ani účastníci nemajú hľadať procesný režim v spleti prechodných ustanovení, ale sústrediť sa na hmotnoprávnu podstatu veci.

Tento princíp je procesnému právu natoľko imanentný, že sa nemusí explicitne vyjadrovať v prechodných ustanoveniach procesnej úpravy – platí aj bez toho, aby bol vyjadrený.²⁹ Ide o prejav pôsobnosti právnych noriem do budúcnosti. Ak však zákonodarca tento princíp vyjadrí *verbis expressis*, nie je to na škodu (ako sa hovorí, nadbytočnosť v práve neškodí). Zákonodarca však pristupuje pomerne pravidelne k normovaniu tohto pravidla, čím vlastne prispieva k jeho spomínanému „vžitiu sa“ do povedomia adresátov právnych noriem. V stručnom historickom náčrte možno spomenúť explicitné vyjadrenie tohto princípu napríklad v týchto procesných predpisoch:

- i) § 256 zák. čl. LX/1881 Exekučný zákon,
- ii) článok XLVII zákona č. 112/1895 Z. ř. o příčině zavedení zákona o soudním řízení v občanských právních rozepřích (civilního řádu soudního),
- iii) § 9 zák. čl. LIV/1912 Uvodzovací zákon k Občianskemu sporovému poriadku,
- iv) § 655 zák. č. 142/1950 Sb. o konaní v občianskych právnych veciach (občiansky súdny poriadok),
- v) § 355 zák. č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok.

Rovnako doktrína procesného práva existenciu tohto princípu vníma ako samozrejmosť, aj keď niekedy ho zamieňa s princípom tzv. nepravnej retroaktivity.³⁰ Len v jednej práci sme sa stretli s názorom opačným, teda, že začaté konania sa zásadne dokončia podľa doterajších predpisov.³¹ Hoci ide v tomto prípade o autoritu značného kalibru, domnievame sa, že tento postulát je nesprávny – už len preto, že OSP v znení účinnom v čase vydania citovanej práce bol princíp okamžitej aplikability tiež vyjadrený explicitne (§ 355 OSP).

Možno konštatovať, že panuje všeobecná zhoda, že tento princíp v procesnom práve platí, pokiaľ ho výslovne nenahradzuje princíp ultraaktivity (porovnaj ďalšie výklady), a zároveň, že toto pravidlo nemá nič spoločné s inštitútom retroaktivity.

2. Princíp justifikácie účinkov procesných úkonov

Ako sme už konštatovali, ide o princíp komplementárny k princípu okamžitej aplikability, čo v praxi znamená, že je spravidla normatívne vyjadrený ako jeho doplnenie. Ak normatívne vyjadrený nie je, jeho všeobecná platnosť vyplýva, teda je odvoditeľná, zo všeobecných princípov právneho štátu, predovšetkým z princípu legitímnych očakávaní, ochrany nadobudnutých práv a dôvery subjektov práva v právo samotné.

Obsahom tohto princípu je skutočnosť, že procesné úkony subjektov civilného súdneho konania vykonané počas platnosti a účinnosti skoršieho procesného predpisu sa **vo sfére svojich účinkov** prejavujú s relevanciou pre konanie samotné aj počas účinnosti nového procesného predpisu. Z tohto postulátu možno vyvodiť tieto závery:

29 Procházka, R. – Káčer, M.:
o. c., s. 173.

30 Porovnaj napr. Škárková, M.
a kol: Občianský soudní řád
s vysvětlivkami a judikaturou.
4. Vydání. Praha: Linde
2009, s. 1171.

31 Steiner, V.: Občianske procesné právo v teórii a praxi.
Bratislava: Obzor 1980,
s. 42.

- i) Justifikujú sa účinky všetkých procesných úkonov, teda aj procesných úkonov súdu, aj procesných úkonov účastníkov konania – množina označená ako „procesné úkony“ má prvky procesné úkony súdu, procesné úkony účastníkov,³² ktoré sa ďalej členia na procesné úkony dispozičné a iné. Skupina dispozičných procesných úkonov účastníkov sa ďalej člení na dispozičné úkony konaním a predmetom konania ... a takto by sme mohli pokračovať. Klasifikácia procesných úkonov však nie je predmetom tohto článku primárne. Sekundárne však možno dovodiť aplikáciou pravidla *dictum de omni et nullo*,³³ že sa justifikujú účinky procesných úkonov všetkých subjektov konania, teda najmä účastníkov konania a súdu.
- ii) Legislatívne vyjadrenie nami zavedeného pojmu „justifikácia“ akcentuje „zachovanie právnych účinkov“ úkonov vykonaných za účinnosti skoršej procesnej úpravy. Pojem právneho účinku (následku)³⁴ vyjadruje istú kauzálnu väzbu medzi procesným úkonom a jeho účinkom, medzi ktoré časovo vstupuje nová procesná úprava. Procesný úkon vyvoláva procesnoprávne následky³⁵ (účinky) do budúcnosti, a v tejto procesnej budúcnosti sa **následky úkonu uznávajú aj vtedy, ak novšia procesná úprava už s takýmto následkom nepočíta**. Jazykom formálnej logiky ide o implikáciu, teda spojenie výrokov funktorom „→“, vyjadrujúcim logickú väzbu „ak nastane antecedent, jeho následkom je konzekvent“.³⁶
- Pre právny jazyk je inštruktívnejšie spojenie výrokov nie funktorom logickej implikácie, ale normotvorným funktorom „>“ vyjadrujúcim normatívnu kauzalitu $A > !B$,³⁷ teda ak nastane A, má byť B. Ak bol v konaní vykonaný procesný úkon, s ktorým sú spojené určité následky, majú tieto následky byť zachované bez ohľadu na procesný režim nového procesného predpisu. Podrobne budeme tieto závery demonštrovať na konkrétnom príklade v závere tohto článku.
- iii) Akýkoľvek procesný úkon vykonaný v procese akýmkoľvek subjektom, ak implikuje svoje účinky do budúcnosti, bez ohľadu na procesný režim tejto budúcnosti sa normatívne účinky tohto úkonu uznávajú (aj keby ich už oná procesná budúcnosť *pro futuro* neuznávala).

32 Prípadne iných subjektov konania.

33 Čo platí o celej množine, platí o každom jednom prvku množiny.

34 Účinok a následok majú z hľadiska svojho slovného denotátu totožné významy, k čomu sa prikláňa aj odborná literatúra, porovnaj napr. Anzenbacher, A.: Úvod do filozofie. Praha: SPN 1990, s. 95 a nasl.

35 Porovnaj Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Praha: Linde 2006, s. 190.

36 Ako bude demonštrované ďalej, pôjde o implikáciu v modalite tzv. ekvivalencie

37 Steiner, V.: o. c., s. 49

3. Ultraaktivita procesných predpisov

Tretí pojmový znak procesnej intertemporality vykazuje oproti predošlým dvom podstatné rozdiely:

- i) Predovšetkým, **tento princíp musí byť vyjadrený explicitne v prechodných ustanoveniach zákona**, inak neplatí. Nie je teda odvoditeľný ústavnokonformným teleologickým výkladom ako predošlé dva princípy.
- ii) **S ostatnými dvoma princípmi je vo vzťahu** logickej kontravalencie – platí buď jeden, alebo druhý princíp. Nemôžu ani platiť, a teda ani byť normované súčasne. Jeden vylučuje druhý (predošlé dva princípy pre svoju komplementárnosť chápeme ako jeden).
- iii) Vo svojej podstate je viac nežiaduci ako žiaduci – princíp, ktorý v „živých“ konaniach prikazuje súdu postupovať podľa zrušeného, neplatného a neúčinného procesného predpisu, tak vlastne normatívne „oživuje“ starú, spoločenským a právnym vývojom prekonanú právnu úpravu.

Podstata tohto princípu spočíva v tom, že v istých špecifických prípadoch alebo zo špecifických, obzvlášť zreteľá hodných dôvodov aktivizuje starý procesný režim na konania za tohto starého režimu začaté, no prebiehajúce i počas účinnosti nového procesného režimu. Odôvodnené je to vždy v prípadoch, ak zákonodarca určitý inštitút z právneho poriadku vypúšťa – je logické, že začaté konania ohľadom tohto inštitútu sa dokončia podľa doterajších procesných predpisov. Ak by však každý ďalší procesný režim prijatej novely procesného predpisu normoval ultraaktivitu, z procesného predpisu by sa stala nesúrodá spleť rôznych procesných režimov. Táto neprehľadnosť a entropia nepochybne nie sú v súlade s predvídateľnosťou práva, dôverou subjektov v jasnosť a prehľadnosť právnej úpravy ani s ďalšími princípmi právneho štátu (predo všetkým s právnou istotou).

Typickým príkladom je súčasný Exekučný poriadok, kde existuje paralelne niekoľko časových režimov procesnej úpravy, ba nezriedka jednotlivé odseky v paragrafoch podliehajú rôznym časovým režimom. Samotné aplikačné orgány nemajú jasno v interpretácii „prechodníkov“ Exekučného poriadku, a začína byť pravidlom, že práve tranzitívne ustanovenia, ktoré majú napomáhať aplikácii a interpretácii práva v súlade s princípom právnej istoty, sa samy stávajú

predmetom rôznych interpretácií. Za všetky možno spomenúť súčasný akútny problém § 243b Exekučného poriadku, ktoré rôzne stupne súdnej sústavy interpretujú absolútne protikladne. Takýto stav je nutné označiť za nežiaduci. Tým nechceme povedať, že princíp ultraaktivita nemá v procesných predpisoch miesto, ale treba s ním narábať mimoriadne opatrne a citlivo (zo strany legislatívnych autorít) zvažovať jeho normovanie v prechodných ustanoveniach. Princíp právnej istoty a predvídateľnosti práva má byť vyššou hodnotou.

VI. Namiesto reakcie a záveru

Na záver si dovoľujeme reagovať na príspevok P. Totha-Vaňa.³⁸ V citovanom príspevku rozoberá autor inštitút dovolania v nových procesných kódexoch z troch uhlov pohľadu. Samozrejme, pohľadom na napísanie tohto článku bola problematika intertemporalita CSP so zreteľom na novú úpravu dovolania. Analýza procesných aspektov temporalita, a špeciálne intertemporalita tvorila nosnú časť nášho článku, reakcia na citovaný článok nech je preto vnímaná v dobrom – autor v ňom sumarizuje takmer všetky omyly právnej praxe (no často i doktríny) na túto problematiku.

Snažili sme sa dokázať, že základný postulát citovaného článku v časti venovanej intertemporalite je chybný – normatív o okamžitej aplikabilite CSP nemôže byť pojmovo protiústavný. Keby aj (v rovine hypotetickej) ústavný súd vyhlásil toto ustanovenie za protiústavné a následne by stratilo účinnosť a platnosť, princíp okamžitej aplikability by jednoducho platil tak či tak. Jeho vyjadrenie je legislatívne superfluum, skôr rešpektujúce isté legislatívne tradície nášho civilného procesného práva, než vyjadrujúce nejakú novú normatívnu konštrukciu.

Veľmi svojské narábanie s princípom justifikácie účinkov procesných úkonov vedie autora rovnako k nesprávnym záverom. Konštatovanie, že „pod právnymi účinkami rozumieme napr. právoplatnosť či (predbežnú) vykonateľnosť rozhodnutí, ktoré nastávajú, ak nedôjde k odloženiu týchto účinkov v dôsledku úkonov strán. A teda pod právne účinky (zrejme) nie je možné subsumovať to, či príslušné dovolania (ktoré bez ďalšieho právoplatnosť ani vykonateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu neovplyvňujú) v danom čase (za platnosti predchádzajúceho právneho predpisu) mali alebo nemali byť posúdené ako prípustné a dôvodné“, je preto so zreteľom na postuláty uvedené sub. V. 2. nášho článku úplne nesprávne.

Pravidlo § 463 ods. 2 navrhovanej osnovy CSP je preto potrebné vykladať tak, že právne účinky všetkých procesných úkonov (teda akýkoľvek procesný úkon akéhokoľvek subjektu konania) ostávajú zachované aj za účinnosti nového procesného režimu (CSP).

In concreto: Dovolanie strany (účastníka) konania je nepochybne procesným úkonom. Právne účinky tohto úkonu ostávajú zachované – ak teda ešte počas platnosti a účinnosti OSP podá účastník konania **prípustné** dovolanie, a skôr, ako sa o ňom rozhodne, vstúpi do účinnosti CSP čoby nová procesná úprava, zakladá takto podané dovolanie ten účinok, že sa o ňom ako o prípustnom má rozhodnúť.

Ak teda podá účastník konania dovolanie (p) a toto je prípustné (q), je právnym následkom tohto zloženého výroku to, že aj za účinnosti nového procesného režimu **sa má prejednať ako prípustné (r)**.

Jazykom formálnej logiky ide o implikáciu³⁹ v modalite ekvivalencie, ktorá z hľadiska dôvodu predstavuje dôvod nutný a dostatočný. To znamená, že vtedy a len vtedy sa dovolanie prejedná ako prípustné, ak sú splnené podmienky prípustnosti. Teda:

$$p \wedge q \leftrightarrow r$$

Matica pravdivosti ekvivalencie jednoznačne stanovuje, že ekvivalencia je pravdivá, ak je pravdivý antecedent i konzekvent⁴⁰ – ak by sa dovolanie ako prípustné neprejednálo za účinnosti CSP, platilo by:

$$p \wedge q \leftrightarrow \neg r$$

v ktorom prípade by ekvivalencia nebola pravdivá, a teda by sa obchádzalo normované pravidlo justifikácie právnych účinkov procesných úkonov.

Uvedené platí aj vo variante s normotvorným funktorom „>“ (má byť).

$$p \wedge q > !r$$

teda, ak bolo podané dovolanie a boli splnené podmienky prípustnosti, má sa prejednať ako prípustné (bez ohľadu na aktuálny procesný režim).

Quod erat demonstrandum

38 Toth-Vaňa, P.: Dovolanie v návrhu dvoch nových procesných kódexov, Bulletin slovenskej advokácie 3/2015, ďalej aj ako „citovaný článok“.

39 Implikácia je pritom chápaná ako vzťah dôvodu a následku (účinku), a teda aj právneho dôvodu a právneho následku. Porovnaj Knapp, V. – Gerloch, A.: Logika v právnym myslení. Praha: Eurolex Bohemia 2000, s. 65.

40 Samozrejme aj v prípade, ak sú antecedent i konzekvent nepravdivé.

Autorom v citovanom článku uvádzaný „príklad č. 2“ je už *prima facie* založený na od základu mylnej domnienke, že nový procesný predpis nechá „ožiť“ márne uplynutú lehotu. Ak raz lehota (napr. na podanie dovolania) počas účinnosti starej procesnej úpravy márne uplynie, vznikne právny následok v podobe neprípustnosti dovolania, a na tomto následku nemôže nová procesná úprava nič zmeniť – pretože je účinná do budúcnosti. Autor si neuvedomil, že stará procesná úprava sa v prípade CSP použije v súlade s princípom ultraaktivitu len na tie výnimočné procesné situácie, ktoré sú spojené so zánikom určitého procesného inštitútu (porovnaj výklady sub V. 3. v tomto článku), určite nie na uplynulé lehoty.

Autorom uvádzaný „príklad č. 3“ je, myslím, dostatočne vysvetlený materiálom tohto článku – raz založená prípustnosť a dôvodnosť si zachováva účinky aj počas právnej úpravy novej. Procesne sa však už bude postupovať v súlade s právnou úpravou novou (princíp okamžitej aplikability) – nová úprava tak bude riešiť napríklad otázky obligatornosti pojednávania, zastúpenia, ospravedlnenia neúčasti na prípadnom pojednávaní, trov konania a pod.

O „prípade č. 4“ platí *mutatis mutandis* už uvedené. Zachovanie právnej relevancie účinkov podaných dovolaní nedovoľuje posudzovať tieto dovolania rôzne, a už vôbec nie podľa času, kedy aplikujúci orgán (v tomto prípade súd) rozhoduje. Argumentácia prácou L. Hanuša⁴¹ neobstojí – L. Hanuš sa v citovanej práci, a najmä v pasáži citovanej P. Toth-Vaňom, zaoberal tzv. **retroaktívnou interpretáciou** právnych noriem, nie **retroaktívnym pôsobením** právnych noriem, čo je rozdiel priepastný.

V situáciách stretu novej a skoršej procesnej úpravy v prípade dovolania (ale ani v ostatných prípadoch) nejde o žiadnu retroaktivitu, ako sme sa snažili argumentovať. Tranzitívne ustanovenia osnovy CSP riešia všetky v citovanom článku rozoberané situácie, pravda, s nevyhnutnou mierou správnej interpretácie... Autora citovaného článku, ale aj ostatných potenciálnych adresátov novej procesnej úpravy možno ubezpečiť, že na žiadnu otázku (tranzitívne ustanovenia v CSP nevyvímajúc), sa „tak trochu nepozabudlo“⁴² – čím nechceme povedať, že osnova je bez chýb. Ide o dielo ľudí, a ľudia zväčša omylní bývajú; neomylnosť je vyhradená iným, než ľudským autoritám. Autorite právnej vedy je však zverená moc a povinnosť interpretovať právo, a tým nepriamo prispievať k minimalizácii omylnosti praxe. A práve tomuto postulátu, ničomu viac a ničomu menej, bol podriadený i tento príspevok.

41 Hanuš, L.: Důvěra v právo z pohledu nepřipustnosti retroaktivní interpretace právních předpisů. Právní rozhledy, 14/ 2005, s. 519 nasl.

42 Toth-Vaňo, P.: o. c., s. 10.

Trest zákazu účasti na verejných podujatiach a niektoré aplikačné postrehy¹

JUDr. Štefan Zeman

Príspevok je zameraný na analýzu nového druhu trestu, ktorý sa vložil do Trestného zákona s účinnosťou od 1. februára 2014. Okrem komplexnej analýzy predmetného trestu podáva autor aj viaceré zaujímavé postrehy z aplikačnej praxe v Českej republike, kde sa „trest zákazu vstupu na športovní, kultúrne a jiné spoločenské akcie“ zaviedol už rekodifikáciou českého trestného zákona s účinnosťou od 1. januára 2010. Pomerne podobná právna úprava, a najmä dlhšie trvajúca aplikačná prax a jej osobitosti v ČR, by totiž mohli výrazne pomôcť pri ukladaní tohto druhu trestu aj v podmienkach SR.

K problematike (nielen) diváckeho násilia

Verejné kultúrne či športové podujatia majú významné postavenie v spoločnosti, keď denne prinášajú emocionálne a estetické zážitky veľkým masám ľudí. Práve prostredníctvom týchto podujatí spoločnosť realizuje výkon ústavne zaručeného zhromažďovacieho práva nepochitického charakteru, resp. slobody prejavu.² Právo pokojne sa zhromažďovať nie je však právom absolútnym alebo neobmedzeným, pri jeho výkone je totiž nevyhnutné rešpektovať aj ochranu práv a slobôd iných, ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti, majetku a bezpečnosti štátu.³

Táto oblasť spoločenského života si však v poslednom čase vynútila veľkú pozornosť verejnosti a médií, pretože najmä v súvislosti so športovými podujatiami dochádzalo k porušovaniu verejného poriadku, k ohrozovaniu alebo dokonca k poškodzovaniu zdravia ľudí a majetku, a k rôznym iným negatívnym javom zasahujúcim do bežného života spoločnosti.⁴ Hoci bezpečnostná relevancia diváckeho násilia nedosahuje závažnosť napr. organizovaného zločinu alebo terorizmu, ide nepochybne o aktuálny a negatívny fenomén, ktorému je potrebné sa venovať dôsledne a systémovo.

Pre pojem diváckeho násilia nie je vžitá presná definícia.⁵ Väčšinou ho charakterizujú individuálne alebo hromadné násilné útoky uskutočňované predovšetkým medzi jednotlivými skupinami fanúšikov.⁶ Môže sa odohrávať na štadiónoch, v ich bezprostrednom okolí (priľahlé ulice, parkoviská, stanice, reštaurácie), alebo aj na trasách presunu fanúšikov. Ide pritom o násilie, ktoré je plánované, má opakujúci sa, či manifestačný charakter a realizuje ho relatívne ohraničená skupina osôb, ktorých zjednocujúcim znakom je spáťosť s určitým klubom či národným tímom.⁷ Okrem samotného násilia pod tento pojem spadajú aj ďalšie formy rizikového správania, ako sú rasistické urážky, používanie extrémistickej symboliky, či iné formy správania ohrozujúce bezpečnosť ostatných divákov, hráčov, rozhodcov (napr. hádzanie rôznych predmetov na hraciu plochu), ktoré môžu mať charakter priestupkov

1 Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0179-12.

2 K tomu pozri čl. 28 a čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. Previazanosť slobody zhromažďovania a slobody prejavu opakovane vyzdvihol aj Európsky súd pre ľudské práva.

K tomu pozri: KMEC, J. – KOSAŘ, D. – KRATOCHVÍL, J. – BOBEK, M.: **Evropská úmluva o lidských právech. Komentář.** Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1110 – 1111.

3 Rozsudok Městského soudu v Praze z 26. 3. 2009, sp. zn. 11 Ca 146/2008-65.

4 HUTTA, M.: **Zodpovednosť organizátora športového podujatia za zabezpečenie verejného poriadku na štadióne.** In: Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae, 2011, č. 2, s. 71.

JUDr. Štefan Zeman vyštudoval Právnickú fakultu Trnavskej univerzity v Trnave (2011), kde zložil aj rigoróznú skúšku (2012), a na ktorej pôsobí aj v súčasnosti ako interný

doktorand na Katedre trestného práva a kriminológie. Ako aktívny účastník sa zúčastnil mnohých medzinárodných konferencií, publikuje na aktuálne témy doma i v zahraničí. V rámci svojej vedecko-výskumnej činnosti sa zameriava najmä na trestné právo hmotné a kriminológiu.

alebo aj trestných činov. Ako však veľmi správne poznamenáva dôvodová správa k novele Trestného zákona, divácke násilie je fenomén, ktorý sa môže zo športových podujatí presunúť aj na iné verejné podujatia.⁸ S prihliadnutím na ustanovenie § 34 ods. 1 Trestného zákona (ďalej aj TZ), ako aj na samotný účel trestu, čo by malo byť najväčšou ujmom pre páchatela úmyselného trestného činu, ktorý spáchal v súvislosti s návštevou verejného, športového či kultúrneho podujatia, ak nie zákaz vstupu na takéto podujatie?

Divácke násilie pritom nie je javom novým. Na jeho riziká reagovalo medzinárodné spoločenstvo už v roku 1985 na pôde Rady Európy prijatím *Európskeho dohovoru o násilí a neviazanosti divákov počas športových podujatí, a najmä na futbalových zápasoch*⁹ (ďalej len dohovor), ktorý pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 1. júla 1993. Signatárske štáty sa zaviazali k vzájomnej spolupráci všetkých subjektov zainteresovaných na eliminácii diváckeho násillia (štát, polícia, športové zväzy, kluby, obce, cestovné kancelárie, prepravcovia, fankluby), ktorej účelom je postarať sa o bezpečnosť a pohodlie slušných priaznivcov a efektívny postih delikventov vrátane trestnoprávneho, s cieľom zabrániť problémovým osobám zúčastňovať sa na verejných športových podujatiach.¹⁰ Na základe tohto dohovoru došlo k prijatiu zákona SNR č. 315/1992 Zb. o verejných telovýchovných, športových a turistických podujatiach, ktorý bol nahradený zákonom č. 479/2008 Z. z. o organizovaní verejných telovýchovných podujatí, športových podujatí a turistických podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V súčasnosti platný a účinný zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov nahrádza doterajšiu právnu úpravu, upravuje organizovanie športových podujatí tak, aby vznikol efektívny systém právnych nástrojov, prostriedkov a postupov, ktorý prinesie okrem systematicky upravených pravidiel organizovania športových podujatí aj zodpovedajúce kontrolné a sankčné mechanizmy, ktorých cieľom je na jednej strane ochrana verejného poriadku, bezpečnosti a pohodlia účastníkov verejných športových podujatí a na strane druhej prevencia a eliminácia výskytu diváckeho násillia na týchto podujatiach. Predmetný zákon vychádza jednak z uvedeného dohovoru, ako aj z odporúčaní Stáleho výboru Rady Európy k tomuto dohovoru, z právnych aktov EÚ v tejto oblasti¹¹ a z praktických poznatkov získaných z doterajšej právnej úpravy v Slovenskej republike, resp. z konzultácií so SFZ, SZĽH, UEFA, atď. Ako sme to uviedli už vyššie, prostredníctvom tohto zákona došlo aj k zmene a doplneniu Trestného zákona a Trestného poriadku a k prijatiu nového druhu trestu „zákazu účasti na verejných podujatiach“.

Trest zákazu účasti na verejných podujatiach

Tento nový druh trestu je taxatívne zakotvený v ustanovení § 32 písm. i) Trestného zákona,¹² pričom jeho podstatu, ukládanie a účel nájdeme v ustanovení § 62a Trestného zákona (§ 112a TZ pri ukladaní mladistvým), resp. jeho výkon v ustanovení § 444a Trestného poriadku¹³.

V zmysle ustanovenia § 62a ods. 1 TZ, trest zákazu účasti na verejných podujatiach spočíva v tom, „že sa odsúdenému počas doby výkonu tohto trestu zakazuje účasť na športových, kultúrnych alebo iných verejných podujatiach v rozsahu určenom v rozhodnutí súdu“. V mnohých európskych štátoch existuje tento druh trestu už dlhšie obdobie a s jeho aplikáciou sú pozitívne skúsenosti.¹⁴ „Športovým podujatím“ sa v zmysle § 2 písm. a) zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov rozumie „športová súťaž, stretnutie, turnaj, preteky, turistické podujatie alebo iné podujatie spojené s pohybovo-rekreačnou aktivitou fyzických osôb v oblasti telesnej kultúry“. „Kultúrne podujatie“ definuje § 1 zákona č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach v znení neskorších predpisov ako „verejnosti prístupné divadelné, filmové a iné audiovizuálne predstavenia, koncerty, hudobné a tanečné produkcie, výstavy diel výtvarných umení, diel úžitkového umenia a prác ľudovej výtvarnej tvorivosti, festivaly a prehliadky v oblasti kultúry a umenia, tanečné zábavy a iné akcie v oblasti spoločenskej zábavy, ako aj verejnosti prístupné artistické produkcie, cirkusové a varietné predstavenia, pričom podujatie sa považuje za verejnosti prístupné, ak sa koná pre individuálne neurčených návštevníkov“. „Verejným podujatím“ sa v zmysle § 122 ods. 14 TZ rozumie „verejnú zhromaždenie, kultúrne, športové a iné podujatie prístupné verejnosti“. Súd určí rozsah podujatí (druh športu, úroveň/kategóriu súťaží, klub alebo konkrétne družstvo), na ktoré sa bude tento

5 ZUZIK, M.: **Divácke násilie – komparatívny prehľad anglickej a slovenskej legislatívy.** In: Bulletin slovenskej advokácie, 2012, roč. XVIII, č. 5, s. 35.

6 SURMAJOVÁ, Ž.: **Právna úprava eliminácie násillia na športových podujatiach v Slovenskej republike.** In: Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae, 2009, č. 1, s. 85.

7 KORYČANSKÝ, M.: **Divácke násillí v ČR.** In: Kriminologický sborník, 2008, roč. 52, č. 4, s. 57 – 59.

8 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II bod 1.

9 Štrasburg, 19. august 1985. Oznamenie MZV SR č. 295/1993 Z. z.

10 SEPEŠI, P.: **Problematica organizovania verejných športových podujatí z pohľadu prokuratúry Slovenskej republiky.** On-line dokument dostupný na: http://www.ucps.sk/clanok2570/Problematica_organizovania_verejnych_sportovych_podujati_z_pohlada_prokuratury_Slovenskej_republiky.html, citované 28. 4. 2014.

11 Riešenie problematiky bezpečnosti na športových podujatiach je ponechané právomoci členských štátov. Napriek tomu boli v súvislosti s medzinárodnými futbalovými zápasmi prijaté určité právne akty Radou EÚ. Možno uviesť napr. Rámcové rozhodnutie Rady 2002/348/SVV z 25. apríla 2002 týkajúce sa bezpečnosti v súvislosti s futbalovými zápasmi s medzinárodným roz-

merom (Ú. v. ES, L 121, 8. 5. 2002); *Uznesenie Rady (2010/C 165/01) z 3. júna 2010 o aktualizovanej príručke s odporúčaniami na účely medzinárodnej policajnej spolupráce a s opatreniami na predchádzanie násilliu a výtržnostiam a ich kontroly v súvislosti s futbalovými zápasmi s medzinárodným rozmerom, na ktorých je zainteresovaný aspoň jeden členský štát* (Ú. v. EÚ, C 165, 24. 6. 2010).

12 Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

13 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

14 Do českej právnej úpravy bol zavedený rekodifikáciou českého trestného zákona, konkrétne do ustanovenia § 76 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v znení pozdějších předpisů s názvom „Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce“.

15 K tomu pozri VÝBORNÝ, Š.: **Aplikovateľnosť trestu „zákazu vstupu“ (§ 76 TrZ) při postihu extremismu.** In: Trestněprávní revue, 2014, 12. roč., č. 2, s. 29 – 34.

16 Ibidem, s. 30.

17 V zmysle ustanovenia § 10 ods. 1 TZ prečin je trestný čin spáchaný z nedbanlivosti alebo úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov.

18 IVOR, J. a kol.: **Trestné právo hmotné. Všeobecná časť.** Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 361.

trest vzťahovať. Páchatelovi bude v súlade so zásadami pre ukládanie trestov, vrátane zásady primeranosti, uložením trestu zákazu účasti na verejných podujatiach zakázané, aby sa spolu so svojou „komunitou“ zúčastňoval na určených verejných športových podujatiach svojho družstva, klubu, v rámci konkrétnej súťaže, resp. na verejných podujatiach všeobecne.

Ako ustanovuje § 62a ods. 2 TZ, súd môže uložiť trest zákazu účasti na verejných podujatiach až na desať rokov, ak:

- sa páchatel dopustí úmyselného trestného činu v súvislosti s účasťou na verejnom podujatí, alebo
- ak to vyžaduje so zreteľom na doterajší spôsob života páchatela a okolnosti spáchania činu, ochrana verejného poriadku, zdravia, mravnosti alebo majetku.

K prvej podmienke je potrebné odkázať na § 122 ods. 14 TZ, ktoré uvádza, že trestný čin je spáchaný v súvislosti s účasťou na verejnom podujatí, „ak sa ho dopustí účastník verejného podujatia v čase a mieste konania verejného podujatia alebo v jeho okolí alebo na inom mieste počas premiestňovania sa na miesto konania verejného podujatia alebo z miesta konania verejného podujatia, vrátane dopravných prostriedkov alebo prevádzok služieb“. Bude sa jednať najmä o prípady už vyššie naznačených násilných trestných činov, ku ktorým môže dôjsť napadnutím fanúšika na štadióne alebo na ulici, násilné incidenty v pohostinských zariadeniach pri sledovaní televíznych prenosov alebo organizované bitky medzi futbalovými chuligánmi, ktorí sa dohodnú na mieste a čase bitky, čo nemusí byť vôbec priamo viazané na konkrétne verejné podujatie.

Osobitne treba zdôrazniť, že nová právna úprava sa nezameriava výlučne na športové podujatia (ako sa to spravidla interpretuje), čo napokon vyplýva zo samej dikcie ods. 2, ale vzťahuje sa aj na kultúrne a iné verejné podujatia. V tejto súvislosti možno odporučiť aplikáciu trestu zákazu účasti najmä pri postihu rôznych foriem extrémizmu, ktorý nesúvisí so športovými podujatiami.¹⁵ Tu možno spomenúť napr. koncerty rasistických hudobných skupín (tzv. White Power Music), kde mnohokrát dochádza k páchaniu trestnej činnosti, ktorá sa na takýchto akciách kontinuálne opakuje, ako sú prejavy sympatií k nedemokratickým ideológiám smerujúcim k potlačeniu práv a slobôd človeka, či šírenie nenávisť k minoritám.¹⁶ Takéto akcie majú za cieľ posilniť v ich účastníkoch ideu správnosti hlásaných myšlienok, zomknúť ich a podporiť v ďalšej aktivite, alebo prilákať k hnutiam nových sympatizantov. O aplikácii trestu zákazu účasti na verejných podujatiach však možno napokon uvažovať, hoci prakticky to bude asi výnimočné, aj pri kultúrnych akciách ako plesy, ľudové zábavy, obecné slávnosti, atď.

V zmysle ustanovenia § 62a ods. 3 TZ, trest zákazu účasti na verejných podujatiach možno uložiť ako samostatný trest, ak „vzhľadom na povahu a závažnosť spáchaného prečinu, osobu a pomery páchatela, uloženie iného trestu nie je potrebné“. Z uvedeného nám vyplýva alternatívna povaha predmetného trestu, ktorá je však oklieštená určitými podmienkami, ktoré musia byť naplnené súčasne, aby ho bolo možné uložiť ako trest samostatný. To prichádza do úvahy:

- len pri prečinoch,¹⁷ ak
- povaha a závažnosť prečinu,
- osoba a pomery páchatela nevyžadujú uloženie iného trestu.

Pokiaľ za alternatívne tresty budeme považovať všetky tresty nespojené s odňatím slobody,¹⁸ resp. ak účel alternatívneho trestu budeme vidieť v možnosti odvrátiť vo vhodných prípadoch uloženie nepodmienečného trestu odňatia slobody,¹⁹ tak trest zákazu účasti na verejných podujatiach má v širšom ponímaní nesporne povahu alternatívneho trestu, za podmienky, že sa ukladá ako samostatný, teda nie spolu s trestom odňatia slobody. To je však možné len za vyššie uvedených podmienok. Inak ho nie je možné uložiť samostatne.

A *contrario*, alternatívna povaha predmetného nového druhu trestu neprichádza do úvahy, ak sa ukladá spolu s trestom odňatia slobody. Ak teda budeme uvažovať o alternatívnych trestoch v užšom zmysle slova,²⁰ ako trestoch nezlučiteľných s nepodmienečným trestom odňatia slobody, resp. ako trestoch, ktoré by ho mali nahradiť, trest zákazu účasti na verejných podujatiach do tejto kategórie nepatrí. Zároveň treba poukázať na ustanovenie § 34 ods. 6 TZ, v zmysle ktorého za trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody prevyšuje päť rokov, musí súd uložiť trest odňatia slobody. Domnievame sa preto, že zákonodarca pri koncipovaní trestu zákazu účasti nemal pred sebou ani tak ideu prijatia nového alternatívneho trestu, ako skôr promptne a účinne reagovať na naliehavý fenomén najmä diváckeho násillia, ktoré v podmienkach SR naberá na intenzite.

K restoratívnym prvkom trestu zákazu účasti na verejných podujatiach možno tiež uviesť tú skutočnosť, že v zmysle § 62a ods. 4 TZ, ak súd páchatelovi trestného činu uloží predmetný trest, spravidla mu tiež uloží, aby „podľa svojich síl nahradil škodu spôsobenú trestným činom alebo jej časť, ktorú súd zároveň určí“. Materiálne vyrovnanie je v restoratívnej koncepcii jedným zo základných aspektov procesu urovnania konfliktného stavu spôsobeného trestným činom, usilujúc o obnovenie hodnôt alebo sociálnych vzťahov narušených alebo ohrozených spáchaním trestného činu, čo nepochybne predpokladá aktívnu úlohu obvineného v tomto smere. Aplikácia alternatívnych trestov je preto spojená (prípadne dokonca podmienená) práve tým, že sa obvinený vysporiada s poškodeným v otázke náhrady škody.

Na dobu výkonu trestu zákazu účasti na verejných podujatiach alebo na jej časť budú môcť byť súdom fakultatívne ukladané aj primerané obmedzenia uvedené v § 51 ods. 3, resp. povinnosti upravené v § 51 ods. 4 TZ. Osobitne treba poukázať na povinnosť odsúdeného „dostaviť sa v určenom čase na príslušný útvar Policajného zboru určený podľa miesta pobytu, v odôvodnených prípadoch aj opakovane“ (§ 51 ods. 4 písm. k). Táto povinnosť má byť ukladaná najmä v prípadoch, keď bude potrebné zabezpečiť, aby sa osoba, ktorej bol uložený zákaz účasti na súdom vymedzených verejných (športových, kultúrnych, spoločenských) podujatiach, nemohla zúčastniť na takomto podujatí, na ktoré sa vzťahuje uložený zákaz, vrátane stretnutí konaných v cudzine, kde sa dotknutá osoba z objektívnych dôvodov nebude môcť zúčastniť.²¹ Čas, kedy sa má odsúdený dostaviť na útvar Policajného zboru bude určovaný tak, aby sa odsúdený nemohol zúčastniť na stretnutiach konkrétneho družstva, v súvislosti s účasťou na ktorých sa odsúdený dopustil trestného činu (napr. povinnosť dostaviť sa na útvar PZ bude určená na všetky ligové a pohárové stretnutia konkrétneho klubu). Útvar Policajného zboru, na ktorom sa bude odsúdený hlásiť, bude určený súdom podľa miesta faktického bydliska/pobytu odsúdeného, aby odsúdený, ktorý sa z nejakého dôvodu nezdržiava v mieste trvalého bydliska, nebol nútený vynakladať prostriedky a čas na cestu do miesta trvalého bydliska, pretože to nie je účelom tohto druhu trestu. Povinnosť dostaviť sa na políciu opakovane bude uložená najmä vtedy, ak bude existovať obava, že by sa osoba po hlásení na útvar PZ mohla premiestniť na miesto konania podujatia (napr. štadión, námestie, atď.). Porušenie tejto povinnosti bude v závislosti od štádia konania a procesnej situácie posudzované ako okolnosť odôvodňujúca vzatie do väzby (pri nesplnení povinnosti uloženej sudcom pri rozhodnutí o nezatí do väzby),²² či pokračovanie v trestnom stíhaní (pri podmienčne zastavenom trestnom stíhaní),²³ alebo pri hodnotení osoby v rámci posudzovania plnenia podmienok probačného dohľadu odsúdeným v rámci skúšobnej doby,²⁴ resp. ako trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia.²⁵ Nová právna úprava od tohto inštitútu očakáva silný preventívny účinok, keďže by mala napomôcť v budúcnosti odradiť potenciálnych páchatelov od recidívy trestnej činnosti najmä diváckeho násillia. Na základe skúseností zo zahraničia práve povinnosť hlásiť sa na príslušnom útvar Policajného zboru v čase konania podujatia je účinným nástrojom na postupnú elimináciu trestnej činnosti páchanej v súvislosti s účasťou na verejných podujatiach.²⁶ V tejto oblasti môže byť v budúcnosti osobitne platným prostriedkom kontroly elektronický monitoring.

Pokiaľ ide o prípadné obmedzenia uvedené v § 51 ods. 3 TZ, ktoré môže súd fakultatívne uložiť odsúdenému, domnievame sa, že pôjde o nežiaducu duplicitu, ak súd môže uložiť trest zákazu účasti na verejných podujatiach spolu s obmedzením spočívajúcim v zákaze účasti na verejných podujatiach, uvedeným v ustanovení § 51 ods. 3 písm. a) TZ. *De lege ferenda* preto v tomto kontexte navrhujeme vypustiť dotknuté ustanovenie, ktoré vo svojej podstate normuje rovnaké trestné opatrenie s rovnakým obsahom.²⁷

Výkon trestu zákazu účasti na verejných podujatiach, resp. spôsob jeho zabezpečenia je upravený v ustanovení § 444a Trestného poriadku. V zmysle ods. 1, o právoplatnom uložení tohto trestu súd upovedomí orgán Policajného zboru, v obvode ktorého má odsúdený bydlisko. Ak uloženie trestu súvisí so zákazom účasti na športovom podujatí, súd o tejto skutočnosti upovedomí aj správcu informačného systému o bezpečnosti na športových podujatiach²⁸ podľa zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v rozsahu informácií, ktoré vymedzuje tento osobitný zákon v ustanovení § 22 ods. 2 písm. a), b) a ods. 3 až 4 uvedeného zákona.

Predseda senátu môže v zmysle § 444a ods. 2 TP poveriť kontrolou výkonu trestu zákazu účasti na verejných podujatiach probačného a mediáčného úradníka, napr. vzhľadom na možný predpoklad recidívy alebo u problematickeho mladistvého, atď. V prípade porušovania alebo

- 19 ŠČERBA, F.: **Alternatívni tresty a opatrení v nové právni úpravě**. Praha: Leges, 2011, s. 31.
- 20 Právna veda sem zaraďuje trest domáceho väzenia, trest povinnej práce, peňažný trest, podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody a podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom.
- 21 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II bod 7.
- 22 Pozri aj ustanovenie § 82 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku.
- 23 Pozri § 216 ods. 5 Trestného poriadku.
- 24 § 72a; § 72b Trestného zákona.
- 25 § 348 ods. 1 písm. h) Trestného zákona.
- 26 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II bod 7.
- 27 ŠČERBA, F.: **Alternatívni tresty a opatrení v nové právni úpravě**. Praha: Leges, 2011, s. 195.
- 28 Je ním Slovenský futbalový zväz, ktorý ako správca v súčinnosti so Slovenským zväzom ľadového hokeja vytvorí informačný systém a oba uvedené národné športové zväzy ho budú prevádzkovať spoločne.

marenia výkonu trestu, stanovuje sa v ods. 3 povinnosť predsedu senátu, ktorý vydal odsudzujúci rozsudok, oznámiť túto skutočnosť bez meškania okresnému prokurátorovi, nakoľko uvedené konanie naplňuje znaky trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia (§ 348 ods. 1 písm. h)). Súd zistí marenie výkonu tohto trestu najčastejšie na základe oznámenia probačného a mediačného úradníka, obce, polície alebo organizátora/usporiadateľa podujatia. Za marenie výkonu trestu zákazu účasti na verejných podujatiach sa bude považovať aj zavinené nesplnenie povinnosti podľa § 51 ods. 4 písm. k) TZ dostaviť sa v stanovenom čase na určený útvar PZ, prípadne aj prokurátorom podľa § 216 ods. 4 až 5 TP. Súčasne sa upravuje postup súdu v prípade podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu účasti na verejných podujatiach (§ 444a ods. 4 až 5 TP). Okrem iného sa stanovuje, že na konanie o podmienenom upustení od výkonu zvyšku trestu zákazu účasti na verejných podujatiach, ako aj na konanie o nariadení výkonu zvyšku tohto trestu sa primerane použijú ustanovenia § 415 až § 417 TP, ktoré upravujú podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Na vydanie rozhodnutí súvisiacich s výkonom trestu zákazu účasti na verejných podujatiach je príslušný súd, ktorý vo veci konal v prvom stupni.

Pokiaľ ide o náležitosti podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu účasti na verejných podujatiach, tie sú upravené v § 72a, resp. § 72b TZ, v princípe analogickým spôsobom ako pri treste zákazu činnosti. To znamená, že po výkone polovice trestu môže súd podmienenčne upustiť od výkonu jeho zvyšku, ak „odsúdený v čase výkonu trestu spôsobom svojho života preukázal, že ďalší výkon tohto trestu už nie je potrebný“ (§ 72a ods. 1 TZ). Súd určí skúšobnú dobu až na päť rokov, nie však kratšiu ako zvyšok trestu. Odsúdenému, u ktorého súd podmienenčne upustil od zvyšku predmetného trestu, môže súd uložiť primerané obmedzenia a povinnosti uvedené v § 51 ods. 3 až 4 TZ, smerujúce k tomu, aby viedol riadny život. Ak odsúdený viedol v skúšobnej dobe riadny život a plnil uložené obmedzenia a povinnosti, súd vysloví, že sa osvedčil. Inak rozhodne, a to prípadne už v priebehu skúšobnej doby, že zvyšok trestu vykoná. Trest zákazu účasti na verejných podujatiach sa pritom v zmysle § 92 ods. 2 TZ zahľadzuje jeho vykonaním, resp. dňom, keď rozhodnutie o upustení od výkonu zvyšku trestu nadobudlo právoplatnosť, ak súd vyslovil, že sa podmienenčne prepustený osvedčil, čo platí aj vtedy, ak súd bez viny odsúdeného nenariadil do roka od uplynutia skúšobnej doby, že odsúdený zvyšok trestu vykoná.

Treba dodať, že v zmysle ustanovenia § 353 ods. 2 písm. i) TP, predmetný trest je možné uložiť aj trestným rozkazom.

Napokon, pokiaľ ide o mladistvých odsúdených, tento nový druh trestu je im možné uložiť najviac na 5 rokov, pričom sa primerane použije vyššie charakterizovaná všeobecná právna úprava postupu pri dospelom páchatelovi (§ 112a TZ).

Ďalšie súvisiace zmeny v Trestnom zákone

V súvislosti so zavedením nového druhu trestu zákazu účasti na verejných podujatiach, resp. prostredníctvom novely Trestného zákona, zákonom č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, došlo k viacerým v príspevku dosiaľ ešte nespomenutým zmenám.

Predovšetkým treba uviesť *doplnenie príťažujúcich okolností*, ktorými sa reaguje na vyššiu závažnosť protiprávných konaní:

- skupín osôb počas premiestňovania sa na miesto konania verejného podujatia alebo z miesta konania verejného podujatia (§ 37 písm. n) TZ) a
- páchatela, ktorý spáchal trestný čin z dôvodu príslušnosti k športovému klubu (§ 37 písm. o) TZ).

Nová príťažujúca okolnosť, uvedená v prvom bode, prichádza do úvahy najmä pri protiprávnom konaní skupín fanúšikov, ktorých členovia sa často pod vplyvom alkoholu dopúšťajú agresívnych konaní na čerpacích staniciach, na odpočívadlách, v/pri motorestochoch a pohostinských zariadeniach, ktoré sú často z tohto dôvodu uzavreté a strážené políciou alebo aj na vlakoch a na staniciach (napr. pri futbalových zápasoch Bratislavy s Trnavou, atď.). Vzhľadom na potenciál agresivity a hroziace závažnejšie následky konania väčšej skupiny osôb, ktoré sa navzájom vo svojom protiprávnom konaní podporujú, je dôvodné zavedenie vyššej závažnosti

takéhoto konania zavedením novej prirážajúcej okolnosti. Je to logický a potrebný krok zákonodarcu, vyjadrujúci neprijateľnosť takýchto konaní, ktorý by mal mať významný preventívny účinok.²⁹

Za rovnako neakceptovateľné sa považuje spáchanie akéhokoľvek trestného činu len z dôvodu príslušnosti k športovému klubu, čo sa premietlo do novej prirážajúcej okolnosti uvedenej v bode 2. V mnohých prípadoch dochádza k páchaniu trestnej činnosti páchatelom alebo skupinou osôb, ktorá svoje konanie smeruje voči iným osobám alebo voči ich majetku práve z dôvodu, že sa určitým spôsobom odlišujú od páchatelov, či už názormi, členstvom v určitých organizáciách, kluboch, spolkoch, resp. trestná činnosť je na týchto osobách páchaná práve z dôvodu, že nezdieľajú názory páchatelov trestnej činnosti. V občianskej demokratickej spoločnosti a v právnom štáte je absolútne neprijateľné, aby motívom kriminálneho konania bola príslušnosť poškodeného/obete k športovému klubu, pričom ak sa tak predsa len stane, je potrebné to kvalifikovať ako prirážajúcu okolnosť.

Ďalšia významná zmena nastala v úprave trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia v § 348 TZ, vložením nového písm. h) do ustanovenia ods. 1, podľa ktorého „kto sa zúčastní na verejnom podujatí, na ktoré sa vzťahuje trest zákazu účasti na verejných podujatiach alebo nedodržiava obmedzenia a povinnosti, ktoré mu súd uložil v súvislosti s výkonom tohto trestu“, dopúšťa sa trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia. Ako to vyplýva z uvedenej dikcie, formálne znaky tohto trestného činu budú naplnené aj v prípade, keď odsúdený bez primeraných dôvodov nedodrží povinnosť uloženú popri treste zákazu účasti dostaviť sa v určenom čase na určený útvar Policajného zboru, a to bez ohľadu na skutočnosť, či bude preukázaná prítomnosť odsúdeného na podujatí, na ktorom mal účasť zakázanú, resp. v súvislosti s ktorým mu bola uložená povinnosť dostaviť sa na určený útvar PZ.³⁰

Napokon je potrebné uviesť viaceré zmeny, ktoré nastali v úprave trestného činu výtržníctva v § 364 TZ. V základnej skutkovej podstate upravenej v ods. 1 sa predefinovalo písm. d), v zmysle ktorého sa trestného činu výtržníctva dopúšťa aj ten, kto sa dopustí slovne alebo fyzicky, verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom hrubej neslušnosti alebo výtržnosti tým, že „hrubým spôsobom ruší priebeh verejného podujatia, najmä nedovoleným použitím pyrotechnického výrobku, násilným poškodením sedadla alebo časti športového zariadenia slúžiacej na oddelenie sektorov, vhozením nebezpečného predmetu na športovisko alebo na iné miesto konania podujatia“. Opätovne ide o správnu reakciu na existujúce riziká praxe, nakoľko na verejných podujatiach, kde sú prítomné davu ľudí a medzi nimi aj deti alebo osoby vyššieho veku, použitie pyrotechnických výrobkov predstavuje možnosť vážneho ohrozenia zdravia. Následkom môže byť napr. roztrhnutie ušného bubienka akustickým efektom, alebo popálenina, prípadne až devastáčne poranenia končatín. Rovnako negatívne je vnímaná aj samotná obava účastníkov podujatia z takýchto možných následkov, ktorá odrádza slušných občanov od účasti. Pyrotechnické výrobky sa často prenášajú a používajú skrytým spôsobom, najmä pri športových stretnutiach, silvestrovských oslavách, verejných zhromaždeniach a iných podujatiach na verejných priestranstvách, kde páchatelia nič netušiacim účastníkom hádžu pyrotechniku pod nohy, a podobne. Pri hrubej intenzite takéhoto konania (vzhľadom na nebezpečnosť použitých pyrotechnických výrobkov, spôsobu ich použitia, hroziaceho alebo spôsobeného následku) pôjde teda o trestný čin výtržníctva v zmysle uvedeného ustanovenia § 364 ods. 1 písm. d) TZ.³¹

Ďalšia forma výtržníctva – poškodzovanie sedadiel (ich vytrhávajúce a následné demonštratívne vhadzovanie na športovisko a nezriedka aj na útok proti usporiadateľom, členom SBS, či policajtom) je jedným z častých protiprávných konaní, ktorými gradujú násilné incidenty na štadiónoch. Takéto konanie je potrebné chápať ako prečiny, resp. trestné činy proti majetku, a len pri menšej intenzite závažnosti činu (§ 10 ods. 2 TZ) ich bude možné kvalifikovať ako priestupky. Rovnako aj poškodzovanie mechanických bariér a zábran oddelujúcich sektory priaznivcov je jednoznačná násilná príprava, resp. útok proti majetku, ktorého cieľom je následné preniknutie do sektoru priaznivcov súperiaceho družstva alebo útok na usporiadateľskú službu.³²

V kontexte trestného činu výtržníctva sa zároveň dopĺňa kvalifikovaná skutková podstata v ustanovení § 364 ods. 2 TZ o nové kvalifikačné znaky upravené v písm. d) a e). Prvým je prípad, keď sa páchatel dopustí výtržníctva formou konaní uvedených v ods. 1 na „chránenej osobe“, ktorou je podľa § 139 TZ aj „verejný činiteľ alebo osoba, ktorá plní svoje povinnosti uložené na základe zákona“, t. j. aj člen usporiadateľskej služby, rozhodca, policajt, atď.³³ Druhým novým kvalifikačným znakom je recidíva protiprávných konaní, keď sa páchatel dopustí výtržníctva, „hoci

29 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II bod 4.

30 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II bod 15.

31 Ibidem, čl. II bod 16.

32 Ibidem.

33 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II bod 18.

bol za taký alebo obdobný čin v predchádzajúcich 24 mesiacoch odsúdený alebo v predchádzajúcich 12 mesiacoch postihnutý“.

Zmeny v Trestnom poriadku

Zo zmien v Trestnom poriadku je potrebné okrem už uvedených osobitne poukázať najmä na upravenie podmienok osobitného skráteneho vyšetrovania v § 204 TP. To po novele prichádza do úvahy za splnenia aj ostatných podmienok uvedených v zákone nielen vtedy, ak bola prokurátorovi odovzdaná spolu so spisom osoba, ktorá bola zadržaná ako podozrivá pri páchaní prečinu, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov, alebo bezprostredne po ňom, ale už aj potom, „čo odpadla prekážka jej bezprostredného zadržania najviac do 24 hodín po spáchaní prečinu“. Zmena umožní postup podľa § 204 TP aj v tých prípadoch, v ktorých zadržaniu páchatela prečinu „pri čine alebo bezprostredne po ňom“ bránila akákoľvek iná prekážka objektívnej alebo subjektívnej povahy (napr. ak sa páchatelovi podarilo z miesta činu ujsť, alebo ak bolo potrebné najskôr stotožniť osobu páchatela zaznamenanú kamerovým systémom a následne ju fyzicky vyhľadať, atď.), vždy však za splnenia podmienky, že k zadržaniu páchatela došlo do 24 hodín po skutku. Osobitný význam to má najmä pri páchateloch – cudzincoch, ktorí sú pri nemožnosti využitia osobitného skráteneho vyšetrovania prepustení zo zadržania a odcestujú do svojho domovského štátu, čo má spravidla za následok významné negatívne dopady na efektivitu vybavenia veci z hľadiska časového, ekonomického i vecného.³⁴

34 Dôvodová správa k zákonu č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. III bod 5.

35 Zákon č. 141/1961 Sb. o trestnóm řízení soudním (trestní řád) v znení neskorších predpisov.

36 K zmenám došlo aj v zákone č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, který sa doplnil o možnosť uložiť mladistvému „trestní opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce“ (§ 24 ods. 1 písm. h) uvedeného zákona).

37 Pre bližšiu analýzu tohto trestu v podmienkach ČR pozri napr. ŠÁMAL, P. a kol.: **Trestní zákoník I. Komentář § 1-139**. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 846 – 849.

38 Uznesenie Najvyššieho súdu České republiky zo dňa 29. 11. 2011, sp. zn. 6 Tz 57/2011.

K aplikáčnej praxi s ukladaním predmetného trestu v ČR

Český právny poriadok sa v boji (nielen) proti diváckemu násiliu obohatil o nový druh „trestu zákazu vstupu na športovní, kulturní a jiné společenské akce“ od 1. januára 2010, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník v znení neskorších predpisov* (ďalej aj TrZ). V systematike druhov trestov je uvedený v ustanovení § 52 ods. 1 písm. i) TrZ. Svojou povahou ide aj v českých podmienkach o trest, ktorý obmedzuje slobodu pohybu páchatela, čo je však nutné najmä pre udržanie verejného poriadku, ochranu života a zdravia občanov a iných hodnôt. Tak ako aj u nás, išlo primárne o reakciu na agresívne správanie futbalových fanúšikov.

Trest zákazu vstupu je podrobne upravený v ustanoveniach § 76 až 77 TrZ, možnosť jeho samostatného uloženia aj v § 53 ods. 2 TrZ, podmienčné upustenie od výkonu zvyšku trestu v § 90 a § 91 TrZ a podmienky pre zahľadanie odsúdenia v ustanovení § 105 ods. 1 písm. e) TrZ. *Zákonom č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku*, boli v dôsledku tohto nového trestu pridané do českého trestného poriadku (ďalej aj TrŘ)³⁵ nové § 350i a § 350j, upravujúce výkon trestu zákazu vstupu na športovní, kulturní a jiné společenské akce.³⁶

Podstata predmetného trestu v českých podmienkach je vyjadrená v ustanovení § 76 ods. 3 TrZ a spočíva v tom, že sa odsúdenému po dobu výkonu tohto trestu zakazuje účasť na stanovených športových, kultúrnych a iných spoločenských akciách. Tento trest môže súd uložiť až na dobu 10 rokov páchatelovi akéhokoľvek úmyselného trestného činu, ktorý bol spáchaný v súvislosti s návštevou takéhoto podujatia (§ 76 ods. 1 TrZ). Ako samostatný trest môže byť uložený, ak vzhľadom na povahu a závažnosť spáchaného prečinu a osobu a pomery páchatela uloženie iného trestu nie je potrebné (§ 76 ods. 2; § 53 ods. 2 TrZ). Ako samostatný trest môže byť teda uložený páchatelovi úmyselného trestného činu, ktorého horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody neprevyšuje 5 rokov. Za nedbanlivostný trestný čin tento trest nie je možné uložiť. Z uvedeného je možné uzavrieť, že právna úprava v ČR je v predmetnej veci takmer identická s našou, ako sme ju charakterizovali vyššie.³⁷

„Funkce tohoto druhu trestu je především zábranná, t. j. zamezit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti“, ako nedávno judikoval Najvyšší súd ČR.³⁸

Naproti tomu odbor bezpečnostnej politiky Ministerstva vnútra ČR nepozera na zákaz vstupu na štadión ako na sankciu, ale vníma ju ako „preventívni opatření, které má pachatelí pomoci

prokázat ve zkušebním období, na které je podmíněně odložen výkon trestu, že se choval podle uložených pravidel“.³⁹

Ščerba vidí predmetný druh trestu nasledovne: „Tento nový druh trestu je zaměřen na postih specifického druhu kriminality, typicky jde např. o výtržnictví a násilné trestné činy páchané na sportovních stadionech apod. Zvláštní charakter této trestné činnosti, resp. její nárůst v poslední době a také zvláštní hodnotový systém pachatelů takových činů, vyvolaly potřebu zavedení takového zvláštního druhu trestu, který po určitou dobu pachateli znemožní návštěvu takového druhu akcí, v jejichž souvislosti ke spáchání trestného činu došlo. Preventivní účel tohoto trestu je tedy obdobný jako u trestu zákazu činnosti a zákazu pobytu.“⁴⁰

Každopádne, tento nástroj má odstrihnúť jedincov, ktorí sa na športových, kultúrnych a spoločenských akciách prejavujú agresívnym správaním od návštevy takýchto prostredí. Zároveň však nemá ísť o taký závažný trest, aby ich negatívne ovplyvnil v ostatnom súkromnom a profesionálnom živote.

Podmienkou na uloženie tohto trestu je priestorová, časová a vecná súvislosť s návštevou takéhoto podujatia, ktorá musí byť priama, bezprostredná alebo užšia.⁴¹ Ako sme to však naznačili už vyššie, trestný čin nemusí byť spáchaný len na mieste a v dobe, keď sa podujatie koná, ale súvislosť bude zachovaná aj vtedy, keď sa úmyselný trestný čin vzťahuje na konkrétnu návštevu predmetného podujatia, napr. počas cesty, pri zhromažďovaní sa fanúšikov alebo po skončení akcie.

Kľúčovou otázkou pri ukladaní predmetného trestu je preto formulácia výroku súdu o uložení sankcie. Ako uvádza Šámala a kol., „prliš úzké vymezení nebude zaručovat dostatečnou ochranu společnosti před opakovaním trestného činu ze strany pachatele, prliš široký zákaz může bezdůvodně omezovat společenské potřeby pachatele“.⁴² Nie je možné paušálne zakázať vstup na všetky obdobné akcie. Z hľadiska súvislosti so spáchaným trestným činom je nutné presne vymedziť, o aký zákaz vstupu ide. Podujatie, na ktoré súd pachateľovi zakazuje vstúpiť, musí byť podľa Šámala presne a jednoznačne určené tak, aby nevznikali pochybnosti pri výkone trestu a aby bol výkon trestu kontrolovateľný.⁴³

Z aplikačnej praxe v ČR napriek tomu vyplýva, že v konkrétnom prípade po zväžení všetkých súvislostí môže súd dospieť k úplne všeobecnému výroku zákazu vstupu bez akéhokoľvek bližšieho upresnenia, s čím súhlasí aj Najvyšší súd ČR. Ten judikuje, že „s ohledem na konkrétní okolnosti trestného činu, zejména pak vzhledem k osobnosti obviněného, lze mít důvodně za to, že i jiné sportovní akce než je ta, v souvislosti s níž se obviněný trestného činu dopustil, t. j. fotbalové utkání klubu Bohemians 1905, mohou pro obviněného skýtat stejnou příležitost a stejné možnosti pro páchaní totožné či obdobné trestné činnosti. Uložený trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce v podobě zákazu vstupu na sportovní akce obecně tak v daném případě bezdůvodně neomezuje společenské potřeby obviněného“.⁴⁴

S danou judikatúrou možno polemizovať. V situácii, keď by sa odsúdený musel pri konaní každého športového podujatia dostaviť na určený útvar polície, šlo by zrejme o podstatný zásah do jeho osobnostných práv, a preto by bola na mieste väčšia precíznosť autoritatívneho výroku súdu, keďže primárnym cieľom tohto trestu je zabrániť odsúdenému v kontakte s rizikovým prostredím, a tým chrániť jeho ako aj spoločnosť. Z tohto dôvodu bude zrejme výhodnejšie predstaviť si rozhodnutie súdu v inom znení, napr. v obmedzení na zápasy konkrétneho klubu, v určitom mieste, určitej súťaže, určitého športu, a podobne. Bolo by to v súlade aj s preventívnou a výchovnou úlohou samotného trestu. Nehladiac na to, že ani pre orgány dohliadajúce nad odsúdeným, nie je jednoduché sledovať často sa meniace termíny športových zápasov či iných spoločenských podujatí a zaistiť dostatočný dohľad nad odsúdeným v praxi. Rovnako ho informovať v dostatočnom časovom predstihu o tom, kedy sa má napr. dostaviť na príslušný útvar Policajného zboru. Istotne by bolo vhodné aj to, aby boli o samotnom zákaze vstupu informované napr. samotné kluby, či prevádzkovatelia podujatí. Pri vyššie charakterizovanom rozhodnutí súdu sa vznáša otázka aj na tým, či súd vzal do úvahy vykonateľnosť informovania o tak širokom zákaze vstupu prevádzkovateľmi športových podujatí na území krajiny. V krajnom prípade je možné predstaviť si dokonca to, že by takýmto zásahom mohli byť porušené aj iné osobnostné práva odsúdeného, než len sloboda pohybu.

39 JANKŮ, L.: **K problematice diváckého násilí.** In: Kriminalistický sborník, 2009, roč. 53, č. 3, s. 47 – 48.

40 ŠČERBA, F.: **Právní úprava nových alternativních trestů.** In: Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 87.

41 Uznesenie Najvyššieho súdu České republiky zo dňa 29. 11. 2011, sp. zn. 6 Tz 57/2011.

42 ŠÁMAL, P. a kol.: **Trestní zákoník I. Komentář § 1–139.** Praha: C. H. Beck, 2009, s. 846 – 849.

43 ŠÁMAL, P. a kol.: **Trestní zákoník I. Komentář § 1–139.** Praha: C. H. Beck, 2009, s. 848 – 849.

44 Uznesenie Najvyššieho súdu České republiky zo dňa 29. 11. 2011, sp. zn. 6 Tz 57/2011.

Postrehy de lege ferenda

Problematika trestu zákazu účasti na verejných podujatiach poskytuje celý rad otázok k zamysleniu do budúcnosti.

Zaujímavou otázkou v rámci výkonu tohto trestu môže byť napr. vzájomná spolupráca, resp. poskytovanie informácií o registri odsúdených na predmetný trest medzi jednotlivými subjektmi, ktoré sú do tohto procesu zainteresované. Nejde len o Policajný zbor SR, či probačných a mediálnych úradníkov, ale tiež o usporiadateľov športových či iných podujatí, prípadne mestskú políciu, atď. Otázkou súčinnosti s mestskou políciou pri výkone trestu zákazu vstupu v ČR sa zaoberal Krajský súd v Brne, ktorý v záveroch svojho stanoviska zo dňa 13. 1. 2010 uviedol okrem iného, že „*obecně závazný právní předpis neumožňuje uzavření koordinační veřejnoprávní smlouvy obsahující součinnostní dohodu mezi Probační a mediální službou a obecní policií*“.⁴⁵ Mestská polícia nemá oprávnenie na vytváranie registrov, ktoré by obsahovali citlivé údaje o osobách, ktorým bol uložený trest zákazu účasti. V praxi potom nastáva situácia, keď má mestská polícia podozrenie, že by sa určitá osoba mohla v tomto kontexte dopúšťať trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia, musí si to však overiť napr. u Policajného zboru SR. Usporiadatelia verejných podujatí sú v obdobnom postavení. Domnievame sa, že v tejto situácii by bolo vhodným riešením zavedenie určitého registra odsúdených na trest zákazu účasti na verejných podujatiach, ku ktorému by tieto zainteresované subjekty mali prístup. Kontrola tohto trestu by tak dosiahla omnoho väčšiu efektívnosť, pričom prípadné porušenie povinnosti odsúdeného by usporiadatelia mohli odhaliť už pri vstupe na miesto konania akcie. Vo veci zavedenia registrov možno síce namietaf konflikt s právom na ochranu osobných údajov, avšak prioritou by malo byť podľa nášho názoru zaistenie bezpečnosti pri týchto podujatiach, čiže spoločenský záujem. Existuje celý rad opatrení, napr. vstupenky na meno a očíslované sedadlo, prepracovaný kamerový systém s detektorom tváre, detektory kovov pri vstupných bránach, atď.. Z týchto fungujúcich zahraničných systémov zaisťujúcich bezpečnosť na štadiónoch, by bolo dobré vziať si príklad a inšpirovať sa nimi do budúcnosti.

Zaregistrovali sme aj návrh, ktorý by spočíval v zavedení quasi trestu domáceho väzenia pri treste zákazu účasti. V praxi by šlo o situáciu, keď v prípade uloženia povinnosti odsúdenému dostavovať sa na určený policajný útvar by toto bolo nahradené povinnosťou zdržovať sa v dobe podujatia v určenom obydľí a túto povinnosť by kontrolovali probační a mediálni úradníci pomocou kontrol, prípadne v budúcnosti pomocou elektronických náramkov.

Napokon, ďalšou možnosťou, ako zefektívniť výkon predmetného trestu v praxi, sa javí síce pomerne tvrdá, avšak o to viac motivujúca možnosť zavedenia sankcie doživotného zákazu vstupu napr. na športové podujatie, ktoré by mohlo výrazne znížiť percento marenia výkonu trestu zákazu účasti na verejných podujatiach. ■

45 Stanovisko zevšeobecňujúceho senátu KS v Brne k otázkám PMS ze dne 13. 1. 2010.

RESUMÉ

Trest zákazu účasti na verejných podujatiach a niektoré aplikačné postrehy

Verejné kultúrne, športové a spoločenské podujatia majú nesporne významné miesto v spoločnosti. V poslednom čase si však táto oblasť vynútila veľkú pozornosť verejnosti a médií najmä v súvislosti so športovými podujatiami, kde dochádzalo k porušovaniu verejného poriadku, k ohrozovaniu alebo dokonca k poškodzovaniu zdravia ľudí a majetku.

Prijatie zákona č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov je preto potrebné hodnotiť ako dôležitý a nevyhnutný krok v boji proti diváckemu násiliu a negatívnym javom, ktoré s tým súvisia. Tento zákon prináša viaceré pozitíva a je plne v súlade s odporúčaniami Rady Európy.

Uvedeným osobitným zákonom došlo aj k novelizovaniu zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov. Jednou z najdôležitejších zmien je prijatie nového druhu trestu zákazu účasti na verejných podujatiach, ktorý má vo viacerých smeroch alternatívnu povahu a restauratívne prvky. Autor v príspevku detailne analyzuje povahu ako aj praktické problémy súvisiace s týmto trestom, poukazuje na vybrané aplikačné skúsenosti v ČR a naznačuje niektoré riešenia *de lege ferenda*.

SUMMARY

Court-Imposed Banning Orders on Participation in Public Events and Some Practical Insights

Public cultural, sports and social events beyond any doubt play an important role in the society. However, this area has recently attracted a lot of attention of the public and media, mainly in connection with sports events which were confronted with violations of public order, and violent disturbances threatening or even causing harm to human health and property. Adoption of Act No. 1/2014 Coll. on the Organization of Public Sports Events and amending other laws must be therefore regarded as an important and necessary step in the fight against violent disturbances and negative phenomena thereto related. This Act introduces several benefits, and it fully responds to recommendations of the Council of Europe. The above-mentioned Act also amended Act No. 301/2005 Coll. (Criminal Code) as amended. Introduction of a new sentence – banning order on participation in public events – is one of the most important changes; this sentence is in several aspects an alternative sentence and it also has some restorative elements. The author in a detail analyses the nature as well as practical problems related to this type of sentence, he draws attention to the selected application experience in the Czech Republic, and he also outlines some *de lege ferenda* solutions.

ZUSAMMENFASSUNG

Strafe des Teilnahmeverbotes an öffentlichen Veranstaltungen und einige Wahrnehmungen von deren Anwendung

Öffentliche, kulturelle, Sport- und Gesellschaftsveranstaltungen haben zweifelsohne einen bedeutenden Platz in der Gesellschaft. In der letzten Zeit hat jedoch dieser Bereich öfters die Aufmerksamkeit der Öffentlichkeit und der Medien, insbesondere in Zusammenhang mit den Sportveranstaltungen, bei denen es zur Verletzung der öffentlichen Ordnung oder zur Gesundheitsgefährdung und sogar zu Körperverletzungen und zur Vermögensbeschädigung kommt, zugezogen.

Die Annahme des Gesetzes Nr. 1/2014 der Gesetzsammlung über die Organisierung von öffentlichen Sportveranstaltungen und über die Änderung und Ergänzung einiger Gesetze ist es erforderlich, als einen wichtigen Schritt bei der Bekämpfung der Zuschauergewalt und der damit zusammenhängenden negativen Erscheinungen zu betrachten. Durch dieses Gesetz werden mehrere Positiva durchgesetzt und es ist in Übereinstimmung mit den Empfehlungen des Europarates.

Mit diesem Sondergesetz wurde auch das Gesetz Nr. 300/2005 der Gesetzsammlung – das Strafgesetz in der Fassung der späteren Vorschriften sowie das Gesetz Nr. 301/2005 der Gesetzsammlung – die Strafprozessordnung in der Fassung der späteren Vorschriften novelliert. Die wichtigste von diesen Änderungen ist die Verankerung einer neuen Strafe – des Teilnahmeverbots an öffentlichen Veranstaltungen, das in mehreren Richtungen einen alternativen Charakter und restorative Merkmale hat. Der Autor des Beitrages analysiert detailliert den Charakter sowie die praktischen Probleme in Zusammenhang mit dieser Strafe, verweist auf ausgewählte Erfahrungen bei deren Anwendung in der Tschechischen Republik und er deutet einige Lösungsmöglichkeiten *de lege ferenda* an.

Efektivita trestu povinnej práce u mladistvých

Mgr. Mária Šterdasová

Trest povinnej práce (v zahraničnej literatúre označovaný ako „community service“)¹ sa stal súčasťou slovenského právneho poriadku pri rekodifikácii trestného zákonodarstva v roku 2005, kedy medzi druhy trestov taxatívne vymedzených v § 32 Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len Trestný zákon) pribudol aj trest domáceho väzenia a súčasne bol zavedený podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom. Od počiatku zákonodarcia trest povinnej práce zaradil aj medzi tresty, ktoré možno uložiť mladistvým páchatelom trestných činov, t. j. osobám, ktoré v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku (§ 94 ods. 1 Trestného zákona).

1 Odlišným označením trestu povinnej práce v našej právnej úprave oproti jeho zaužívanému názvu sa bližšie zaoberá napr. TOBIÁŠOVÁ, L.: Trest povinnej práce. Justičná revue, 60, 2008, č. 8 – 9, s. 1167 – 1180.

Východiskové štatistické údaje

Z dostupných štatistických údajov možno zistiť, že počet uložených trestov povinnej práce má stúpajúcu tendenciu. V roku 2006 bol trest povinnej práce uložený v 42 prípadoch, čo pri celkovom počte právoplatne odsúdených 27 764 predstavovalo 0,15 %. Tento podiel sa postupne zvyšoval a v roku 2013 dosiahol až 9,9 % (tabuľka č. 1). Osobitná štatistika o počte uložených trestov povinnej práce mladistvým páchatelom, žiaľ, nie je vedená, pretože tento druh trestu je pri zhromažďovaní štatistických údajov zaradený medzi tzv. iné samostatne uložené tresty, kam však patrí aj trest prepadnutia veci, trest zákazu činnosti a trest vyhostenia. Aj tento údaj ale nepriamo potvrdzuje, že súdy čoraz častejšie vyhodnocujú trest povinnej práce ako vhodnú sankciu pre mladistvých páchatelov (tabuľka č. 2).

Snaha o riešenie prípadov spáchania menej závažných trestných činov alternatívnym trestom namiesto krátkodobého trestu odňatia slobody súvisí s koncepciou restoratívnej justície, ktorej uplatňovanie sa odráža v charaktere trestnoprávných kódexov väčšiny európskych štátov.

Tabuľka č. 1: Vývoj počtu uložených trestov povinnej práce²

Rok	Počet uložených trestov povinnej práce	Počet právoplatne odsúdených	Percentuálny podiel ³
2006	42	27 764	0,15 %
2007	349	27 067	1,29 %
2008	578	28 681	2,02 %
2009	830	30 953	2,68 %
2010	1 352	31 179	4,34 %
2011	2 265	30 110	7,52 %
2012	3 123	35 077	8,90 %
2013	3 581	36 079	9,92 %

2 Spracované na základe údajov publikovaných v Štatistických ročenkách Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za roky 2006 až 2013. Dostupné na: <http://www.justice.gov.sk/stat/statr.htm>. Dňa 29. 10. 2014.

3 Určený ako pomer uložených trestov povinnej práce vo vzťahu k celkovému počtu odsúdených v príslušnom kalendárnom roku.

Mgr. Mária Šterdasová

je absolventkou Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (2011).

V súčasnosti pôsobí na Okresnom súde Žilina.

Je externou doktorandkou na Katedre trestného práva a kriminológie Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave.

Tabuľka č. 2: Vývoj počtu tzv. iných trestov uložených mladistvým⁴

Rok	Počet uložených tzv. iných trestov mladistvým	Percentuálny podiel
2006	14	0,9 %
2007	137	7,1 %
2008	184	8,7 %
2009	239	11,8 %
2010	177	10,1 %
2011	236	13,8 %
2012	268	14,5 %
2013	290	16,1 %

Súčasná právna úprava trestu povinnej práce s akcentom na mladistvého páchatela

Všeobecná právna úprava trestu povinnej práce je obsiahnutá v § 54 a § 55 Trestného zákona, ktoré zachytávajú podmienky uloženia tohto trestu, rozpätie trestných sadzieb, základné povinnosti odsúdeného pri výkone trestu, dôvody premeny na nepodmienečný trest odňatia slobody, ako aj možnosti súdu upustiť od výkonu trestu. Osobitné podmienky aplikácie trestu povinnej práce pri mladistvých páchateloch sú uvedené v § 111 Trestného zákona. Vzájomný vzťah medzi týmito ustanoveniami sa vyznačuje zásadou subsidiarity, preto ak štvrtá hlava prvej časti Trestného zákona neobsahuje osobitné ustanovenia týkajúce sa mladistvého, aplikujú sa všeobecné ustanovenia (§ 94 ods. 2 Trestného zákona). Samotný výkon trestu povinnej práce nie je predmetom štvrtej časti Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len Trestný poriadok) upravujúcej vykonávacie konanie, ako pri ostatných druhoch trestov, ale prostredníctvom § 422 Trestného poriadku zákonodarca odkazuje na osobitný zákon č. 528/2005 o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o výkone trestu povinnej práce).

Podmienky uloženia trestu povinnej práce mladistvému

Trest povinnej práce môže súd uložiť mladistvému páchatelovi, ak ho odsudzuje za prečin, za ktorý zákon umožňuje uložiť trest odňatia slobody, ktorého horná hranica sadzby trestu odňatia slobody nepresahuje päť rokov. Berie sa pritom do úvahy horná hranica trestnej sadzby ustanovenej v osobitnej časti Trestného zákona pri jednotlivých druhoch trestných činov a nie trestná sadzba pre mladistvých znížená na polovicu na základe § 117 ods. 1 Trestného zákona. Taktiež nie je rozhodujúce, v akej konkrétnej výške by bol trest odňatia slobody uložený páchatelovi za predmetný spáchaný skutok, ale výlučne zákonné možnosti jeho potrestania vyplývajúce z príslušnej skutkovej podstaty trestného činu. Horná hranica trestu povinnej práce uloženého mladistvej osobe nesmie prevyšovať polovicu hornej hranice trestnej sadzby ustanovenej v § 54 Trestného zákona, teda konkrétna výmera trestu povinnej práce pri mladistvých páchateloch predstavuje 40 až 150 hodín. Nevyhnutnou podmienkou pre aplikáciu tohto druhu trestu je súhlas mladistvého s jeho uložením. Trest povinnej práce súd neuloží, ak je páchatel dlhodobo práceneschopným alebo invalidným (§ 55 ods. 3 Trestného zákona), pretože by už od začiatku bola zmarená akákoľvek možnosť výkonu tohto trestu. Osobitný prístup trestného práva k mladistvým osobám sa prejavuje aj v zdôraznení skutočnosti, že trest povinnej práce nesmie vzhľadom na svoju povahu alebo okolnosti, za ktorých sa vykonáva, ohrozovať zdravie, bezpečnosť alebo mravný vývoj mladistvých (§ 111 Trestného zákona).

V súlade so zásadou nezlučiteľnosti niektorých druhov trestov trestu povinnej práce nie je možné uložiť popri treste odňatia slobody (§ 34 ods. 7 písm. b) Trestného zákona), ale možno ho

⁴ Spracované na základe údajov publikovaných v Štatistických ročenkách Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za roky 2006 až 2013. Dostupné na: <http://www.justice.gov.sk/stat/statr.htm>. Dňa 29. 10. 2014.

5 Z logických a systematických dôvodov sa však nejaví ako pravdepodobné súčasné uloženie trestu vyhostenia a trestu povinnej práce.

6 Trestný rozkaz však možno použiť v konaní proti mladistvému iba v prípade, že mladistvý v čase jeho vydania dovŕšil osemnásť rok svojho veku (§ 353 ods. 5 písm. b) Trestného poriadku).

kombinovať s ostatnými druhmi trestov, ktoré sú prípustné u mladistvých páchatel'ov (peňažný trest, trest prepadnutia vecí, trest zákazu činnosti, trest vyhostenia,⁵ trest odňatia slobody) a do úvahy prichádza aj uloženie trestu povinnej práce ako samostatného trestu (§ 34 ods. 6 Trestného zákona). Právna úprava taktiež výslovne umožňuje súdu uložiť odsúdenému po dobu výkonu trestu povinnej práce aj primerané obmedzenia alebo povinnosti uvedené v § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona, smerujúce k tomu, aby viedol riadny život, napríklad zákaz požívania alkoholických nápojov alebo iných návykových látok, zákaz stretávania sa s osobami, ktoré majú na mladistvého negatívny vplyv, povinnosť podrobiť sa programu sociálneho výcviku, inému výchovnému programu, psychoterapii, či zúčastniť sa na psychologickom poradenstve. Ako mimoriadne žiaduce sa javí predovšetkým uloženie povinnosti podľa svojich síl a schopností nahradiť škodu, ktorú odsúdený mladistvý trestným činom spôsobil.

Výkon trestu povinnej práce mladistvým odsúdeným

Trest povinnej práce sa ukladá rozsudkom alebo trestným rozkazom,⁶ ktoré okrem samotnej výmery trestu neobsahujú žiadne ďalšie podrobnosti týkajúce sa jeho výkonu. Po tom, ako rozhodnutie o uložení trestu povinnej práce nadobudne právoplatnosť, súd, v obvode ktorého sa má trest povinnej práce vykonať, vyzve odsúdeného, aby sa v zákonom stanovenej lehote siedmich dní dostavil k probačnému a mediačnému úradníkovi na prerokovanie podmienok výkonu trestu. V súčinnosti s odsúdeným probačný a mediačný úradník vyhotoví časový harmonogram výkonu trestu, na základe ktorého následne súd uznesením rozhodne o druhu a mieste výkonu trestu a nariadi jeho výkon (§ 3 zákona o výkone trestu povinnej práce). V prípade mladistvých odsúdených, pokiaľ taká možnosť prichádza do úvahy, je vhodné už do štádia prerokovania podmienok výkonu trestu zapojiť aj rodičov, resp. iných zákonných zástupcov, na ktorých sa bude apelovať, aby dohliadli na riadne plnenie si pracovných povinností zo strany mladistvého. Autorita rodiča, či inej dospeléj osoby vystupujúcej v živote mladistvého by mohla pomôcť predísť často sa opakujúcej situácii, že odsúdený si patrične neuvedomuje dôsledky nedodržania nariadeného rozvrhu pracovných povinností alebo im neprikladá dostatočný význam.

Trest povinnej práce je mladistvý povinný vykonať osobne a vo svojom voľnom čase bez nároku na odmenu. Podľa § 55 ods. 1 veta prvá Trestného zákona je odsúdený povinný vykonať súdom uložený trest povinnej práce najneskôr do jedného roka od nariadenia výkonu tohto trestu. Súčasne § 3 zákona o výkone trestu povinnej práce prikazuje odsúdenému odpracovať najmenej dvadsať hodín za kalendárny mesiac. Časový harmonogram výkonu trestu je preto potrebné zostaviť tak, aby rešpektoval obidva stanovené limity, teda aby bol trest povinnej práce vykonaný čo najskôr, najneskôr do jedného roka od jeho nariadenia a súčasne, aby odsúdený odpracoval aspoň dvadsať hodín mesačne. Do doby výkonu trestu povinnej práce sa nezapočítava doba, počas ktorej odsúdený nemohol vykonávať trest povinnej práce pre dočasnú práceneschopnosť alebo preto, že mu v tejto dobe práca nebola určená, zdržiaval sa v cudzine alebo bol vo väzbe, resp. vo výkone trestu odňatia slobody v inej veci (§ 55 ods. 1 Trestného zákona). Z teritoriálneho hľadiska je v zásade možné nariadiť výkon trestu povinnej práce iba v obvode okresného súdu, v ktorom má odsúdený bydlisko. So súhlasom odsúdeného môže byť trest vykonaný aj mimo obvodu tohto súdu (§ 2 ods. 2 zákona o výkone trestu povinnej práce), v prípade mladistvých je však takáto situácia zriedkavá.

Presnú náplň práce odsúdeného zákon neuvádza, iba všeobecne upravuje, že sú to práce v prospech štátu, vyššieho územného celku, obce alebo inej právnickej osoby, ktorá sa zaoberá vzdelávaním, kultúrou, školstvom, ochranou ľudských práv, rozvojom vedy, rozvojom telesnej kultúry, ochranou pred požiarmi, ochranou zvierat, sociálnou pomocou, sociálnymi službami, zdravotnou starostlivosťou, ekologickou činnosťou, náboženskou činnosťou, humanitárnou činnosťou, charitatívnou činnosťou alebo inou verejnoprospešnou činnosťou, ktorá sa nevykonáva na účely dosiahnutia zisku (§ 2 zákona o výkone trestu povinnej práce). Konkrétny charakter práce, ktorú bude odsúdený vykonávať však závisí predovšetkým od ponuky poskytovateľov práce, ktorej evidenciu vedie príslušný probačný a mediačný úradník a tento zároveň vyvíja aj hlavnú iniciatívu v snahe získať vhodné miesto pre výkon trestu povinnej práce konkrétneho odsúdeného. Podnet môže, samozrejme, prísť aj od poskytovateľa práce, ktorý má záujem o výkon práce

odsúdeným, a to formou písomného oznámenia tejto skutočnosti okresnému súdu, v obvode ktorého sa má práca vykonávať, s uvedením druhu, rozsahu a miesta vykonávania práce (§ 4 ods. 1 zákona o výkone trestu povinnej práce). Ďalším zdrojom informácií o ponuke voľných pracovných miest u realizátorov aktívnej činnosti, ktoré nie je možné obsadiť uchádzačmi o zamestnanie, je príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý má zákonnú povinnosť poskytovať tieto informácie okresnému súdu, v obvode ktorého má sídlo, písomne, najmenej jedenkrát za kalendárny mesiac (§ 4 ods. 3 zákona o výkone trestu povinnej práce).

Okresný súd následne uzatvára s poskytovateľom práce písomnú dohodu o zabezpečovaní povinnej práce (ďalej len dohoda), ktorej obligatórne náležitosti upravuje § 4 ods. 2 zákona o výkone trestu povinnej práce. Z uzatvorenej dohody vyplývajú poskytovateľovi práce viaceré povinnosti, predovšetkým oznámiť príslušnému probačnému a mediačnému úradníkovi začatie a ukončenie vykonávania dohodnutej práce, umožniť mu vykonať kontrolu plnenia dohody a kontrolu vykonávania práce odsúdeným a bezodkladne mu oznámiť neúčast odsúdeného na vykonávaní práce alebo nedodržanie dohodnutého rozsahu prác.

Z pochopiteľných dôvodov poskytovateľa práce nie sú veľmi naklonení predstave zamestnať adolescenta s problémovým charakterom správania. V prípade mladistvých odsúdených sa v praxi osvedčilo ich umiestňovanie na výkon trestu povinnej práce do škôl, ktoré navštevujú. Škola má už z princípu záujem na riadnom výkone trestu svojho žiaka, resp. študenta a spravidla je schopná zabezpečiť preňho vhodný druh práce, najčastejšie formou rôznych jednoduchých pomocných prác podľa aktuálnych potrieb školy. Do praxe možno odporučiť, aby dohľad nad takýmto mladistvým počas výkonu trestu prevzal špeciálny pedagogický pracovník (tzv. sociálny pedagóg).⁷ Práve jeho osobitné vzdelanie a profesionálne skúsenosti by mali byť zárukou, že mladistvý má počas výkonu trestu kontakt s osobou, ktorá ho bude pozitívne stimulovať. Okrem nesporných organizačných výhod pri výkone trestu povinnej práce mladistvého v školskom zariadení, kedy odpadá napr. problém s jeho presunom k poskytovateľovi práce po skončení vyučovania, je značne posilnený aj výchovný prvok uloženého trestu, nakoľko mladistvý nevykonáva trest anonymne v cudzom prostredí, ale pod dozorom svojich učiteľov a za vedomosti ostatných spolužiakov.

Odklad, prerušenie a upustenie od výkonu trestu povinnej práce

Už zo samotnej podstaty trestu povinnej práce vyplýva, že pri jeho výkone je nevyhnutné rešpektovať zdravotný stav odsúdeného. Ak lekárska správa potvrdí existenciu zdravotných dôvodov odsúdeného, ktoré mu bránia vo výkone uloženého trestu, súd na nevyhnutnú dobu odloží alebo preruší výkon trestu. V odôvodnených prípadoch môže súd aj preradiť odsúdeného na iný vhodný druh práce. Obligatórne súd odloží alebo preruší výkon trestu povinnej práce aj u tehotnej ženy alebo matky novonarodeného dieťaťa, a to na obdobie jedného roka po pôrode. V prípade odsúdeného, ktorý je vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody v inej veci, súd preruší alebo odloží výkon trestu na nevyhnutnú dobu. Fakultatívne zákon dáva súdu možnosť odložiť alebo prerušíť výkon trestu povinnej práce taktiež z dôvodu oprávneného pobytu v cudzine, alebo z iného dôležitého dôvodu, avšak tu je už zákonom stanovené obmedzenie doby odloženia výkonu trestu na najviac tri mesiace odo dňa právoplatnosti rozhodnutia, ktorým bol trest uložený. Bez ohľadu na dôvod odloženia alebo prerušenia výkonu trestu sa trvanie odloženia ani prerušenia nezapočítava do doby, počas ktorej sa má trest povinnej práce vykonať. Okrem odkladu a prerušenia výkonu trestu povinnej práce (§ 5 zákona o výkone trestu povinnej práce), zákon pripúšťa aj upustenie od výkonu trestu povinnej práce alebo jeho zvyšku (§ 7 zákona o výkone trestu povinnej práce), ktorého aplikáciu ale ponecháva na úvahu súdu a formuluje ho ako fakultatívnu možnosť. O upustení od výkonu môže súd rozhodnúť z dôvodu zmeny zdravotného stavu, ktorý si odsúdený neprivilodil úmyselne a v dôsledku ktorého sa stal trvalo práceneschopným alebo invalidným, ďalej z dôvodu nenariadenia výkonu tohto trestu do piatich rokov od právoplatnosti rozhodnutia o jeho uložení, taktiež bez zavinenia odsúdeného, prípadne z iného závažného dôvodu. Všetky vyššie uvedené rozhodnutia sú procesnými rozhodnutiami súdu v rámci vykonávacieho konania vo forme uznesenia, proti ktorým je prípustná sťažnosť s odkladným účinkom (§ 5 zákona o výkone trestu povinnej práce).

⁷ Podľa § 24 zákona

č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, sociálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovu závislých alebo inak znevýhodnených deťom a žiakom, ich zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení. Sociálny pedagóg plní úlohy sociálnej výchovy, podpory prosociálneho, etického správania, sociálno-pedagogickej diagnostiky prostredia a vzťahov, sociálno-pedagogického poradenstva, prevencie sociálno-patologických javov a reedukácie správania. Vykonáva expertíznu činnosť a osvetovú činnosť.

Premena trestu povinnej práce na trest odňatia slobody

Aplikácia alternatívnych trestov je vždy spojená s prejavom určitého stupňa dôvery v páchatela trestného činu. Súd predpokladá, že odsúdený si uvedomí výhody plynúce z miernejšej trestnej sankcie, ktorá nie je spojená s odňatím slobody a chopí sa poskytnutej šance na nápravu. Aby však trest plnil svoj účel, hrozba istej miery retribúcie je nevyhnutná. V prípade trestu povinnej práce preto zákon pamätá aj na situáciu, že odsúdený nebude viesť po dobu výkonu trestu riadny život, nedodrží obmedzenia alebo nesplní povinnosti uložené rozhodnutím súdu alebo zavinene nebude vykonávať práce v určenom rozsahu. V ktoromkoľvek z týchto prípadov je súd oprávnený na návrh probačného a mediačného úradníka alebo aj bez takéhoto návrhu rozhodnúť o preмене trestu povinnej práce alebo jeho zvyšku na trest odňatia slobody. Pomer premeny určuje § 55 ods. 4 Trestného zákona tak, že za každé dve hodiny nevykonanej práce nariadi súd jeden deň nepodmienečného trestu odňatia slobody a zároveň rozhodne o spôsobe výkonu tohto trestu.

Skryté negatíva trestu povinnej práce u mladistvých páchatel'ov

V rámci štvrtej hlavy všeobecnej časti Trestného zákona týkajúcej sa trestania mladistvých je osobitným spôsobom upravený účel ukladaných sankcií. Účelom trestu u mladistvého je predovšetkým vychovať ho na riadneho občana, pričom trest má zároveň pôsobiť na predchádzanie protiprávnych činov a primerane chrániť aj spoločnosť. Uložený trest má súčasne viesť k obnoveniu narušených sociálnych vzťahov a k začleneniu mladistvého do rodinného a sociálneho prostredia. Pri ukladaní trestu treba prihliadať na osobnosť mladistvého, jeho vek, rozumový a mravný vyspelosť, zdravotný stav, na jeho osobné, rodinné a sociálne pomery, pričom trest musí byť primeraný povahe a závažnosti spáchaného činu a má viesť k začleneniu mladistvého do rodinného a sociálneho prostredia tak, aby predchádzal protiprávnym činom (§ 97 Trestného zákona). Vychádzajúc z takto stanoveného zmyslu ukladania sankcií možno vyvodiť záver, že zárukou spravodlivého ukladania trestov osobitne v prípade mladistvých je dôsledná aplikácia princípu individualizácie trestu,⁸ v zmysle ktorého musí výber druhu trestu, prípadne kombinácie trestov a opatrení zodpovedať osobitostiam konkrétneho prípadu a potrebám mladistvého.

Paušálne ukládanie trestu povinnej práce mladistvým páchatel'om trestných činov je jednoznačne v príkrom rozpore s princípom individualizácie trestu.

Väčšina mladých ľudí vo veku 14 až 18 rokov sú ešte stále tvarovateľné osobnosti, ich postoj k ľuďom a k spoločnosti je možné pozitívne ovplyvniť, samozrejme, len za predpokladu, že sa na dosiahnutie tohto cieľa zvolia vhodné prostriedky. Za delikventným správaním mladistvého sa často skrývajú rôzne poruchy správania a zlyhania sociálneho prostredia, ktoré je potrebné čo najskôr podchytiť a s týmto jedincom naďalej pracovať. Hlavný problém, ktorý vyvstáva predovšetkým pri aplikácii trestu povinnej práce ako samostatného trestu bez súčasne uložených primeraných obmedzení alebo povinností, spočíva v absencii ďalšej možnosti a priestoru na mladistvého odsúdeného výchovne pôsobiť. **Rozhodnutím o nariadení výkonu trestu povinnej práce sa končí reálny dosah súdu na mladistvého a stráca sa akákoľvek možnosť ovplyvnenia jeho budúceho správania a prevencie páchania ďalšej trestnej činnosti.** Ťažko možno od subjektov poskytujúcich pracovné miesta pre výkon trestu povinnej práce požadovať, aby sa súčasne zaručili za správny motivačný priebeh výkonu trestu a prevzali nad mladistvým odsúdeným aj plnohodnotný výchovný dohľad, či pôsobili pre mladistvého ako adekvátny vzor správania sa. Výkon trestu je tak obmedzený iba na formálne odpracovanie si uloženého počtu hodín, čo vo väčšine prípadov pre nápravu mladistvého delikventa nie je postačujúce. Trest povinnej práce sa spravidla ukladá za prejavy vandalizmu, výtržníctva, poškodzovania súkromného alebo verejného majetku a práve takéto konanie mladých ľudí signalizuje, že je potrebné sa im intenzívne venovať a pracovať s nimi aj na úrovni odbornej psychologickaj a sociálnej pomoci a starostlivosti.

Ku kvalifikovanému záveru o potrebe hlbšej interakcie s mladistvým je však náročné, až nereálne dospieť z pozície sudcu, ktorý pri rozhodovaní o treste vychádza predovšetkým z vyšetrovacieho spisu a bezprostredný kontakt s mladistvým tvorí iba čas na hlavnom pojednávaní, resp. verejnom zasadnutí. Nehovoriac o prípadoch, kedy sa síce vedie konanie proti mladistvému, ale tento už dovŕšil osemnásť rokov a súd ukladá trest povinnej práce trestným rozkazom. Skutočnosť,

8 Vráblová, M.: Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže. Plzeň: Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čenek, s. r. o., 2012, s. 58.

či bol trest povinnej práce zvolený vhodne, spravidla zistí až probačný a mediačný úradník pri snahe prerokovať s mladistvým podmienky výkonu trestu. Nezriedka sa preukáže, že mladistvý užíva návykové látky, že má sklon k agresivite, že si žiada odbornú psychologickú či psychiatrickú pomoc, prípadne, že nie je dostatočne motivovaný k výkonu povinnej práce a začína sa uňho objavovať snaha nájsť spôsob, ako sa výkonu trestu vyhnúť. V takýchto prípadoch je trest povinnej práce pre mladistvého nepochybne nevhodným druhom trestu. Toto zistenie však prichádza až v štádiu, kedy je už trest povinnej práce právoplatne uložený.

Situáciu nerieši ani zákonná podmienka obligatórneho súhlasu páchatela s uložením trestu povinnej práce, ktorý nemožno stotožňovať s ochotou a predsavzatím trest vykonať.

Svoj súhlas vyjadruje páchatel spravidla už v rámci prvého výsluchu po vznesení obvinenia, na začiatku ktorého sú mu dané všetky zákonom predpísané poučenia. Ich paušálnou súčasťou je aj poučenie o treste povinnej práce podľa § 54 Trestného zákona, s ktorého prípadným uložením dáva obvinený vopred súhlas. Takýto prejav vôle zachytený v obsahu zápisnice o výsluchu obvineného tvoriacej súčasť vyšetrovacieho spisu súd považuje za dostatočný, preto možno pristúpiť k uloženiu trestu povinnej práce aj formou trestného rozkazu *ex cathedra*. Uvedený spôsob naplnenia procesných podmienok na uloženie trestu povinnej práce však vyvoláva pochybnosti o skutočnom rozsahu oboznámenia sa obvineného so všetkými aspektmi tohto trestu. S poukazom na pomerne stručné znenie § 54 Trestného zákona ako aj na množstvo ďalších poučení, ktoré sú mu počas výsluchu dané, nemá obvinený, osobitne nie mladistvý, možnosť nadobudnúť akúkoľvek hlbšiu vedomosť o podstate trestu povinnej práce, čo sa neskôr často odzrkadľuje v problematickom priebehu jeho výkonu. Do úvahy treba vziať aj časový odstup medzi takýmto udelením súhlasu a samotným uložením trestu, ktorý bežne dosahuje aj niekoľko mesiacov. Počas tohto obdobia sa postoj obvineného alebo jeho životná situácia môže výrazne zmeniť.

Návrh možného riešenia

Inšpiráciu pre riešenie načrtnutých problémov môžeme nájsť v českej právnej úprave, ktorá má s aplikáciou trestu povinnej práce dlhšie skúsenosti, keďže český právny poriadok pozná túto sankciu ako *trest všeobecne prospesných prác* už od roku 1996. V snahe obmedziť prípady, kedy sa tento trest ukladal nevhodným typom páchatelov, bola novelou Trestného zákonníka č. 40/2009 Sb. v znení neskorších predpisov (ďalej len Trestný zákonník ČR) účinnou od 1. 1. 2010 zavedená obligatórna spolupráca s probačnou a mediačnou službou pred uložením trestu všeobecne prospesných prác formou trestného rozkazu. V prípade, že probačný úradník v rámci podanej správy uloženie trestu všeobecne prospesných prác odporučí, ide už o trest individualizovaný vo vzťahu k osobe konkrétneho páchatela, jeho pomerom a možnostiam nápravy. Výrazný pokles prípadov nevykonaných trestov všeobecne prospesných prác, resp. premeny tohto trestu na trest odňatia slobody potvrdzuje nielen česká odborná verejnosť,⁹ ale aj súdna prax.¹⁰

Obdobný inštitút spočívajúci v povinnom predbežnom šetrení podmienok na aplikáciu trestu povinnej práce pri mladistvých obvinených možno odporučiť aj pre našu právnu úpravu, a to nie len v prípade rozhodovania trestným rozkazom. Probačný a mediačný úradník pôsobí zo zákona na každom okresnom súde. Z titulu svojho vzdelania a pracovných skúseností¹¹ by mal byť schopný odhadnúť charakter mladistvého a zhodnotiť, či bude rešpektovať a riadne vykonávať trest povinnej práce alebo je tu predpoklad problémovej spolupráce až ignorácie mladistvého. V rámci predbežného šetrenia zotrvať probačný a mediačný úradník s mladistvým určitý čas mimo pojednávacej či výsluchovej miestnosti a má tak lepšiu šancu určiť aj vhodnú kombináciu primeraných obmedzení a povinností, ktoré by napomohli odstrániť negatívne činitele zo života mladistvého a prispeli by k obnoveniu narušených sociálnych vzťahov a zamedzeniu jeho ďalšej trestnej činnosti. Navrhovaná úprava by bola súčasne aj v súlade s § 347 Trestného poriadku, ktoré odporúča, aby sa konanie proti mladistvým zverilo osobám, ktorých životné skúsenosti a skúsenosti s výchovou mládeže zaručujú splnenie výchovného účelu trestného konania. Výsledok predbežného šetrenia probačného a mediačného úradníka formou správy alebo stanoviska by mal pre sudcu, samozrejme, výlučne odporúčací charakter. Pomohol by mu však minimálne v zodpovedaní otázky, či je trest povinnej práce v prípade konkrétneho mladistvého spôsobilý splniť účel predpokladaný Trestným zákonom.

9 Ščerba, F.: Trest povinné práce a domáceho väzenia: srovnání české a slovenské právní úpravy. Justičná revue, 62, 2010, č. 8 – 9, s. 956 – 967.

10 Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011. Nejvyšší soud České republiky, Trestní kolegium. Ts 43/2012. Spracoval prof. JUDr. Pavel Šámal, PhD., 18. 12. 2013.

11 Predpoklady na výkon funkcie probačného a mediačného úradníka upravuje § 5 zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého za probačného a mediačného úradníka môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý o. i. získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa absolvovaním magisterského právnického, učiteľského, teologického alebo iného spoločenskovedného študijného programu alebo má uznaný doklad o takom vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou. Probačný a mediačný úradník je zároveň povinný zúčastňovať sa na odbornej príprave a na vzdelávaní zameranom na zdokonaľovanie a dopĺňanie požadovaných vedomostí potrebných na výkon jeho činnosti.

Záver

Trest povinnej práce je alternatívnym trestom umožňujúcim páchatelom menej závažnej trestnej činnosti odčiniť protiprávne konanie svojím vlastným úsilím vo výkone všeobecne prospešnej práce. Nespochybniteľnou výhodou trestu povinnej práce, ktorá osobitne vystupuje do popredia v prípade mladistvých odsúdených, je skutočnosť, že nedochádza k vyčleneniu odsúdeného zo spoločnosti, ako je tomu pri treste odňatia slobody. Všetky rodinné a sociálne väzby zostávajú zachované a mladistvý po riadnom výkone trestu nedisponuje ani zápisom v registri trestov. Trest povinnej práce v sebe skrýva potenciál, ktorý napriek jeho zvýšenému výskytu v posledných rokoch stále nie je naplno využitý. Spôsobuje to predovšetkým skutočnosť, že kladie vysoké nároky na vlastnú aktivitu mladistvého, preto bude úspešný zväčša pri osobnostne vyzretých jedincoch schopných podrobiť sa trestu aj bez priameho donútenia. Úlohou súdu je vopred zhodnotiť predpoklad naplnenia účelu tohto trestu vo vzťahu ku každému mladistvému odsúdenému, pričom treba vziať do úvahy nielen jeho zdravotnú spôsobilosť a fyzické danosti, ale aj charakter, osobnostné črty, motiváciu a pracovné návyky. Navrhované posilnenie úlohy probačných a mediačných úradníkov pri takomto šetrení môže pomôcť zvoliť vhodných mladistvých delikventov pre trest povinnej práce ešte pred jeho uložením súdnym rozhodnutím a tak predísť následným problémom s vykonateľnosťou, ktoré vedú k neželanej premene na trest odňatia slobody. ■

RESUMÉ

Efektivita trestu povinnej práce u mladistvých

Z radov sudcov, probačných a mediačných úradníkov sa čoraz častejšie ozýva kritika trestu povinnej práce a jeho zaradenie do kategórie ťažko vykonateľných trestov. Problémový priebeh výkonu, či jeho početná premena na trest odňatia slobody je nesporne negatívnym javom, ktorý je prejavom absolútne nevhodného výberu trestu pre odsúdeného, čo osobitne v prípade mladistvých môže mať ďalekosiahle deštruktívne následky. Obsahom príspevku je snaha o pomenovanie niektorých nedostatkov súčasnej právnej úpravy, ich identifikácia v podmienkach trestného konania a úvaha o možnostiach prínosných zmien.

SUMMARY

Effectiveness of the Sentence of Community Service with Juvenile Offenders

Judges as well as probation and mediation officers increasingly criticize the sentence of community service and its nature falling within the category of hardly enforceable sentences. Its problematic enforcement or many cases in which it is changed to a sentence of imprisonment are beyond any doubt a negative phenomenon, which indicates that community service is in many situations an absolutely inadequate type of sentence for the convict, and – mainly with regard to juveniles – this form of sentence can have far reaching destructive consequences. The author aims to point to some drawbacks of the existing legislation, identify the same in the context of criminal proceedings and deal with possible positive changes.

ZUSAMMENFASSUNG

Effektivität der pflichtmäßigen Arbeit bei Jugendlichen

Aus den Reihen der Richter, Probatoren und Mediatoren hört man immer öfters die Kritik an die Strafe der pflichtmäßigen Arbeit und an deren Eingliederung zur Kategorie von kompliziert vollstreckungsfähigen Strafen. Problemreicher Ablauf des Vollzugs oder deren häufige Umwandlung in eine Freiheitsstrafe ist unumstritten eine negative Erscheinung, die von einer absolut ungeeigneten Wahl der Strafe für den Verurteilten zeugt, was insbesondere bei Jugendlichen weit reichende destruktive Folgen haben kann. Der Artikel bezweckt, einige Mängel der derzeitigen Rechtsregelung zu nennen, diese unter den Bedingungen des Strafverfahrens zu identifizieren und Betrachtungen über mögliche nützliche Veränderungen zu präsentieren.

Kontradiktórne dokazovanie v konaní pred súdom

JUDr. Juraj Chylo, PhD.

Zásada kontradiktórnosti trestného konania je výrazným ovplyvňujúcim faktorom trestného konania, ktorý má vplyv aj na jeho výsledok. Deje sa tak prostredníctvom triády oprávnení základných strán trestného konania, tzn. obžaloby reprezentovanej prokurátorom a osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie za možnej účasti obhajcu. Do tejto triády zaradujeme právo obvineného poznať dôkazy protistrany (ale i dôkazy zabezpečené vlastnou činnosťou súdu), mať možnosť vyjadriť sa k nim ako i právo obvineného navrhovať vlastné dôkazy a tieto i zabezpečiť, pričom tieto oprávnenia zabezpečujú spravodlivé trestné konanie.

Dôkazom v procesnom zmysle slova rozumieme priamy poznatok, ktorý orgán činný v trestnom konaní získal z dôkazného prostriedku (prostriedku, ktorým súd v konaní poznáva skutočnosť, ktoré sú predmetom dôkazu – zisťovanej skutočnosti). Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, preverka výpovede

JUDr. Juraj Chylo, PhD.
je absolventom Fakulty práva Bratislavskej vysokej školy práva z roku 2010, kde neskôr absolvoval aj rigorózne konanie a doktorandské štúdium

v študijnom odbore trestné právo. Od roku 2010 zároveň pôsobí v advokácii, v súčasnosti ako advokát.

na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj ako „Dohovor“) kladie požiadavky na dokazovanie v smere, aby bolo vykonané kontradiktórne. V širokom zmysle požiadavka kontradiktórnosti znamená, že rozhodnutie súdu je výsledkom protirečenia, konfrontácie medzi stranami. Každá

strana musí mať možnosť zoznámiť sa s dôkazmi protistrany, možnosť sa k nim vyjadriť, popierať ich ako i právo, aby v konaní boli vypočuté jej návrhy na dokazovanie.¹ Zároveň Dohovor požaduje (i keď nie bez výnimky), aby obžalovaný mohol vypočúvať alebo dať vypočúvať svedkov svedčiacich proti nemu a dosiahnuť predvolanie na vypočutie svedkov vo svoj prospech.

Kontradiktórne dokazovanie sa prejavuje počas celého trestného konania, tak v prípravnom konaní, ako i v konaní pred súdom. V predloženej článku je analyzované kontradiktórne dokazovanie v konaní pred súdom s výnimkou .

Výsluch svedka v konaní pred súdom

Priebeh výsluchu svedka upravuje Trestný poriadok (§ 261). Platí, že o poradí výsluchu svedkov a vykonávaných dôkazoch rozhoduje predseda senátu, resp. samosudca.²

Najprv sú vypočutí svedkovia navrhnutí prokurátorom a následne svedkovia navrhnutí obžalovaným. Rekodifikáciou Trestného poriadku bolo umožnené, aby vypočúval svedka ten, kto

1 Bližšie pozri JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, 1. vydání, Praha: Leges, 2010, 334 s.

2 Na žiadosť obžalovaného možno zmeniť poradie výsluchov, o tom rozhoduje predseda senátu, pokiaľ predseda senátu nevyhoví tejto žiadosti obžalovaného, tento môže požiadať senát o prehodnotenie rozhodnutia. Peter Šamko uvádza, že pred rozhodnutím o zmene poradia vykonávaných dôkazov by mal súd zistiť názor protistrany. Zdroj: ŠAMKO, P.: *Kontradiktórnosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy*, In: Právne listy, dostupné na <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a206-kontradiktornost-hlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-prakticke-problemy>, (cit. 24. 5. 2013).

3 Podľa § 132 Trestného poriadku „Na začiatku výsluchu sa treba svedka opýtať na jeho pomer k prerokovanej veci, ako aj k stranám a podľa potreby

aj na iné okolnosti potrebné na zistenie jeho nezaujatosť a hodnovernosť. Svedkovi sa musí dať možnosť, aby súvisle vypovedal všetko, čo sám o veci vie, a odkiaľ sa dozvedel ním uvádzané skutočnosti. Svedka možno vypočúvať len do miery nevyhnutnej pre trestné konanie. Môžu sa mu klásť otázky na doplnenie výpovede alebo na objasnenie neúplnosti, nejasnosti alebo rozporov. Otázky sa musia klásť ohľaduplne a zrozumiteľne. Svedkovi sa nesmú klásť otázky, v ktorých je obsiahnuté, ako na otázku odpovedať, otázky klamlivé ani otázky, ktoré by obsahovali skutočnosti, ktoré sa majú zistiť až z jeho výpovede. Otázky nesmú neodôvodnene zasahovať do súkromia vypočúvaného s výnimkou zisťovania pohnútky obvineného, obzvlášť ak ide o svedka chorého alebo svedka poškodeného trestným činom proti ľudskej dôstojnosti.“

4 Porovnaj Bližšie pozri POLÁK, P.: Svedok v trestnom konaní, Bratislava: Eurokódex, 2011, 175 s.

5 Obsahuje v sebe už odpoveď na otázku či skutočnosti, ktoré sa majú zistiť až z výsluchu svedka.

6 Ide o klamlivú otázku, ktorá v sebe obsahuje informáciu, ktorá ešte nebola potvrdená.

7 Neodkladnými úkonmi sú také úkony, ktorých vykonanie vzhľadom na nebezpečenstvo zmarenia alebo zničenia neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na čas, kým sa začne trestné stíhanie. Neopakovateľnými úkonmi sa rozumejú úkony, ktoré v ďalšom konaní už nemožno vykonať (§ 10 ods. 17 a 18 Trestného poriadku).

navrhol vykonať výsluch. Ak však rozhodol o vykonaní dôkazu súd (bez návrhu strany), výsluch vykoná predseda senátu s tým, že následne umožní stranám klásť vypočúvanému otázky.

Iný postup platí v prípade maloletého svedka (mladšieho ako 15 rokov), chorého, zraneného svedka alebo svedka poškodeného trestným činom proti ľudskej dôstojnosti alebo ak by výsluch svedka stranou alebo obhajcom nebol z iných dôvodov vhodný alebo úplný, vtedy výsluch vykoná predseda senátu.

Svedok je na začiatku svojej výpovede oboznámený o predmete svojho svedectva tak, aby sa mohol vyjadrovať len k relevantným otázkam konania. Zákonodarca bližšie vymedzil výsluch svedka v § 132 ods. 1 a 2 Trestného poriadku.³ Následne sa svedok vyjadrí formou monológu k predmetu konania. Po monológovej časti výsluchu môže vypočúvajúci dávať otázky na doplnenie, resp. preverenie vierohodnosti svedka, pričom keď skončí, súd umožní kladenie otázok svedkovi aj stranou, ktorá jeho výsluch nenavrhol. Výsluch svedka formou dialógu vypočúvajúceho a vypočúvaného patrí k najdôležitejším etapám, pretože dáva možnosť dosiahnuť zvrät v jeho výpovedi, s možnosťou dosiahnutia pravdivej výpovede.⁴

K otázkam svedkov sa viažu i námietky protistrany voči spôsobu vykonávania výsluchu, najmä voči prípustnosti otázky. Otázka je neprípustná, ak je nezrozumiteľná, sugestívna,⁵ kapciózna,⁶ netyka sa prejednávanej veci, prípadne neprimeraným spôsobom zasahuje do súkromia vypočúvaného (najmä, ak ide o svedka poškodeného trestným činom proti ľudskej dôstojnosti). O námietke rozhoduje predseda senátu. Ak námietke vyhovie, vypočúvaný nie je povinný na otázku odpovedať a otázka sa do zápisnice nezapíše alebo sa zo zápisnice vyčiarkne. Taktiež je prípustné namietať otázku predsedu senátu, sudcu či prísediaceho, o ktorej rozhodne senát. Predseda senátu je oprávnený prerušiť výsluch obžalovaného, ak tento nie je vedený v súlade so zákonom. Zákonodarca pri výsluchu svedka podmienil neprípustnosť otázky až námietkou strany, o ktorej je sudca oprávnený rozhodnúť tak, že jej vyhovie, alebo námietku zamietne.

Za nedostatok právnej úpravy považujeme aj situáciu, kedy je stranou namietaná otázka samosudcu v konaní pred samosudcom. Ako sme už uviedli, pokiaľ sa tak stane v konaní pred senátom, o námietke rozhoduje senát. Trestný poriadok nedáva odpoveď na túto otázku, a preto možno vyvodiť, že samosudca na základe vznesenej námietky strany môže upustiť od otázky, avšak pokiaľ sa tak nestane, nemá kto o námietke rozhodnúť. Za týmto účelom je však nutné trvať na protokolácii námietky, aby ju bolo možné preveriť z pohľadu konania o opravných prostriedkoch.

Prečítanie výpovede svedka z prípravného konania na hlavnom pojednávaní

Podľa nášho názoru najvhodnejším a najefektívnejším spôsobom uplatnenia zásady kontradiktórnosti na hlavnom pojednávaní v otázke práva poznať a práva vyjadriť sa (zahŕňajúce i právo obžalovaného klásť otázky svedkovi) je vykonávanie dôkazov (výsluch svedkov) priamo na hlavnom pojednávaní v súlade so zásadou ústnosti a bezprostrednosti. Už menej vhodným spôsobom dokazovania na hlavnom pojednávaní je vykonávanie dôkazov získaných v prípravnom konaní oboznamovaním zápisníc o ich vykonaní, najmä pokiaľ ide o odkladné a opakovateľné úkony.⁷

Uvedený postup by však mal byť využívaný len výnimočne, nakoľko dokazovať oboznamovaním zápisníc z prípravného konania môže mať negatívny dosah najmä na neskoršie hodnotenie dôkazov jednotlivo a vo vzájomných súvislostiach, kedy sudca má možnosť vyhodnotiť nielen obsah dôkazov, ale aj ich dôveryhodnosť, ktorú je možné odvodiť od správania sa svedka pri výpovedi, od jeho gestikulácie, mimiky tváre, spôsobu odpovedí, atď.

Zastávame názor, že obhajoba má právo preveriť vierohodnosť svedka priamo pred zákonným sudcom. Dôveryhodnosť svedka je determinovaná faktormi ovplyvňujúcich výpoveď svedka, ktorými sú najmä schopnosť svedka vnímať skutočnosti tvoriace predmet jeho výsluchu (napríklad zmysly človeka – sluch, zrak, hmat, čuch, chuť), schopnosť svedka zapamätať si skutočnosti tvoriace predmet jeho výsluchu (schopnosť zapamätať si skutočnosti môže byť ovplyvnená stresom, prípadne strachom svedka v dôsledku udalostí, ktoré si nezapamätá správne, prípadne choroby), schopnosť svedka reprodukovať vnímané a zapamätané skutočnosti (napríklad problém svedka presne sa vyjadrovať, ale i vedenie výsluchu) ako aj iné okolnosti, ktoré majú vplyv na výpoveď

svedka (napríklad vyhrážky osôb kvôli svedectvu či iná motivácia na vymyslené svedectvo).⁸ Aj Peter Polák uvádza, že z pohľadu pravdivosti bude svedok vypovedať v závislosti od toho, či má negatívny alebo pozitívny vzťah k obvinenému, pričom nie je možné ani vylúčiť, že svoju výpoveď bude usmerňovať tak, aby obvinenému prihoršil alebo polepšil.⁹ Nepochybne v tejto súvislosti nemožno zabudnúť ani na psychologický faktor zloženia prísahy svedkom o pravdivosti, ktorý bude vplývať na pravdivosť svedka pri výpovedi v porovnaní s vykonaním výsluchu v prípravnom konaní pred vyšetrovateľom, ktorý sa odvíja od prístupu vyšetrovateľa k vypočúvaniu a kde svedok neskladá prísahu.

Vo vzťahu k uprednostňovaniu vykonávania dokazovania v konaní pred súdom považujeme za vhodnejší súdny dohľad nad zákonnosťou vykonávaného výsluchu. Práve z tohto dôvodu považujeme súčasnú koncepciu inkvizičného prípravného konania za možnú **prekážku materiálnemu ponímaniu zásady kontradiktórnosti**, kedy je na hlavnom pojednávaní možné, splnením zákonných podmienok, vykonať dôkazy z prípravného konania prečítaním zápisnice o úkone z prípravného konania, či už za účelom naplnenia zásady hospodárnosti a rýchlosti konania, prípadne z iných dôvodov. Za najproblematickejší inštitút v tomto kontexte považujeme možnosť čítať zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania, ako i zápisnicu o vykonanej konfrontácii. Zápisnica o výsluchu svedka z prípravného konania nie je listinným dôkazom, ale jej prečítaním na hlavnom pojednávaní nadobúda rovnakú účinnosť ako výsluch svedka na hlavnom pojednávaní.¹⁰

Z pohľadu Dohovoru a rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj ako „ESLP“) nič nebráni čítaniu zápisnic o výsluchu svedka z prípravného konania na hlavnom pojednávaní. ESLP vo vzťahu ku kontradiktórnosti uviedol, že vnútroštátne orgány majú postupovať tak, aby počas celého trestného konania bolo **minimálne aspoň raz** poskytnuté právo obvinenému zaručené v čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru a teda pre spravodlivé súdne konanie postačuje, aby výsluch svedka bol vykonaný v prítomnosti obvineného, resp. jeho obhajcu v konaní pred súdom, čím sa vystavuje tento dôkaz kritickej preverke¹¹ alebo, že dôkazy musia byť normálne predložené obžalovanému pri verejnom jednaní za účelom kontradiktórneho konania. Z toho však nevyplýva, že svedecká výpoveď musí byť vždy vypočutá v súdnej sieni za účasti verejnosti, aby mohla slúžiť ako dôkaz. Vypočutie svedeckej výpovede počas prípravného konania nie je samo o sebe v rozpore s odstavcami 1 a 3 písm. d) článku 6, pokiaľ sú rešpektované práva obhajoby. Tie spravidla vyžadujú, aby mal obžalovaný dostatočnú možnosť¹² odporovať svedectvu obžaloby a klásť otázky svedkom v momente svedeckej výpovede alebo neskôr, **čo predstavuje kontradiktórny výsluch svedka**.¹³ Podľa Bohumila Repíka „odsúdenie nemožno založiť na prečítaných výpovediach z prípravného konania, a ak sú takéto výpovede jediným či rozhodujúcim dôkazom viny, ani vtedy, ak svedka nemožno vypočuť na hlavnom pojednávaní preto, že zomrel či je inak nedosiahnuteľným.“¹⁴

Súdna prax na jednej strane priznáva kontradiktórnemu výsluchu svedka postavenie pri uplatňovaní spravodlivého procesu, na druhej strane však tiež uznáva, že z neho existujú výnimky, upravené najmä v § 263 Trestného poriadku.¹⁵

Vykonať dôkaz prečítaním zápisnice o výsluchu svedka, prípadne spoluobžalovaného z prípravného konania je možné vykonať splnením podmienok § 263 Trestného poriadku vtedy, ak

- **s tým súhlasí obžalovaný s prokurátorom** za súčasného súhlasu súdu (zákonodarca súhlas súdu vyjadril tým, že súd nepovažuje výsluch svedka za potrebný), **bez súhlasu strán**, ak ide o prečítanie zápisnice svedka mladšieho ako 15 rokov (§ 135 Trestného poriadku),
- **bez súhlasu obžalovaného**, kedy postačí len súhlas prokurátora, ak sa obžalovaný výslovne vyjadril, že sa nezúčastní na hlavnom pojednávaní, alebo sa obžalovaný nedostavil na hlavné pojednávanie bez ospravedlnenia napriek riadnemu doručeniu predvolania,¹⁶
- **bez súhlasu obžalovaného**, ak obžalovaný nenavrhol vypočuť svedka na hlavnom pojednávaní na základe výzvy súdu na navrhnutie dôkazov, ktorých výpovede navrhol prokurátor prečítať,
- **bez súhlasu strán** splnením podmienky, že výsluch svedka bol vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam Trestného poriadku a svedok sa stal **nedosiahnuteľným**,¹⁷ pričom v čase vykonávania výsluchu tohto svedka v prípravnom konaní neexistoval dôvodný predpoklad, že tohto svedka nebude možné vypočuť na hlavnom pojednávaní, a contrario, ak by takýto predpoklad v čase výsluchu svedka v prípravnom konaní existoval, prečítať zápisnicu

8 Bližšie pozri RÚŽEK, A. a kol.: *Československé trestné konanie*, Bratislava: Obzor, 1977, 177 s.

9 Bližšie pozri POLÁK, P.: *Svedok v trestnom konaní*, Bratislava: Eurokódex, 2011, 173 s.

10 FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, F.: *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004*, Druhé vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 700. s

11 Rozsudok ESLP vo veci Van Mechelen vs. Holandsko.

12 Pre naplnenie kontradiktórnosti postačuje reálna možnosť umožnenia zúčastniť sa výsluchu svedka v prípravnom konaní, hoci aj nevyužitá obvineným či jeho obhajcom. Bližšie pozri rozhodnutie Kopecký v. Česká republika zo dňa 30. 3. 2010.

13 Rozsudok ESLP vo veci Delta z roku 1990

14 REPÍK, B.: *Ľudské práva v súdnom konaní*, Bratislava: MANZ, 1999, 242 s.

15 Bližšie pozri rozhodnutie NS SR z 2. 2. 2011, sp. zn. 2Tdo/1/2011.

16 Prípadne sa obžalovaný požiadal o konanie v neprítomnosti, alebo sa počas hlavného pojednávania bez vážneho dôvodu vzdialil z pojednávacej siene.

17 Z dôvodu že napríklad svedok zomrel, je nezvest-

ným, pre dlhodobý pobyt v cudzine či na neznámom mieste nedosiahnutelným, svedok ochorel na chorobu znemožňujúcu jeho výsluch či svedok sa ani na opätovne predvolanie nedostavil a účinku sa minulo aj predvedenie.

18 Neodkladným úkonom je taký úkon, ktorého vykonanie vzhľadom na nebezpečenstvo zmarenia alebo zničenia neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na čas, kým sa začne trestné stíhanie (§ 10 ods. 17 Trestného poriadku), Neopakovateľný úkon je taký úkon, ktorý v ďalšom konaní už nemožno vykonať (§ 10 ods. 18 Trestného poriadku).

19 Ide o prípad, kedy svedok odmietne vypovedať, aby neprivodil sebe alebo osobe blízkej nebezpečenstvo trestného stíhania.

20 § 261 ods. 3 Trestného poriadku „výsluch svedka vykoná ten, kto navrhol vykonanie takého dôkazu; ak o vykonaní dôkazu rozhodol súd, výsluch svedka vykoná predseda senátu, pri zachovaní práva prokurátora, obžalovaného a obhajcu vykonať následne výsluch svedka a klásť mu otázky. Ak výsluch svedka alebo znalca navrhol obžalovaný, jeho obhajca alebo prokurátor, rozhodne predseda senátu po vypočutí strán o tom, ktorý z nich výsluch vykoná, pri zachovaní práva druhej strany vykonať následne výsluch svedka alebo znalca a klásť mu otázky. Pritom sa postupuje podľa § 132 Trestného poriadku.“

21 Obdobne aj HARKABUSOVÁ, D.: *Aplikačné problémy účasti obhajcu na vyšetrovacích úkonoch*, In: *Bulletin Slovenskej advokácie*, č. 1 – 2, ročník 2013, 20 s.

o výsluchu svedka z prípravného konania by bolo možné vykonať len vtedy, ak bol o úkone riadne upovedomený obvinený, a ak mal obvinený obhajcu, prípadne išlo o **neodkladný či neopakovateľný úkon**,¹⁸ alebo **svedok** na hlavnom pojednávaní **bez oprávnenia odmietol vypovedať**,

- **bez súhlasu strán**, ak svedok oprávnenne odmietol vypovedať na hlavnom pojednávaní splnením podmienok,¹⁹ že bol pred výsluchom, ktorého sa zápisnica týka, o svojom práve odoprieť výpoveď riadne poučený a výslovne vyhlásil, že toto právo nevyužíva a zároveň, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam Trestného poriadku, tzn. kontradiktórne.

Súhlas obvineného s čítaním zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania

Aj keď zákonodarca **uprednostňuje priamy výsluch svedka na hlavnom pojednávaní**,²⁰ široko **koncipovanými možnosťami čítania zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania umožňuje aj vykonanie nekontradiktórne zabezpečených dôkazov** mimo hlavného pojednávania. Obvinený sa môže vzdať práva na kontradiktórny výsluch svedka počas hlavného pojednávania, či už výslovne alebo konkludentne svojou neprítomnosťou, ak bol na pojednávanie predvolaný a obvinený sa neospravedlnil, keďže zásada kontradiktórnosti zakotvuje práva (ktoré je možné aj nevyužiť). Vtedy je čítanie zápisnice o výpovedi z prípravného konania postupom *lege artis*, čiže v súlade so zásadou kontradiktórnosti. Problematickejšie je však čítanie zápisnice o výsluchoch svedkov z prípravného konania v prípade nesúhlasu obvineného, a to za splnenia zákonných podmienok.

Oboznámenie zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania, pri ktorom bol predpoklad, že sa na hlavnom pojednávaní nezúčastní

Zákonodarca vyžaduje pre čítanie zápisnice z prípravného konania jej kontradiktórne vykonanie vtedy, ak v čase výsluchu svedka v prípravnom konaní bol dôvodný predpoklad, že sa tento svedok nebude môcť dostaviť na výsluch na hlavné pojednávanie, čo korešponduje s § 213 ods. 1 Trestného poriadku, kedy policajť povolí obvinenému účasť na výsluchu svedka, pri ktorom je dôvodný predpoklad, že ho nebude možné vykonať v konaní pred súdom, avšak zabezpečovanie prítomnosti obvineného alebo jeho prítomnosť mohli ohroziť vykonanie tohto úkonu.

Oboznámenie zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania, ktorý na hlavnom pojednávaní oprávnenne odmietne vypovedať

Zastávame názor, že pre čítanie zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania na hlavnom pojednávaní je nutný kontradiktórny charakter vypočutia počas prípravného konania vtedy, ak svedok na hlavnom pojednávaní odmietol oprávnenne vypovedať²¹ (využil svoje zákonné právo podľa § 130 Trestného poriadku),²² čo vyplýva z dikcie, že výsluch bol vykonaný podľa ustanovení Trestného poriadku. Svedok, ktorý má právo odmietnuť vypovedať totiž môže vypovedať v prípravnom konaní a na hlavnom pojednávaní odmietnuť vypovedať *lege artis* a následne, aby súd mohol vykonať dôkaz prečítaním výpovede takéhoto svedka z prípravného konania a vychádzať z neho pri hodnotení dôkazov, musia byť splnené viaceré podmienky.

Súdna prax²³ dospela k záveru, že postup, kedy je obvinenému, a v prípade, že má obhajcu, aj tomu umožnená účasť na výsluchu, je nutný aj v prípade výsluchu svedka, ktorý má právo odoprieť vypovedať vo vzťahu k obvinenému. V konkrétnej veci súd zaujal právny názor, že svedka

s právom odmietnuť vypovedať treba vždy považovať za osobu, pri ktorej možno dôvodne predpokladať, že ju nebude možné vypočuť na hlavnom pojednávaní. V takomto prípade prichádza do úvahy možnosť prečítať zápisnicu o výsluchu tohto svedka z prípravného konania. Toto však možno vykonať len v prípade, ak bol predmetný úkon vykonaný splnením nasledujúcich kumulatívnych podmienok:

- svedok bol vypočutý po vznesení obvinenia,
- svedok bol poučený o svojich právach s tým, že osobitý dôraz sa kladie na poučenie podľa § 130 Trestného poriadku, ako aj na to, že v prípade, ak by svedok neskôr odmietol vypovedať, bude môcť byť jeho výpoveď prečítaná na hlavnom pojednávaní,
- svedok výslovne vyhlásil, že právo odoprieť vypovedať nevyužíva,
- obvinený, resp. jeho obhajca mal aspoň možnosť zúčastniť sa na výsluchu takéhoto svedka.²⁴

Pri výsluchu svedka, ktorý je vo vzťahu k obvinenému osobou uvedenou v § 130 Trestného poriadku (príbuzný obvineného v priamom rade, jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel a druh) teda musí už orgán činný v trestnom konaní predvídateľne postupovať s vedomím, že v ďalšom konaní môže takýto svedok odoprieť vypovedať. V takom prípade je na hlavnom pojednávaní možné prečítať zápisnicu z prípravného konania len vtedy, ak bol pred výsluchom, ktorého sa zápisnica týka, o svojom práve odoprieť výpoveď riadne poučený a výslovne vyhlásil, že toto právo nevyužíva, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam tohto zákona. Podľa názoru Krajského súdu v Žiline je výsluch svedka oprávneného vypovedať vykonaný spôsobom zodpovedajúcim príslušným ustanoveniam Trestného poriadku vtedy, ak svedok, ktorý je vo vzťahu k obvinenému osobou oprávnenou odoprieť vypovedať podľa § 130 ods. 1 Trestného poriadku, po poučení o práve odmietnuť vypovedať aj podľa § 130 ods. 1 Trestného poriadku.²⁵

V opačnom prípade dôjde postupom orgánov činných v trestnom konaní k závažnému porušeniu práva obvineného na obhajobu nerespektovaním zásady kontradiktórnosti. Na porovnanie, v Českej republike je povinnosť policajta informovať obhajcu o vykonaní výsluchu svedka, ktorý má vo vzťahu k obvinenému právo odoprieť vypovedať, a to i vtedy, ak o to obhajca nepožiadala, zakomponovaná priamo v zákone, čo vylučuje rozdielne výklady (uvedená právna úprava tiež platila na Slovensku do 31. 12. 2005). Súčasne platná právna úprava bola v minulosti, pred právnou úpravou prikazujúcou informovať obhajcu policajtom v prípade výsluchu svedka oprávneného odoprieť vypovedať, podrobovaná kritike ako v rozpore s medzinárodnými záväzkami.²⁶

Len pre úplnosť uvádzam, že uvedené pravidlá majú význam aj pre hodnotenie výpovede svedka oprávneného odmietnuť vypovedať v prípravnom konaní pri rozhodovaní o väzbe obvineného. Podľa rovnakého judikátu Krajského súdu v Žiline, pri rozhodovaní o väzbe, najmä ak ide o osobu, výpoveď ktorej bola základom na vznesenie obvinenia, musí táto i materiálne obvinenie odôvodňovať. Na výsluch svedka, ktorý nespĺňa tieto požiadavky nemožno pri rozhodovaní o väzbe prihliadať. Ak je jediným dôkazom, prípadne veľmi podstatným dôkazom pre trestné konanie výsluch osoby, ktorá má právo odmietnuť vypovedať vo vzťahu k obvinenému a tento svedok bol vypočutý po vznesení obvinenia, bol riadne poučený, je navyše nutné, pre splnenie materiálneho dôvodu väzby, aby bol vypočutý potom, ako bola daná reálna možnosť obvinenému, resp. jeho obhajcovi, aby sa mohli kontradiktórne zúčastniť na jeho výsluchu.

Oboznámenie zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania, ktorý sa stal nedosiahnuteľným v konaní pred súdom

Na prečítanie zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania z dôvodu jeho nedosiahnuteľnosti sa za objektívnu príčinu považuje smrť svedka, avšak samotná skutočnosť, že svedok je nedosiahnuteľný²⁷ pre pobyt v cudzine nie je dostatočným dôvodom osobného nevypočutia svedka, pričom sa stotožňujeme s názorom Petra Šamka, že „*pokiaľ ide o výsluch svedkov, tak len to, že sa svedok nachádza v cudzine nestačí k tomu, aby bola prečítaná jeho výpoveď z prípravného konania, ak obžalovaný, či aspoň jeho obhajca v prípravnom konaní nemal možnosť sa takéhoto výsluchu zúčastniť a klásť svedkovi otázky. Pokiaľ takýto svedok má neznámy pobyt*

22 Uvedené ustanovenie

Trestného poriadku sa teda nevzťahuje len na prípady, kedy svedok odmietne vypovedať, nakoľko je vymedzeným príbuzným obvineného. Odmietnuť vypovedať možno aj vtedy, ak by svedok spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo osobe blízkej, alebo vtedy, ak by výpoveďou porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou.

23 Napríklad aj judikát trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline č. Jtk 7/2009, podľa ktorého sa dokonca pre účasť obvineného resp. obhajcu na výsluchu svedka oprávneného odmietnuť vypovedať nevyžaduje ani žiadosť obhajcu o upovedomovanie o plánovaných úkonoch podľa § 213 ods. 3 Trestného poriadku.

24 ČENTĚŠ, J.: *Kontradiktórnosť trestného konania*, In: Zborník Slovenské dni trestného práva, I. ročník, Bratislava, 2010, s. 49 a nasl.

25 Stanovisko trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline č. Jtk 6/09.

26 Napríklad aj MUSIL, J.: *Prečtení protokoli o výsluchu svědka oprávněného odepřít výpověď u hlavního líčení*, In: Právo a zákonnost, č. 5, ročník 1991, 283 s. a nasl.

27 Nedosiahnuteľnosť je charakterizovaná vynaložením patričného úsilia súdu na zabezpečenie osobného výsluchu svedka, nepostačuje len predvolanie svedka, máme za to, že súd je povinný zabezpečiť výsluch svedka aj prostredníctvom právnej pomoci.

28 ŠAMKO, P.: *Kontradiktórnosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy*, In: Právne listy, dostupné na <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a206-kontradiktornost-hlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-prakticke-problemy>, (cit. 24. 5. 2013).

29 Rozhodnutie ESLP vo veci Al-Khawaja v. Spojené kráľovstvo zo dňa 15. 12. 2011.

30 Bližšie pozri POLÁK, P.: *Svedok v trestnom konaní*, 1. vydanie, Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, 177 s.

31 rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 24. 3. 1970, sp. zn. 84/1969.

32 ŠAMKO, P.: *Kontradiktórnosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy*, In: Právne listy, dostupné na <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a206-kontradiktornost-hlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-prakticke-problemy>, (cit. 24. 5. 2013)

33 Obdobne aj R 94/2002, citované v POLÁK, P.: *Svedok v trestnom konaní*, 1. vydanie, Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, 179 s.

v cudzine a obžalovaný nesúhlasí s čítaním jeho výpovede z prípravného konania (čím by sa obžalovaný vzdal práva konfrontovať a spochybníť svedka), nie je možné takýto dôkaz v konaní pred súdom vykonať (prečítať podľa § 263 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku. Prečítať takúto výpoveď svedka z prípravného konania možno len vtedy, ak výpoveď takéhoto svedka nie je rozhodujúca pre uznanie viny, či aspoň podstatná.²⁸

Za rozhodujúci dôkaz vo vzťahu k judikatúre ESLP a k vykonávaniu nekontradiktórne zabezpečených výpovedí sa považuje dôkaz, bez vykonania ktorého by ostatné vykonané dôkazy neboli dostačujúce na uznanie viny súdom obžalovaného. V rozhodnutí Al-Khawaja v. Spojené kráľovstvo²⁹ ESLP uviedol, že pojem rozhodujúci dôkaz znamená dôležitý dôkaz významný pre výsledok konania, tzn. ide o pojem viac ako preukazujúci dôkaz. V prípade čítania výpovede svedka, ktorého nemala obhajoba možnosť (postačuje reálna, hoci aj nevyužitá možnosť) vypočuť, bude závisieť povaha rozhodujúceho dôkazu aj od podpory iných dôkazov, čím existuje viac silných podporných dôkazov, tým klesá charakter sporného „rozhodujúceho dôkazu pre výsledok konania“.

Oboznámenie zápisnice o výsluchu svedka mladšieho ako 15 rokov z prípravného konania na hlavnom pojednávaní

Ako už bolo uvedené, na hlavnom pojednávaní možno tiež čítať zápisnicu o výsluchu svedka z prípravného konania, ktorý je mladší ako 15 rokov aj bez splnenia zákonných podmienok uvedených v § 263 Trestného poriadku. Pre výsluch takéhoto svedka platia osobitné pravidlá zakotvené v § 135 ods. 1 Trestného poriadku za účelom ochrany duševného zdravia a vývoja svedka. Výsluch maloletého svedka by sa mal v celom trestnom konaní vykonať len **raz**, tzn. tak, aby sa nemusel opakovať. Zväčša bude výsluch takéhoto svedka vykonaný v prípravnom konaní nekontradiktórnym spôsobom, čo predznamenáva problematiku čítania zápisnice o výsluchu svedka na hlavnom pojednávaní. Pri výsluchu osôb mladších ako 15 rokov treba však pamätať na ich menšiu rozumovú a mravnú vyspelosť, sklony k sugescii, k fantazírovaniu a k fabulovaniu, či rozpačitosť. Osoby mladšie ako 15 rokov v oveľa väčšej miere podliehajú sklonom vyhovieť vypočúvajúcejmu.³⁰ Práve z týchto dôvodov je nutné počas výsluchu svedka k nemu pribrať pedagóga, sociálneho pracovníka, psychológa znalca, prípadne aj zákonného zástupcu svedka, ktorí by mali prispieť k správne vedeniu výsluchu. Tieto osoby je možné v následnom konaní vypočuť k správne vedeniu výsluchu osoby mladšej ako 15 rokov a tak kontradiktórne „autorizovať“ jeho výpoveď. Na druhej strane, pokiaľ orgán činný v trestnom konaní priberie matku mladšieho ako 15 rokov za účelom preverenia pravdivosti jeho výpovede, nie je v súlade s § 135 Trestného poriadku, pokiaľ bola matka vypočúvaná ako svedkyňa k tým istým okolnostiam, týkajúcich sa trestného činu. Daná matka nemôže byť označená ako nezúčastnená osoba, nemôže byť označená ani ako osoba, ktorá by mala viesť svedka mladšieho ako 15 rokov k správne vedeniu výsluchu, práve naopak, jej prítomnosť vyvoláva nebezpečenstvo, že svedkyňa môže pôsobiť na výpoveď svojho syna.³¹

Výsluch svedka mladšieho ako 15 rokov je taktiež vhodné zaznamenať na technické zariadenie schopné zaznamenávať a uchovávať zvukové a obrazové záznamy. Uvedený postup je však vyžadovaný v prípadoch trestných činov spáchaných voči blízkej osobe alebo zverenej osobe alebo je zrejmé z okolností prípadu, že opätovná výpoveď osoby mladšej ako 15 rokov môže byť ovplyvnená, alebo je odôvodnený predpoklad, že výsluch by mohol nepriaznivo ovplyvňovať duševný a mravný vývoj osoby mladšej ako 15 rokov.

Avšak, ako uvádza Šamko, súdy by mali opätovne vypočuť svedka mladšieho ako 15 rokov vtedy, ak jeho prvotný výsluch nebol vykonaný kontradiktórne a jeho svedectvo je jediným usvedčujúcim, prípadne rozhodujúcim dôkazom. Vtedy je namieste vykonať opatrenia na ochranu maloletého svedka, najmä vylúčiť verejnosť z hlavného pojednávania, zabrániť styku medzi obvineným a maloletým, atď.³²

V prípade, ak maloletý svedok dosiahne v čase konania, resp. pred konaním hlavného pojednávania vek 15 rokov, nevzťahuje sa naňho ochrana maloletého svedka a takéhoto svedka je nielen možné, ale i nutné vypočuť na hlavnom pojednávaní bez obmedzení,³³ pretože zápisnica

z prípravného konania nemôže byť použitá ako dôkaz na hlavnom pojednávaní, pokiaľ nie sú splnené iné podmienky podľa § 263 Trestného poriadku.³⁴

Záver

Kontradiktórnosť plní dve základné funkcie, a to funkciu hľadania pravdy a funkciu garantujúcu obvinenému právo na obhajobu, pričom sa prelína, súvisí či sa podmieňuje s viacerými zásadami trestného konania, medzi inými zásadou rovnosti zbraní, zásadou rýchlosti a hospodárnosti konania, ale i zásadami dokazovania. Súvis kontradiktórnosti s dokazovaním vyplýva zo skutočnosti, že preukazné tvrdenie (vyjadrenie) strany v trestnom konaní je podmienené práve jeho dokázaním (či spochybnením).

Autor je toho názoru, že dôkazy, na základe ktorých súd rozhoduje o otázke viny a trestu je nutné vykonať priamo a bezprostredne pred ním na hlavnom pojednávaní. V trestnom procese sa však môžu vyskytnúť situácie, kedy nie je možné vykonať výsluch na hlavnom pojednávaní a tieto je, pokiaľ už boli zabezpečené v rámci prípravného konania v súlade so zákonom, možné oboznámiť na hlavnom pojednávaní. Daná téma úzko súvisí s účasťou obvineného, resp. jeho obhajcu na úkonoch prípravného konania.

Nepochybné v súvislosti s dokazovaním a zásadou kontradiktórnosti nemožno zabúdať ani na oprávnenie obžalovaného vyjadriť sa ku každému vykonanému dôkazu. Súd je povinný dotazovať sa obžalovaného po každom vykonanom dôkaze na jeho vôľu sa k nemu vyjadriť a obsah tohto vyjadrenia zapísať do zápisnice. Toto oprávnenie prislúcha výhradne obžalovanému, nie jeho obhajcovi najmä z dôvodu, že obžalovaný môže mať, a zväčša aj má, priame vedomosti o vykonávanom dôkaze, a preto je žiaduce, aby poskytol svoje stanovisko súdu, ktorý pri následnom hodnotení dôkazu pozná aj stanovisko osoby, proti ktorej smeruje trestné konanie.

Uvedená publikácia, s výnimkou témy ochrany svedka a výsluchu agenta, definuje možnosti a podmienky, za splnenia ktorých je možné vychádzať pri hodnotení viny z dôkazov, ktoré neboli vykonané na hlavnom pojednávaní, najmä keď s tým obžalovaný nesúhlasí. Vo všeobecnosti v takom prípade platí, že pokiaľ ide o rozhodujúce dôkazy, tieto možno na hlavnom pojednávaní vykonať oboznámením zápisníc z prípravného konania len v prípade, ak boli v prípravnom konaní vykonané kontradiktórne. ■

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0356-12.

RESUMÉ

Kontradiktórne dokazovanie v konaní pred súdom

Kontradiktórne dokazovanie v konaní pred súdom vytvára predpoklad spravodlivého súdneho konania, dotvára právo na obhajobu a zásadu rovnosti zbraní. Z kontradiktórneho dokazovania existujú výnimky, napríklad oboznámenie zápisníc o vykonaní neodkladných a neopakovateľných úkonov z prípravného konania. Legitimita efektivity trestného konania sa tak dostáva do sporu s inými záujmami a zásadami trestného konania, a preto je vždy nutné takéto obmedzenia prísne individuálne posudzovať. Uvedený príspevok, s výnimkou témy ochrany svedka a výsluchu agenta, definuje možnosti a podmienky, za splnenia ktorých je možné vychádzať pri hodnotení viny z dôkazov, ktoré neboli vykonané na hlavnom pojednávaní, najmä keď s tým obžalovaný nesúhlasí.

SUMMARY

Adversarial Evidence-Taking in Court Proceedings

Evidence-taking in court proceedings based on the principles of adversarial system is a prerequisite of fair trial, it enhances the right to defence and the principle of the equality of arms. There

34 Uznesenie Krajského soudu v Českých Budejovicích z 20. 3. 1968, sp. zn. 2To 107/1968.

are some exceptions to the adversarial evidence-taking, for example notice of the minutes on the taking of urgent and unrepeatable measures at pre-trial stage. Legitimacy of the effectiveness of criminal proceedings is thus in conflict with other interests and principles of criminal proceedings, it is therefore always necessary to approach and assess such restrictions strictly on a case-to-case basis. This article (except for the topic regarding protection of witnesses and interviewing under-cover agents) defines possibilities and conditions which must be met and complied with if guilt is to be assessed on the basis of evidence that was not taken at the main hearing, mainly in those cases where the defendant does not agree therewith.

ZUSAMMENFASSUNG

Kontradiktorische Beweisführung im Verfahren vor Gericht

Kontradiktorische Beweisführung im Verfahren vor Gericht schafft Voraussetzungen für ein gerechtes Gerichtsverfahren, gestaltet das Recht auf die Verteidigung und auf den Grundsatz der Waffengleichheit. Es bestehen Ausnahmen von der kontradiktorischen Beweisführung, z. B. Auskunft über Protokolle, deren Inhalt dringliche und nicht wiederholbare Handlungen vom Vorverfahren sind. Die Legitimität der Strafverfahreneffektivität gerät somit in Kollision mit anderen Interessen und Grundsätzen des Strafverfahrens und deswegen ist es notwendig, solche Einschränkungen jeweils individuell zu beurteilen. Im angeführten Beitrag werden – ausgenommen des Themas des Zeugen- und des Agentenschutzes – die Möglichkeiten und Bedingungen definiert, bei der Erfüllung welcher im Falle der Würdigung der Schuld möglich ist, sich an Beweise zu stützen, die in der Hauptverhandlung nicht erörtert wurden, insbesondere wenn der Beschuldigte damit nicht einverstanden ist.

Advokát ako obeť násilia pri výkone svojho povolania

Pozitívne záväzky štátu vyplývajúce z práva na život zaručeného v článku 2 Dohovoru v súvislosti s násilným správaním duševne chorej osoby

Pozitívne povinnosti štátu podľa článku 2 Dohovoru vznikajú v prípadoch, kedy štátne orgány vedeli alebo museli vedieť o skutočnom a bezprostrednom ohrození života určitej osoby trestnými činmi inej osoby. O porušenie týchto záväzkov ide v prípade, ak štátne orgány napriek tomu v rámci svojich právomocí neprijali opatrenia, o ktorých sa dalo dôvodne očakávať, že by mohli zabrániť zásahu do práva na život.

Rozsudok I. sekcie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bljakaj a ďalší proti Chorvátsku č. 74448/12 zo dňa 18. septembra 2014¹

Tam, kde je ohrozená bezpečnosť advokátov v dôsledku plnenia ich povinností, musia im štátne orgány poskytnúť primeranú ochranu. Ak štát nedokáže zabrániť poškodeniu práv členov tejto skupiny v prípadoch, keď čelia očividnému a aktuálnemu ohrozeniu, môže byť uznaný zodpovedným za opomenutie výsledného porušenia ľudských práv.

Odlíšné stanovisko sudcov Lazarova Trajkovska a Pinto de Albuquerque k rozsudku vo veci Bljakaj a ďalší proti Chorvátsku

¹ V zmysle čl. 44 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd tento rozsudok nie je konečný. Rozsudok nadobudne právoplatnosť za podmienok uvedených v čl. 44 ods. 2 Dohovoru.

Dotknuté ustanovenia:

– čl. 2, čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Sťažovatelia boli pozostalými príbuznými po advokátke so sídlom v chorvátskom meste Slatina, ktorú v roku 2002 zastrelil manžel klientky, ktorú zastupovala v rozvodovom konaní. V deň incidentu, bezprostredne po pokuse o zabitie vlastnej manželky, muž navštívil kanceláriu advokátky a na mieste ju zastrelil. Následne spáchal samovraždu. Muž bol duševne chorý, v minulosti bol odsúdený za trestný čin domáceho násilia, aj nebezpečného vyhrážania voči svojej manželke, vo zvýšenej miere užíval alkohol.

Deň pred incidentom muž spolu so svojou manželkou navštívili policajnú stanicu, kde manželka podala oznámenie, že manžel sa jej opäť vyhráža ublížením na zdraví a usmrtením, polícia však vo veci nekonala, spory im odporučila riešiť v rozvodovom konaní. Nasledujúci deň muž v ranných hodinách išiel do banky v úmysle vybrať si z účtu všetky úspory, bol viditeľne rozrušený, psychicky nestabilný a javil známky nebezpečného správania. Zamestnancovi banky povedal, že má dosť svojej ženy, ktorá má mimomanželskú známosť s iným mužom, ako aj svojho syna, ktorý je drogový závislý a uviedol, že s tým ide niečo urobiť a nikto ho pri tom nemôže zastaviť.

2 čl. 2 ods. 1 Dohovoru:

„Právo každého na život je chránené zákonom. Nikoho nemožno úmyselne zbaviť života s výnimkou výkonu súdom uloženého trestu nasledujúceho po odsúdení za spáchanie trestného činu, pre ktorý zákon ukladá tento trest.“

3 čl. 13 Dohovoru:

„Každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.“

4 Napr. *Mastromatteo vs. Taliansko*, č. 37703/97 – predmetom sťažnosti bolo namietané porušenie čl. 2 Dohovoru pozostalým príbuzným po osobe zavraždenej pri bankovej lúpeži, kedy jeden z páchatelov bol v čase spáchania skutku na dočasnej priepustke z väzenia a ďalší vykonával alternatívny trest spočívajúci v tom, že vo väzení musel byť iba v nočných hodinách, zatiaľ čo v priebehu dňa sa mohol voľne pohybovať bez dohľadu a kontroly.

5 Napr. *Osman vs. Spojené kráľovstvo* z 28. októbra 1998, *Choreftakis a Choreftaki vs. Grécko*, č. 46846/08 zo 17. januára 2012, *Kontrová vs. Slovenská republika*, č. 7510/04 z 24. septembra 2007, *Hajduová vs. Slovenská republika*, č. 2660/03 z 30. novembra 2010.

6 *Opuz vs. Turecko*, č. 33401/02, E. a ďalší vs. *Spojené kráľovstvo*, č. 33218/96 z 26. novembra 2002.

Banka následne kontaktovala políciu a upovedomila ich o zvláštnom správaní muža. Muž bol následne podrobený policajnej kontrole, pri ktorej uviedol, že sa chystá spáchať samovraždu. Policajti napriek tomu nechali muža bez dohľadu, nemocnicu a sociálne stredisko upovedomili až s takmer dvojhodinovým oneskorením. Medzitým muž navštívil policajnú stanicu, aby sa informoval, prečo ho kontaktovala polícia a uviedol, že aj tak urobí, čo zamýšľal. Následne sa viacerými strelnými ranami pokúsil zabiť svoju manželku a v nadväznosti na to aj jej advokátku, ktorú vyhľadal v jej kancelárii, kde ju na mieste usmrtil.

V sťažnosti podanej Európskemu súdu pre ľudské práva sťažovatelia namietali, že vnútroštátne orgány neprijali všetky potrebné opatrenia, aby ochránili právo na život ich príbuznej pozostalej advokátky zaručené v článku 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.² Zároveň namietali porušenie článku 13 Dohovoru³ s odôvodnením, že im nebolo poskytnuté odškodnenie za smrť ich blízkeho príbuzného. Vláda namietala, že v čase, kedy sa predmetné udalosti odohrali, vnútroštátne orgány nemali žiaden dôvod domnievať sa, že by mal muž predstavovať nebezpečenstvo pre jeho manželku alebo kohokoľvek iného.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojom rozsudku zo dňa 18. septembra 2014 dospel k záveru, že v posudzovanom prípade došlo k porušeniu práva sťažovateľov zaručeného v čl. 2 Dohovoru, dôvody pre vyslovenie porušenia čl. 13 Dohovoru však podľa Súdu neboli dané.

V odôvodnení svojho rozhodnutia Súd poukázal na to, že z čl. 2 Dohovoru vyplýva okrem iného záväzok štátu vykonávať potrebné opatrenia na ochranu práv osôb v jeho jurisdikcii, ktoré môžu v konkrétnych okolnostiach zahŕňať aj pozitívne záväzky štátnych orgánov prijímať preventívne operatívne opatrenia na ochranu jednotlivcov, ktorých život je v ohrození trestnými činmi.⁴ Konštatoval, že pozitívne záväzky nepredstavujú povinnosť štátu zabrániť každej možnosti násilia, ale s poukazom na svoju rozhodovaciu prax zdôraznil, že pozitívne povinnosti štátu vznikajú v prípadoch, kedy štátne orgány vedeli alebo museli vedieť o skutočnom a bezprostrednom ohrození života určitej osoby alebo osôb trestnými činmi tretej osoby. O porušenie týchto záväzkov ide v prípade, ak štátne orgány napriek tomu v rámci svojich právomocí neprijali opatrenia, o ktorých sa dalo dôvodne očakávať, že by mohli zabrániť riziku ohrozenia práva jednotlivca na život.⁵

V okolnostiach prejednávanej veci Súd poukázal na to, že páchatel, ktorý zastrelil advokátku, bol v minulosti opakovane stíhaný a odsúdený za násilné trestné činy, vrátane domáceho násilia a konštatoval, že hoci vykonané dôkazy indikovali, že jeho násilné správanie bolo spojené s nadmerným užívaním alkoholu, vnútroštátne orgány sa týmto problémom nezaoberali a neuplatnili žiadne opatrenia, ktoré by muža nútili podstúpiť liečbu. Pokiaľ ide o udalosti zo dňa strelby, Súd zdôraznil, že muž objektívne javil známky duševnej poruchy a nebezpečného správania vo vzťahu k sebe aj k iným a ako vyplynulo z výsledkov vyšetrovania po incidente, nevyhnutne vyžadoval lekársky dohľad. Navyše, v deň incidentu bol dvakrát v priamom styku s policajnými orgánmi. Súd mal za to, že riziko ohrozenia života druhých bolo v tomto prípade skutočné a bezprostredné, o čom vnútroštátne orgány museli mať vedomosť.

Aj keď Súd nemohol s istotou uzavrieť, že by k incidentu nedošlo, ak by policajné orgány konali inak, Súd zdôraznil, že pre vznik zodpovednosti štátu podľa čl. 2 Dohovoru postačuje, ak vnútroštátne orgány pochybia pri prijatí primeraných opatrení, ktoré by mohli mať reálny dopad na zmenu výsledku alebo zmiernenie ujmy na živote.⁶ Súd sa stotožnil so sťažovateľmi v tom, že ak by vnútroštátne orgány prijali primerané opatrenia, existovala reálna nádej, že by následky incidentu boli prinajmenšom zmiernené a konštatoval, že zo strany policajných orgánov neboli prijaté žiadne takéto opatrenia. Napriek tomu, že policajtom bola situácia týkajúca sa páchatela dobre známa, nevykonali žiadne adekvátne opatrenia, naopak, muža prepustili bez akejkoľvek formy kontroly či dohľadu, neskoré reakcie polície pritom podľa Súdu znemožnili lekárom vykonať potrebné opatrenia v súvislosti s vyhodnotením jeho duševného stavu. Vzhľadom na to Súd dospel k záveru, že vnútroštátne orgány pochybili, vo veci nevynaložili potrebnú starostlivosť a neprijali primerané opatrenia, ktoré situácia vyžadovala, čím došlo k porušeniu článku 2 Dohovoru. V zmysle článku 41 Dohovoru Súd priznal sťažovateľom ako náhradu nemajetkovej ujmy primerané zadosťučinenie vo výške 20 000 eur.

Pokiaľ ide o namietané porušenie článku 13 Dohovoru, Súd poukázal na to, že toto ustanovenie ukladá všeobecnú povinnosť štátu poskytovať účinný prostriedok v prípade porušenia Dohovoru, nie je však zárukou úspechu žiadosti o požadovanú nápravu. Súd konštatoval, že sťažovatelia mali v prejednávanej veci podľa chorvátskeho práva možnosť podať občianskoprávnu žalobu na náhradu škody za smrť svojho príbuzného, ktorú v merite veci prejednali a primerane

odôvodnili vnútroštátne súdne orgány, na základe čoho dospel k záveru, že aj keď sťažovateľom odškodnenie priznané nebolo, nedošlo k porušeniu článku 13 Dohovoru.

K rozsudku Súdu uverejnili čiastočné spoločné odlišné stanovisko sudcovia Lazarova Trajkovska a Pinto de Albuquerque, ktorí mali za to, že Súd sa mal prípadom zaoberať nielen vo všeobecnej rovine ako ďalším z prípadov neadekvátnej reakcie policajných orgánov na známe nebezpečenstvo zo strany konkrétnych osôb, ale osobitne aj pokiaľ ide o otázku povinnosti štátu chrániť advokátov pred násilným správaním v súvislosti s výkonom ich povolania:

Konštatovali, že advokáti, pokiaľ spolupracujú pri výkone spravodlivosti, vykonávajú podobne ako sudcovia, prokurátori a súdni úradníci, verejnú funkciu. Akýkoľvek fyzický alebo verbálny útok alebo hrozba ako následok ich práce je preto potrebné vnímať ako útok na celý verejný systém spravodlivosti.

Spravodlivý systém výkonu spravodlivosti, ktorý garantuje nezávislosť advokátov pri plnení ich pracovných povinností bez násilia alebo hrozby násilia, je nevyhnutný pre zachovanie právneho štátu. Úlohou štátu je preto nielen trestať, ale aj zabráňovať takýmto činom a prijímať potrebné opatrenia na zaistenie bezpečnosti advokáta tak, aby bolo zaručené rešpektovanie zákonnosti a práva na spravodlivý proces a prístup k súdu, ako sú stanovené v článku 6 Dohovoru, vrátane práva advokáta na život a fyzickú integritu.

Tam, kde je ohrozená bezpečnosť advokáta v dôsledku plnenia ich povinností, im musí byť zo strany štátnych orgánov poskytnutá primeraná ochrana. Ak štát nedokáže zabrániť poškodeniu práv členov tejto skupiny v prípadoch, keď čelia očividnému a aktuálnemu ohrozeniu, môže byť uznaný zodpovedným za opomenutie výsledného porušenia ľudských práv.

Pokiaľ ide o okolnosti prejednávanej veci, sudcovia mali za to, že vražda advokátky bola chladnokrvným, vopred premysleným činom páchatela, nie náhlým bezmyšlienkovitým impulzom, ktorej mohlo byť zabránené, ak by vnútroštátne orgány postupovali vo veci dôsledne a svedomito, okolnosti prípadu riadne prešetrili a adekvátne vyhodnotili riziká, ktoré páchatel pre advokátku predstavoval.

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala: **JUDr. Zuzana Fabianová, Ph.D.**
advokátska koncipientka

Zo zasadnutí predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa zišlo na rokovaní 6. februára 2015 v sídle komory v Bratislave. Rokovanie viedol predseda JUDr. Hrežďovič. Revíziu komisiu zastupoval jej predseda Mgr. Karkó.

Členovia P SAK **odsúhlasili** návrh programu s doplneniami a za overovateľa zápisnice určili JUDr. Šišku.

Členovia predsedníctva **vzali na vedomie** informácie predsedu komory o výkone štandardných úkonov v rámci zverenej pôsobnosti a informácie o potrebe rozšíriť počet registračných autorít v regiónoch v súvislosti s pripravovanou výmenou advokátskych preukazov. Dodávka registračnej autority sa skladá zo špeciálnej softvérovej aplikácie, špeciálnej čítačky čipových kariet pre operátorov registračnej autority a dvoch operátorských čipových kariet.

Členovia P SAK zároveň **vzali na vedomie** doplnujúce informácie podpredsedníčky SAK Mgr. Hellenbart o realizácii výstavy *Advokácia včera a dnes*. Po Bratislave a Košiciach sa výstava presunula do Žiliny, pripravuje sa expozícia aj v ďal-

ších mestách. Výstava je prospešná, pozitívne prezentuje komoru a prispieva k zvyšovaniu povedomia verejnosti o advokátoch.

JUDr. Popovec v rámci informácií o legislatívnych aktivitách Slovenskej advokátskej komory informoval, že v komunikačných prostriedkoch komory bude pre advokátov uverejnené metodické usmernenie Ministerstva financií Slovenskej republiky o zriaďovaní a používaní virtuálnych registračných pokladníc. Aktuálne sa advokátov dotýkajú z pohľadu legislatívneho procesu najmä civilné procesné kódexy a návrh nového katastrálneho zákona.

Členovia predsedníctva **schválili** predložené návrhy stanovísk s úpravami vyplývajúcimi z diskusie vo veci dopytov súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktorými sa vopred zaoberala pracovná skupina pre veci advokátske a komisia pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami.

Členovia predsedníctva v rámci rokovania o ekonomických otázkach **rozhodovali** o žiadostiach predložených advokátmi a **vzali na vedomie** informácie súvisiace s hospodárením komory.

Zástupkyne mediálnej agentúry informovali o aktivitách v mediálnej oblasti v januári 2015 a o prípravách osláv 25. výročia nezávislej advokácie v apríli 2015. Predsedníctvo SAK **rozhodlo** venovať výťažok z predaja vstupeniek na galavečer na charitatívne účely. Výťažok by mal byť použitý na konkrétny charitatívny projekt konkrétnej organizácie.

Advokácia v spomienkach advokátov

Predsedníctvo SAK dáva do pozornosti všetkým advokátom, že v knižnici komory sú k dispozícii posledné výtlačky **representatívnej veľkoformátovej publikácie v tvrdej väzbe**, ktorá na vyše 300 stranách formou rozhovorov s kolegami advokátmi mapuje dianie v advokácii v časovom horizonte od začiatku 70. rokov minulého storočia až po dnešok.

Zvýhodnená cena pre advokátov 10 eur

Kontakt: PhDr. Ondrišová, tel.: 0903 600 805, ondrisova@sak.sk

Predsedníctvo komory **vzalo na vedomie** informácie o súdnych konaniach, v ktorých je účastníkom Slovenská advokátska komora, so zameraním na statusové veci, na vypratanie nebytových priestorov v budove SAK a na vymáhanie pohľadávok.

Na základe informácií odboru medzinárodných vzťahov členovia predsedníctva **vzali na vedomie** správy z predchádzajúcich pracovných ciest a informácie o príprave spoločného zasadnutia s orgánmi Českej advokátskej komory.

Predsedníctvo SAK **rozhodovalo** o žiadostiach advokátov a advokátskych koncipientov o zápis do zoznamov vedenských komorou, o vykonanie zmien v zápisoch, o započítanie inej právnej praxe a o návrhoch na vyčiarknutie advokátov, resp. advokátskych koncipientov z príslušných zoznamov a návrhoch na pozastavenie výkonu advokácie, resp. činnosti advokátskeho koncipienta podľa príslušných ustanovení zákona o advokácii. -km-

Pýta(j)te sa predsedníctva

Je výkon činnosti mediátora podľa zákona č. 420/2004 Z. z. zlučiteľný s výkonom praxe advokátskeho koncipienta?

Výkon činnosti mediátora podľa zák. č. 420/2004 Z. z. je zlučiteľný s výkonom praxe advokátskeho koncipienta za predpokladu, že táto činnosť je vykonávaná v sídle advokáta – zamestnávateľa a svojím rozsahom a obsahom činnosť mediátora neohrozuje výkon praxe advokátskeho koncipienta.

NEPREHLIADNITE!

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

Slovenská advokátska komora po vydaní historicky prvej *Zbierky disciplinárnych rozhodnutí 2007 – 2011* priniesla jej pokračovanie, *Zbierku disciplinárnych rozhodnutí 2012 – 2013*, ktorá bola distribuovaná všetkým advokátom s *Bulletinom advokácie* č. 12/2014. **Žiaľ, mnohé zásielky sa vrátili späť na komoru s označením adresát neznámy.**

Upozorňujeme všetkých advokátov, aby v prípade záujmu o *Zbierku disciplinárnych rozhodnutí 2012 – 2013* kontaktovali p. Darinu Stračinovú, tel.: 02 204 227 26, e-mail: darina.stracinova@sak.sk

OBJEDNÁVKA

Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2015

Odberateľ:

.....
.....

IČO:

IČ DPH:

Číslo účtu:

➔ Adresa, na ktorú majú byť posielané výtlačky:

.....
.....

Podmienky odberu:

1. Ročné predplatné 50 eur + DPH (vrát. poštovného a balného) je za 10 fyzických čísel. (Vyjde 12 čísel, z toho dve dvojčíslo.)
2. Objednávka sa nevzťahuje na čísla, ktoré už vyšli pred jej doručením. Predplatné sa v takomto prípade zodpovedajúco zníži.
3. Na základe tejto objednávky Slovenská advokátska komora (SAK) vystaví odberateľovi faktúru na predplatné.
4. Bulletin bude odberateľovi odoslaný až po uhradení predplatného vo faktúrovanej výške.
5. Výtlačky budú odosielané na adresu uvedenú na objednávke. Jej zmenu musí odberateľ oznámiť písomne. Za zásielky nedoručené z dôvodu nepresnej adresy SAK neposkytuje náhradu.
6. Odber prípadných mimoriadnych čísel, ako aj čísel, ktoré vyšli pred doručením objednávky, je možné dohodnúť individuálne.
7. **Advokáti zapísaní v zozname advokátov SAK budú bulletin naďalej dostávať bezplatne, bez osobitnej objednávky.**

Závazne si objednávame výtlačkov *Bulletinu slovenskej advokácie* v roku 2015 (vyjde 10 fyzických čísel). Súhlasíme s podmienkami odberu uvedenými na tejto objednávke.

Dátum:

Podpis:

Vybavuje:

Telefón:

Vyplnenú objednávku odošlite na adresu:
Slovenská advokátska komora, Kolárska 4, 813 42 Bratislava
alebo darina.stracinova@sak.sk (tel. 02 204 227 26)

Prvý ročník Advokátskeho behu na lyžiach

V dňoch **6. až 8. februára 2015** sa v lyžiarskom stredisku Skalka pri Kremnici konalo športové podujatie **Advokátsky beh na lyžiach**. Šlo o prvý ročník akcie organizovanej regionálnymi zástupcami Banskobystrického kraja a Slovenskou advokátskou komorou. Lokalita je na Slovensku najvyhľadávanejšou pre milovníkov bežeckého lyžovania, ale ponúka aj možnosti iného športového vyžitia pre zjazdové lyžovanie, turistiku a pod.

Účastníci sa stretli v piatok večer s cieľom prediskutovať taktiku, poradiť sa o športových ambíciách a podľa toho si naplánovať trasy. V sobotu ich čakal hlavný program – beh na lyžiach zo štadióna na Skalke po Chatu Hostinec a späť – Južný okruh Skalky v rozsahu cca 20 km.

Vzhľadom na to, že účastníci boli prevažne začiatočníci, zvolili organizátori najprv inštruktáž na štadióne, následne pochod príjemným tempom po horskú Chatu Hostinec, ktorá sa medzi bežkármi teší veľkej obľube. Trasa ponúkla nádherné výhľady na hrebene Veľkej a Malej Fatry, Nízkych

Tatier a z opačnej strany pohoria na Kremnické vrchy. Ako sa jeden z účastníkov vyjadril – priam „zážitková trasa“.

Počasiu mimoriadne prialo, trasy boli výborne pripravené pre obe bežecké techniky – korčuliarsku aj klasickú. Napriek tomu, že viacerí stáli na bežkách len prvý či druhýkrát, zvládli trasu bez problémov, každý svojím tempom a technikou. Všetci úspešní bežkári zaslúženie dostali diplom za účasť. Do budúceho roka si organizátori tiež sľubujú dobré počasie a ako nadstavbu plánujú využiť služby inštruktora.

Účastníci sa na adresu pilotného podujatia vyjadrili viac ako pozitívne, považovali ho za veľmi úspešné a vydarené, medzi kolegami sa našli noví fanúšikovia bežeckého lyžovania. Verím, že Advokátsky beh na lyžiach si nájde v kalendári kolegov svoje miesto. Je to krásny šport – ideálny na vykompenzovanie stresu a sedavého zamestnania.

JUDr. Jana Biroščáková
Foto JUDr. Roman Veselovský

Výstava *Advokácia včera a dnes* v Žiline

Dňa 29. januára 2015 sa v žilinskej Galérii M na Mariánskom námestí konala vernisáž výstavy organizovanej Slovenskou advokátskou komorou a Univerzitnou knižnicou v Bratislave s názvom *Advokácia včera a dnes*.

Podujatie otvorila Mgr. Viktória Hellenbart, podpredsedníčka SAK spolu s regionálnymi zástupkyňami SAK pre Žilinský kraj JUDr. Magdalénou Hromcovou a JUDr. Andreou Havelkovou.

V úvode vernisáže odznela prednáška o histórii advokácie na území SR a zároveň prítomných privítala riaditeľka galérie p. Mária Dudášová. Úvodné slovo bolo doplnené skvelou hudobnou produkciou klaviristky Mgr. Moniky Dudášovej.

Pozvanie na vernisáž prijali nielen advokáti, ale aj miestni zástupcovia justície, verejnej správy a mnohí milovníci histórie, ktorí ešte dlho po úvodnej oficiálnej časti spolu debatovali o bardoch žilinskej advokácie. Za zmienku určite stojí aj účasť potomkov niektorých z nich, napr. JUDr. Magdy Poliačikovej – dcéry známeho žilinského advokáta JUDr. Ladislava Horáka.

Nasledovalo príjemné posedenie pri moku z vínnej révy a chutnom občerstvení, ktoré sa v družnej atmosfére pretiaholo až do večerných hodín. Hostom boli k dispozícii aj publikácie vydané Slovenskou advokátskou komorou, venované významným osobnostiam z histórie advokácie Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi, Jankovi Jesenskému ako aj Ivano-

Zľava: Monika Dudášová, Mária Dudášová, Magdaléna Hromcová, Viktória Hellenbart a Andrea Havelková

vi Horváthovi, ktoré doslova zmizli ako „horúce rožky“, čo možno pripísať najmä kvalite ich spracovania a atraktivite ich obsahu.

Putovná výstava bola v Žiline umiestnená do 26. februára 2015, následne sa presunie do Trenčianskeho kraja. Veľká vďaka patrí členom komisie SAK pre históriu advokácie, z ktorých nadšenia táto výstava vznikla, ako aj PhDr. Nadi Ondrišovej, ktorá s jej realizáciou a organizáciou významne pomáha.

Text a foto Andrea Havelková

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Viazanosť advokáta pokynmi klienta

Advokát, ktorý v právnej veci klienta, v ktorej mu bol ustanovený súdom za právneho zástupcu, nevyhotoví a nepodá na základe výslovného pokynu klienta žalobu, napriek tomu, že bol na to uznesením súdu výslovne ustanovený, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 18 ods. 1, 2 a 3 zákona o advokácii a § 2 ods. 1 Advokátskeho poriadku SAK.

Advokát je povinný rešpektovať pokyn klienta na podanie žaloby napriek svojmu presvedčeniu o zjavnej neúspešnosti žaloby a po primeranom poučení klienta a dôkaze o neúspešnosti žaloby v prípade zotrvania klienta na tomto pokyne žalobu podať.

*Rozhodnutie I. odvol. disc. senátu SAK zo 7. júna 2013,
sp. zn. 1 ODS-1/13:4092/2010*

*Rozhodnutie III. disciplinárneho senátu SAK zo 7. februára 2013,
sp. zn. DS III. 53/12:399/2012*

Dotknuté ustanovenia:

- § 18 ods. 1, 2 a 3 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v platnom znení,
- § 2 ods. 1 Advokátskeho poriadku SAK z 19. júna 2010

Rozhodnutím I. odvolacieho disciplinárneho senátu SAK zo 7. júna 2013, sp. zn. 1 ODS-1/13: 4092/2010 v spojení s rozhodnutím III. disciplinárneho senátu SAK z 7. februára 2013, sp. zn. DS III. 53/12:399/2012 bol disciplinárne obvinený advokát

uznaný za vinného

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože zavinene závažným spôsobom porušil povinnosti advokáta podľa § 18 ods. 1, 2 a 3 zákona o advokácii a § 2 ods. 1 Advokátskeho poriadku SAK,²

tým, že

nevyhotovil a nepodal žalobu vo veci, v ktorej bol klientovi ustanovený uznesením okresného súdu zo 7. 2. 2011 za právneho zástupcu, a to napriek tomu, že mal na spísanie a podanie žaloby výslovný pokyn od klienta udelený o. i. na osobnom stretnutí dňa 28. 2. 2011 a 17. 3. 2011, a tiež napriek tomu, že bol na to zaviazaný uznesením okresného súdu zo 7. 2. 2011,

kde bol súdom výslovne klientovi ustanovený „na spísanie návrhu a zastupovanie v celom konaní.“

Podľa § 56 ods. 5 zákona o advokácii disciplinárny senát **upustil od uloženia disciplinárneho opatrenia za disciplinárne previnenie.**

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola disciplinárne obvinenému advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet SAK paušálne trovy disciplinárneho konania vo výške 337,70 eur v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia:

Predseda Revíznej komisie SAK podal návrh na začatie disciplinárneho konania proti disciplinárne obvinenému advokátovi pre skutok uvedený vo výrokovej časti rozhodnutia.

Rozhodnutím III. disciplinárneho senátu SAK z 7. februára 2013, sp. zn. DS III. 53/12:399/2012 disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného za vinného z disciplinárneho previnenia v súlade s podaným návrhom na začatie disciplinárneho konania, podľa § 56 ods. 5 zákona o advokácii upustil od uloženia disciplinárneho opatrenia a uložil disciplinárne obvinenému povinnosť zaplatiť SAK trovy konania vo výške 337,70 eur.

Disciplinárny senát na základe vykonaného dokazovania zistil, že disciplinárne obvinený advokát nepostupoval v súlade s pokynom klienta. Klient podľa výpovede chcel žalobu podať a subjektívne bol presvedčený, že táto žaloba bola podaná. Disciplinárne obvinený mal buď rešpektovať pokyn kli-

enta, a to bez ohľadu na prípadný negatívny výsledok v spore alebo klienta primerane poučiť tak, aby o tomto poučení mal doklad, resp. v prípade, že by klient aj napriek tomu trval na podaní žaloby, mal odstúpiť od poskytovania právnej služby. Disciplinárne obvinený tieto možnosti nevyužil a na základe vlastného vyhodnotenia prípadu odoprel klientovi možnosť konania a rozhodnutia na súde. Vzhľadom na to mal disciplinárny senát za preukázané, že disciplinárne obvinený sa dopustil disciplinárneho previnenia z dôvodu závažného porušenia povinností advokáta podľa § 18 ods. 1, 2 a 3 zákona o advokácii a § 2 ods. 1 Advokátskeho poriadku SAK.

Pri rozhodovaní o druhu a výmere disciplinárneho opatrenia disciplinárny senát zohľadnil osobu disciplinárne obvineného advokáta, ktorý sa podľa záznamov vedených SAK doteraz nedopustil žiadneho disciplinárneho previnenia, a preto podľa § 56 ods. 6 zákona o advokácii upustil od uloženia disciplinárneho opatrenia.

Proti tomuto rozhodnutiu disciplinárneho senátu podal v zákonnej lehote odvolanie disciplinárne obvinený advokát, v ktorom vyjadril svoj názor, že povinnosť riadiť sa pokynmi klienta nie je povinnosť absolútna. Poukázal na povinnosť advokáta chrániť a presadzovať záujmy klienta. Tieto dve povinnosti sú v kolízii. V danom prípade bol presvedčený o neúspešnosti prípadnej žaloby, dokonca o nedostatku aktívnej legitímácie klienta, preto mal za to, že postupoval správne. Tvrdil, že so sťažovateľom sa stretol viackrát, a ani pri opakovaných konzultáciách nevedeli dospieť k vymedzeniu nároku sťažovateľa. Uviedol, že pochybil aj okresný súd, keď sťažovateľovi ustanovil právneho zástupcu, i keď už v tom čase mohol zistiť zjavnú bezúspešnosť nároku sťažovateľa.

I. odvolací disciplinárny senát SAK svojím rozhodnutím zo 7. júna 2013, sp. zn. 1ODS-1/13:4092/2010 podľa § 59 ods. 3 zákona o advokácii v spojení s § 33 Disciplinárneho poriadku SAK napadnuté rozhodnutie ako vecne správne potvrdil.

Odvolací senát sa stotožnil s rozhodnutím prvostupňového senátu a v odôvodnení rozhodnutia poukázal na to, že disciplinárne obvinený mal rozsah svojho právneho zastúpenia daný príslušným rozhodnutím okresného súdu. Nepochybné – ako to vyplynulo z prednesov sťažovateľa a jeho dcéry –

klient trval, aby disciplinárne obvinený uplatnil jeho nárok na súde. Disciplinárne obvinený tak neurobil, i keď podľa názoru odvolacieho senátu tak urobiť mal, a to napriek svojmu presvedčeniu, že žaloba by bola zjavne neúspešná. Mal tak urobiť po primeranom poučení klienta a dôkaze o tom. Takmer rok však nekonaním držal klienta v právnej neistote a vyvolával dojem, že žaloba je podaná. S ohľadom na odvolací senát rozhodnutie prvostupňového senátu potvrdil.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámky

1 8 ods. 1 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Ak sú pokyny klienta v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, nie je nimi viazaný. O tom klienta vhodným spôsobom poučí.“

§ 18 ods. 2 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Prítom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb.“

§ 18 ods. 3 zákona o advokácii:

„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu. V záujme toho je povinný dodržiavať pravidlá profesijnej etiky a iné pravidlá, ktoré určuje predpis komory.“

2 § 2 ods. 1 Advokátskeho poriadku SAK:

„Advokát je pri výkone svojho povolania povinný na prospech klienta využívať svoje vedomosti a skúsenosti, skutkové a právne argumenty a možnosti dané právnym poriadkom.“

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala

Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka

Medzinárodný šachový turnaj

SLOVENSKÁ ADVOKÁTSKA KOMORA
v spolupráci s partnermi
organizuje

odborný seminár pri príležitosti prijatia
prvého zákona č. 132/1990 Zb. o advokácii

a

VIII. ročník medzinárodného šachového turnaja ADVOKÁT CHESS OPEN BRATISLAVA

Ad honorem JUDr. Júliusa Kozmu

17. a 18. apríla 2015

vo veľkej zasedačke SAK, Kolárska 4 v Bratislave

Účastníkmi môžu byť advokáti, prokurátori, sudcovia, notári, exekútori, advokátski koncipienti, čakatelia, študenti právnických fakúlt, iné právnické povolania a pozvaní hostia. Právo účasti majú registrovaní aj neregistrovaní šachisti. Počet účastníkov je ohraničený organizačnými možnosťami usporiadateľa.

Prihlášky posielajte do 10. apríla 2015.

Kontakt: Mgr. Lucia Strečanská strecanska@sak.sk

tel.: 02/204 227 44, fax: 02/529 61 554

Záujemcov, ktorí sa na turnaji zúčastnia prvýkrát, prosíme pripojiť k prihláške doklad o právnickom vzdelaní, resp. o štúdiu na právnickej fakulte.

Formulár prihlášky a propozície nájdete na www.sak.sk

Prvý medzištátny šachový zápas advokátov

Slovenská advokátska komora pripravuje pri príležitosti 25. výročia prijatia prvého slobodného zákona o advokácii okrem tradičného šachového turnaja *Advokát Chess Open Bratislava 2015* **ďalšie pilotné sprievodné podujatie** Dňa advokácie, a to **I. medzištátny šachový zápas advokátov medzi tímami Slovenskej advokátskej komory a Českej advokátskej komory.**

Uskutoční sa deň pred tradičným turnajom, t.j. vo štvrtok, **16. apríla 2015 o 14.00 hod.** vo veľkej zasedačke budovy komory na Kolárskej 4 v Bratislave.

V šachovom zápelení sa stretnú 5-členné reprezentačné družstvá advokátov zapísaných do zoznamov oboch partnerských komôr v zložení 4 páni a 1 dáma. Motiváciou účasti dámy ako hráčky je skutočnosť, že ženy tvoria rovnocennú súčasť advokátskej obce, preto je prirodzené, že v tíme bude mať aj dáma svoje pevné miesto.

Šach vyvíja v človeku pozitívne hodnoty – disciplínu, priateľstvo, logiku či skromnosť... Organizačný výbor pevne verí, že priateľský zápas tieto hodnoty posilní. Doposiaľ sa šachové družstvá v súťažení na pôde komôr ešte nestretli. Ide o prvú priateľskú šachovú akciu tohto druhu, ktorá je svojou povahou výnimočná. Zloženie tímov je vopred dané, na podujatie sa nedá prihlásiť, organizátori však privítajú divácku šachovú verejnosť.

XXIII. Konferencia Karlovarské právnické dny 3. – 4. 6. 2015 Hotel Thermal, Karlovy Vary

STŘEDA 3. 6. 2015

Registrace

Zahájení XXIII. Konference – JUDr. Vladimír Zoufalý,
advokát, Praha, viceprezident KJT

Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva

JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D., předseda senátu NS ČR

Zajištění společného jmění manželů

JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.,

Institut práva a ekonomie, PF UP Olomouc

K pojetí dispozitivního práva v OZ

Prof. JUDr. Karel Eliáš, Dr. Ústav státu a práva AV ČR

Některé zásadní souvislosti nové úpravy soukromého práva s postihem hospodářské a majetkové kriminality

JUDr. František Púry, předseda senátu NS ČR

Aplikace základních zásad zákona o veřejných zakázkách a zadávací směrnice v soudní praxi

JUDr. David Raus, Ph.D., předseda senátu KS Brno

Trestné činy související se zadáváním a realizací veřejných zakázek

Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., předseda NS ČR

Šikanózní postup při zadávání a realizaci veřejných zakázek

JUDr. Jiří Hes, senior právník ČEZ a. s.

Problematika soutěžení advokátů o veřejné zakázky

JUDr. Antonín Mokrý, advokát Praha, místopředseda

České advokátní komory, viceprezident CCBE

Existuje skutková limitace odpovědnosti státu za nezákonná rozhodnutí?

Prof. Dr. F. Wesphalen,

advokát, Kolín nad Rýnem, prezident KJT

Reorganizovat nebo restrukturalizovat?

JUDr. Michal Žižlavský, advokát Praha

Promítnutí principu „a pari pasu“ v insolvenčních řízeních

JUDr. Zdeněk Krčmář, předseda senátu NS ČR

19:00 – 23:00 Slavnostní recepce

Vyhlášení a předávání cen společnosti

Karlovarské právnické dny

ČTVRTEK 4. 6. 2015

Monistický systém akciové společnosti ČR

Prof. JUDr. Jan Dědič, advokát Praha

Ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným

JUDr. Petr Šuk, předseda senátu NS ČR

Ukončení výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace

Doc. JUDr. Ivana Štenglová, PF UK, Praha,

emeritní soudkyně NS ČR

K problematice korporací

Prof. JUDr. Mária Patakyová, CSc.,

PF Univerzita Komenského, Bratislava

Požadavky dle rakouského práva na obchodní smlouvy (služby apod.) poskytované mateřskou zahraniční společností dceřině společností, aniž by šlo o zákonem předvídanou smlouvu o převodu zisku

Dr. Michael Pucher, LL.M., Wirtschaftsuniversität Wien

Možnosti a limity věcného dokazování před soudy

Prof. Dr. Reinhard Greger, Institut für Konflikt

und Verhandlungsforschung, Ebermannstadt

Náhrada škody v soutěžním právu podle nové Směrnice o soukromých žalobách 2014/104/EU

Dr. Thomas Thiede, Rechtsanwalt, Wien

Problematika dodavatelských vztahů k obchodním řetězcům

Doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., PF Univerzita PJŠ, Košice

Ochrana slabší strany (i z hlediska veřejných zakázek)

Prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., PF MU, Brno

Bezbřehá ochrana spotřebitele

Doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc., Ústav státu a práva, Bratislava

JUDr. Ing. Andrea Borguľová, ředitelka odboru

právních služeb Slovenské pojišťovny, a. s., Bratislava

Závěrečný příspěvek + volná diskuse

V průběhu konference, dle časových možností,
vystoupí JUDr. Robert Pelikán PhD.

Dále je předjíháno vystoupení zástupce

Vrchního státního zastupitelství.

Bližší informace k jednotlivým příspěvkům a podmínky účasti na konferenci
lze získat na webových stránkách www.kjt.cz.

Účastnický poplatek: cena bez DPH 8 500 Kč, včetně DPH 10 385 Kč

Další informace a registrační formulář naleznete na www.kjt.cz.

**Anketový lístok
na druhé straně**

PRESTIŽNÍ CENA

pro nejlepší právníký časopis v České a Slovenské republice v období 2014/2015

KARLOVSKÉ PRÁVNICKÉ DNY

Společnost německých, českých, slovenských a rakouských právníků

Časopis	Vydavatel	Hodnocení (1 - 10)
1 Acta Iuridica Olomoucensia	Univerzita Palackého Olomouc	ČR
2 Ad notam	Notářská komora ČR a C. H. Beck Praha	ČR
3 ANTITRUST	Sdružení KAIROS	ČR
4 Ars notaria	Notářská komora SR	SR
5 Bulletin advokacie	Česká advokátní komora	ČR
6 Bulletin slovenskej advokácie	Slovenská advokátska komora	SR
7 Časopis pro právní vědu a praxi	Masarykova universita Brno	ČR
8 International and Comparative Law Review – Mezinárodní a srovnávací právní revue	Univerzita Palackého Olomouc	ČR
9 Jurisprudence	Wolters Kluwer ČR a. s.	ČR
10 Justičná revue	Ministerstvo spravodlivosti SR	SR
11 Kriminológia	MV ČR, Odb. tisku a public relation	ČR
12 Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae	EURÓKODEX	SR
13 Obchodní právo	JUDr. Michal Pospíšil	ČR
14 Obchodněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR
15 Právněhistorické studie	Universita Karlova v Praze	ČR
16 Právní rádce	Hospodářské noviny – Economia	ČR
17 Právní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR
18 Právník	Ústav státu a práva AV ČR	ČR
19 Právní obzor	Ústav státu a práva AV SR	SR
20 Právo a rodina	Wolters Kluwer ČR a. s.	ČR
21 Rekodifikace & Praxe	Wolters Kluwer ČR a. s.	ČR
22 Revue církevního práva	Společnost pro církevní právo	ČR
23 Revue pro právo a technologie	Masarykova universita Brno	ČR
24 Soudce	Soudcovská unie ČR	ČR
25 Soudní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR
26 Správní právo	Ministerstvo vnitra ČR	ČR
27 Státní zastupitelství	Wolters Kluwer ČR a. s.	ČR
28 Stavební právo Bulletin	Společnost pro stavební právo	ČR
29 Trestně právní revue	C. H. Beck Praha	ČR
30 Trestní právo	Wolters Kluwer ČR a. s.	ČR
31 Veřejné zakázky	VIZEA s. r. o.	ČR
32 Zo súdnej praxe	Iura Edition	SR

Hodnotí se celková úroveň zejména z hlediska odborné úrovně publikovaných příspěvků, jejich aktuálnost a informační přínos. Rozmezí 1 – 10 (10 nejvíce, 1 nejméně), hodnocení pouze jednoho časopisu je neplatné.

POCTA ZA NEJLEPŠÍ JUDIKÁT

V oblasti judikatury aplikovatelné v ČR za období 2013 – 2014,
doporučuji pro významný přínos právní praxi a teorii k ocenění:

Judikát: soud: sp. zn.: ze dne: publikovaný v:

.....
.....
.....

Statut Prestižní ceny, Pocty judikátu i anketní lístek jsou k dispozici na www.kjt.cz. Prestižní ceny budou uděleny spolu s Autorskou cenou na slavnostní recepci dne 3. 6. 2015 konané v rámci konference v Karlových Varech. Podmínky účasti na konferenci i na recepci si lze vyžádat na níže uvedených kontaktech. Anketní lístky došle do 15. 5. 2015 budou slosovány o věcné ceny (jejich doplňovaný seznam je uveden na www.kjt.cz). **Anketní lístek vyplňte do 3. 6. 2015 do 15:00 hod. on-line na www.kjt.cz nebo zašlete do 15. 5. 2015 na adresu Karlovarské právnícké dny, 110 00 Praha 1, Národní 10**

Jméno, příjmení titul: profese:
Adresa: tel./e-mail:

Prosíme uvést přesný kontakt (e-mail, telefon, adresa), jinak Vás nebude možno vyrozumět o případné výhře.

Příhlásit na Konferenci se lze on-line na stránkách www.kjt.cz v sekci registrace.

V letošním roce bude vyhlášena pouze jedna Prestižní cena, tedy za ČR i SR dohromady!!!

POZVÁNKA NA GALAVEČER

2 Slovenská
advokátska
komora

Slovenská advokátska komora oslávi **25. výročie prijatia zákona** Slovenskej národnej rady č. 132/1990 Zb. o advokácii z roku 1990 vo veľkolepom štýle.

Dňa 24. apríla 2015 so začiatkom o **18:30** sa uskutoční v **hoteli Radisson Blu Carlton v Bratislave slávnostný Galavečer**, nad ktorým prevzali záštitu predseda Národnej rady Slovenskej republiky Peter Pellegrini a minister spravodlivosti Tomáš Borec.

Počas programu Galavečera budú ocenení 5 kolegovia advokáti za celoživotný prínos advokácii a budú odovzdané ceny výhercom Publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie 2014.

Večerom bude sprevádzať moderátorka Andrea Pállfy-Belányi, hudobný zážitok ponúkne Hummelovo sláčikové kvarteto, a cappella Fragile.

V prípade záujmu o kúpu lístka na Galavečer v hodnote 50 eur kontaktujte prosím sekretariát SAK, **Lucia Humeníková, office@sak.sk, tel.: 02 204 227 42.**

V prípade záujmu o ubytovanie v hoteli Carlton (noc v jednoposteľovej izbe stojí 80 eur + 1,65 eur pobytová taxa.) prosím kontaktujte: reservation.bratislava@radissonblu.com.

Tešíme sa na Vašu účasť.

Deň otvorených dverí

„Advokáti sú tu na to, aby hájili
ústavné práva každého občana.“

Slovenská advokátska komora pripravila pri príležitosti Dňa advokácie **pre verejnosť bezplatné právne poradenstvo**. V stredu **22. apríla 2015** v čase **9.00 – 14.00 h** budú právne rady poskytovať advokáti, členovia Slovenskej advokátskej komory v nasledovných mestách:

- Bratislava – v sídle SAK na Kolárskej ulici č. 4
 - Žilina
 - Banská Bystrica
 - Košice
 - Prešov
- } na príslušnom mestskom úrade

Bulletin advokacie prináša...

Vyberáme z čísla 12/2014 českého Bulletinu advokacie

Vydanie je tematicky zamerané na prvý rok s novým súkromným právom. V rámci **aktualít** číslo upozorňuje na základné skutočnosti, ktoré musí mať advokát, resp. advokátsky koncipient na zreteli v prípade, že je u nich nariadená domová prehliadka resp. prehliadka iných priestorov a informuje, že JUDr. Antonín Mokry sa stal viceprezidentom CCBE a o skutočnosti, že podpredsedu ČAK JUDr. Davida Uhlířa senát parlamentu ČR nominoval na funkciu sudcu Ústavného súdu ČR.

Rubrika **Z odbornej literatúry** obsahuje recenzie publikácií *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí* (M. Kindl, A. Rozehnal), *Občanský zákoník § 419 – 654. Velký komentář, svazek III.* (F. Melzer, P. Tégl a kol.), *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Dědické právo (§ 1 475 až 1 720 včetně výkladu řízení o pozůstalosti)* (J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala, M. Šešina, K. Wawerka), *Bytové spoluvlastnictví. Komentář k § 1 158 – 1 222 nového Občanského zákoníku a k zákonu 67/2013 Sb.* (Z. Pražák) a *Občanský zákoník II. Rodinné právo (655 – 975). Komentář* (M. Hrušáková, Z. Králičková, L. Westphalová a kol.).

Časť **Z českej advokácie** obsahuje rozhodnutie odvolacieho kárneho senátu kárnej komisie ČAK z 30. marca 2012, sp. zn. K 119/2010, podľa ktorého je kárnym previnením, ak advokát vráti klientovi preplatok zálohy s oneskorením a dokonca po urgenciách, nespĺní pokyn klienta na podanie odvolania a ani ho o tom neinformuje, klienta riadne neinformuje o stave jeho veci a po ukončení právnych služieb nereaguje na žiadosť o vydanie dokladov a neinformuje klienta o došlej výzve exekútora, ani sám zálohu na trovy exekúcie nezaplatí a na naviac po zastavení exekúcie neinformuje klienta o vzniknutej povinnosti zaplatiť trovy exekúcie.

Príspevky z odbornej teórie a praxe sú venované nasledovným problémom:

prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš

Občiansky zákoník a novelizačné tlaky

Autor po stručnom zhrnutí procesu schválenia nového českého občianskeho zákoníka a venuje priestor termínu nadobudnutia účinnosti a procesu otázkam súvisiacim s novelizáciou nového kódexu, pričom súčasný návrh zmeny vyhodnocuje kriticky.

JUDr. Karel Wawerka

Nový občiansky zákoník z pohľadu emeritného notára

Príspevok po vyhodnotení predchádzajúcej a novej českej úpravy základného kódexu občianskeho práva hmotného venuje osobitný priestor dedičskému právu a v závere autor

vyslovuje želanie, aby prípadné novely prichádzali po dostatočnom preverení kódexu aplikačnou praxou.

Mgr. František Korbek, Ph.D., Filip Melzer, LL.M., Ph.D.

Písomnosť, elektronický a biometrický podpis v elektronickom právnom konaní

Článok sa venuje formám písomností (listinnej a elektronickej), podpisu, jeho nahradeniu mechanickými prostriedkami a osobitne elektronickému podpisu.

JUDr. Gabriel Achour, Mgr. Martin Pelikán

Právo stavby podľa nového Občianskeho zákoníka

Článok sa po všeobecnom vymedzení práva stavby venuje pojmu stavebník, vzniku práva stavby, dobe trvania tohto práva, právnym vzťahom z práva stavby, náhrade pri jeho zániku a súvisiacim inštitútom zavedeným novým občianskym zákoníkom. V závere autori deklarujú pomerne veľký priestor pre judikatúru, ktorá by mala dotvoriť chýbajúce časti novej právnej úpravy.

Mgr. Zbyňek Matula

Prevod nehnuteľných vecí vo svetle

§ 1 893 nového Občianskeho zákoníka

Po všeobecnom úvode a načrtnutí východísk ďalšieho výkladu sa článok venuje nehnuteľnej veci ako majetku v zmysle § 1 893 nového českého Občianskeho zákoníka a dôvodom, pre ktoré práve nenastúpa účinky tohto paragrafu.

JUDr. Jakub Dohnal, Ph.D.

Ako ohrozí § 1 740 ods. 3 Občianskeho zákoníka klasické poňatie obchodných objednávok

Autor sa venuje zmyslu doložky vylučujúcej použitie § 1 740 ods. 3 nového českého Občianskeho zákoníka v obchodných ponukách a cieľom jeho príspevku je zistiť vplyv skúmaného inštitútu na bežný obchodný styk.

Mgr. Marcela Marešová

Je vystavovanie tovaru v e-shope podľa nového

Občianskeho zákoníka návrhom na uzavretie zmluvy?

Príspevok sa v intenciách názvu venuje § 1 732 ods. 2 nového českého Občianskeho zákoníka (samozrejme, aj jeho iným ustanoveniam). Aj pri tomto inštitúte očakáva záväznnejší judikatúrny výklad až v budúcnosti.

JUDr. Renáta Šínová, Ph.D.

K niektorým novinkám v právnej úprave určovania a popierania rodičovstva po 1. 1. 2014

Po stručnom oboznámení s právnou úpravou materstva sa článok venuje určeniu otcovstva podľa § 777 nového českého Občianskeho zákoníka a novinkám v popretí otcovstva.

JUDr. Ing. Radovan Dávid, Ph.D.

Všeobecné pripomienky k zákonu o osobitných súdnych konaniach

Príspevok po všeobecnom poňatí obsahu už podľa jeho názvu sa venuje osobitne výpočtu konaní, systematike zákona, podľa autora nadbytočnému a nesystematickému používaniu nadpisov, obsahovej nevyváženosti a nedostatkom osobitnej časti právnej úpravy.

JUDr. Petr Hampel

Verejný register v zajatí počítačovej nestability alebo ako sa vykonávajú zápisy od 1. 1. 2014

Zámerom autora je vysvetliť problematické body novej úpravy verejného registra, poukázať na problémy, s ktorými sa registrové sudy v rámci svojej rozhodovacej činnosti za dobu necelého roka účinnosti novej úpravy stretávajú.

JUDr. Daniela Šustrová

Prvý rok s katastrálnym zákonom

Príspevok v jednotlivých častiach približuje superficiálnu zásadu, resp. spojenie stavieb s pozemkami, zápis vkladom,

novinky vo vkladovom konaní, novozavedenému inštitútu zákazu scudzenia a plnému uplatneniu zásady materiálnej publicity katastra nehnuteľností od 1. 1. 2015.

V závere sa toto číslo *Bulletinu advokácie* venuje metodike Najvyššieho súdu ČR k náhrade nemajetkovej ujmy na zdraví (bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 2 958 Občianskeho zákonníka), ako aj návrhu urgentnej novely Občianskeho zákonníka, ktorú Ministerstvo spravodlivosti ČR predložilo do pripomienkového konania 10. 11. 2014.

Spracoval **JUDr. Peter Kalata**
kancelária SAK

Správa zo zasadnutia Stáleho výboru CCBE

Na začiatku stretnutia prezidentka na rok 2015 Maria Slazak navrhla Philipa Buissereta za tajomníka CCBE. Tajomník bol schválený na skúšobnú dobu 6 mesiacov a na júnovom zasadnutí stáleho výboru sa rozhodne o jeho zotrvaní v CCBE.

Prezidentka ďalej informovala o dvoch stretnutiach skupiny o ďalšom pôsobení a činnosti CCBE a budúcnosti poskytovania právnych služieb. Zatiaľ bolo rozhodnuté, že jedna pracovná skupina sa bude zaoberať oboma súvisiacimi otázkami a v prípade potreby sa môžu vytvoriť dve skupiny. Doteraz sa v skupine diskutovalo iba o praktických otázkach fungovania skupiny, jej úlohách a o všeobecnej línii budúceho smerovania CCBE (napr. členmi CCBE budú naďalej len advokátske komory a nie jednotlivci, v centre záujmu CCBE bude fungovanie právneho štátu „rule of law“ a s tým súvisiace otázky, hlavnými partnermi na medzinárodnom poli budú ABA, IBA, UAU, budú sa naďalej udržiavať kontakty východným smerom – stretnutia s japonskou a čínskou komorou).

Predsedníctvo poskytlo aktuálne informácie o *Nadácií európskych advokátov*. Holandské úrady udelili nadácii status neziskovej organizácie. Keďže sa však objavili pochybnosti o nezávislosti nadácie od CCBE (čo je dôležité predovšetkým z hľadiska uchádzania sa o budúce projekty EÚ, ktoré sa majú realizovať v spolupráci viacerých partnerov), predsedníctvo CCBE si vyžiada a poskytne delegáciám stanovisko holandského notára v tejto súvislosti. Od marca správnu radu nadácie opustí bývalý tajomník CCBE Jonathan Goldsmith a predsedníctvo rozhodne o jeho nástupcovi.

Komunikačný odbor CCBE informoval o priebehu Európskeho dňa advokátov, do ktorého sa rôznymi spôsobmi zapojili takmer všetky členské komory CCBE a aj komory na regionálnej úrovni. Delegácie zároveň schválili 10. december 2015 ako Európsky deň advokátov na rok 2015 s nosnou témou podujatí *Sloboda prejavu*.

Delegácie odporučili, aby CCBE využila kontakty s inštitúciami EÚ a zasadzovala sa v aktuálnom legislatívnom procese k návrhu novej smernice o drobných sporoch. Cieľom je udržať hranicu drobných sporov čo najnižšie. Delegácie tiež schválili návrh odpovede CCBE na konzultáciu Európskej komisie ohľadom cezhraničných zlúčení a rozdelení spoločností. CCBE v odpovedi síce vyslovuje podporu snahe komisie uľahčiť cezhraničné aktivity medzi spoločnosťami v EÚ, ale zároveň zdôrazňuje, že je dôležité chrániť práva veriteľov a podielnikov existujúcich spoločností.

Stály výbor bol v krátkosti informovaný o stave konania o uplatňovaní DPH na právne služby v Belgicku, kde sa do 1. 1. 2014 na právne služby nevzťahovala. Belgické komory aj prostredníctvom podania na ústavný súd bojujú za obnovenie tohto stavu a v súčasnosti je podaný návrh na rozhodnutie o predbežných otázkach v tejto veci na Súdnom dvore EÚ. Belgická delegácia požiadala CCBE, aby sa do konania zapojila a podporila snahu belgických advokátskych komôr. Delegácie v princípe súhlasili s intervenciou, definitívny postoj však vyjadria v elektronickom hlasovaní, keď bude k dispozícii znenie zamýšľaného podania CCBE. Stály výbor tiež súhlasil s intervenciou ohľadne DPH vo Francúzsku. Podľa francúzskych komôr je porušená rovnosť strán, ak sú v spore platiteľ DPH a neplatca DPH, keďže platiteľ DPH môže žiadať o vrátenie DPH. Prípady je zatiaľ na vnútroštátnej úrovni.

Výbor pre boj proti praniu špinavých peňazí predstavil *Príručku advokáta k odhaľovaniu a prevencii prania špinavých peňazí* a požiadal o jej propagáciu na národnej úrovni. Informoval tiež, že kanadský najvyšší súd rozhodol o tom, že niektoré ustanovenia kanadskej legislatívy o predchádzaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti a praniu špinavých peňazí sa nevzťahujú na advokátov. Kanadskú legislatívu úspešne napadla Federácia advokátskych komôr Kanady.

Výbor pre trestné právo v krátkosti informoval, že na úrovni EÚ sa aktívne pracuje na prijatí troch návrhov smerníc – o poskytovaní predbežnej právnej pomoci, o prezumpcii nevinoty a o právach detí. Pokračujú tiež práce na vytvorení úradu Európskeho verejného prokurátora, ktorý je jednou z priorit Európskej komisie.

Mgr. Michal Bužek
vedúci delegácie SAK v CCBE

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Zaplatenie odmeny advokáta povereného substitúciou

Ak advokát poverí iného advokáta vykonaním substitučného zastúpenia a následne to-
muto advokátovi riadne vystavenú faktúru za substitučné náklady napriek opakovanej
žiadosti neuhradí, dopúšťa sa závažného disciplinárneho previnenia.

Rozhodnutie disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie ČAK
z 23. júna 2008, sp. zn. K 17/2008¹

Dotknuté ustanovenia:

- § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 1 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Pravidlá profesionálnej etiky“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 18 ods. 3² zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení, § 22³ Advokátskeho poriadku SAK z 15. júna 2013

Rozhodnutím disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie ČAK z 23. júna 2008, sp. zn. K 17/2008 bol disciplinárne obvinený advokát uznaný za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

po tom, čo vo veci svojich klientov manželov M. Š. a J. Š. požiadal advokáta K. P. o vykonanie substitúcie a po tom, čo advokát K. P. v dobe od 1. 4. 2005 do 30. 11. 2005 požadovanú substitúciu vykonal a dňa 6. 2. 2006 mu zaslal vyúčtovanie svojej odmeny v celkovej výške 27 425 Kč, túto čiastku K. P. napriek opakovanej žiadosti dosiaľ neuhradil,

teda

pri výkone advokácie nepostupoval tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu, keď za tým účelom nedodržiaval pravidlá profesionálnej etiky, ukladajúce mu povinnosť všeobecne poctivým, čestným a slušným správaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu, povinnosť plniť prevzaté záväzky a povinnosť uhradiť substitútovi odmenu, za ktorej úhradu zodpovedá,

čím porušil

§ 17 zákona o advokácii⁴ v spojení s čl. 4 ods. 1, 2⁵ a čl. 13 ods. 1⁶ Pravidiel profesionálnej etiky.

Podľa § 32 ods. 3 písm. c) zákona o advokácii disciplinárne obvinenému za to bolo uložené disciplinárne opatrenie – **pokuta** vo výške **60 000 Kč**.

Z odôvodnenia:

Disciplinárny žalobca podal proti disciplinárne obvinenému advokátovi žalobu pre skutok uvedený vo výrokovvej časti tohto rozhodnutia.

Disciplinárny senát zistil, že žaloba bola podaná v zákonom stanovenej lehote, keď najprv prebiehalo zmierovacie konanie, ktoré sa skončilo neúspešne.

Disciplinárne obvinený sa na nariadené pojednávania opakovane nedostavil, nezúčastnil sa ani na pojednávaní dňa 23. 6. 2008 a napriek tomu, že bol naňho riadne predvolaný ešte dňa 10. 6. 2008, až v deň pojednávania bola ČAK doručená faxová správa jeho asistentky o chorobe disciplinárne obvineného, ku ktorej však nebola priložená plná moc pre asistentku ani doklad o pracovnej neschopnosti disciplinárne obvineného, a preto disciplinárny senát rozhodol o pojednávaní v jeho neprítomnosti.

Disciplinárny senát po vykonaní dokazovania dospel k záveru, že disciplinárne obvinený sa dopustil skutku popísaného vo výrokovvej časti tohto rozhodnutia. Disciplinárne obvinený sa nevyjadril k sťažnosti ani ku disciplinárnej žalobe a disciplinárny senát vychádzal z toho, že písomné doklady založené v spise sú dostatočnými dôkazmi, preukazujúcimi vinu disciplinárne obvineného.

Podľa názoru disciplinárneho senátu disciplinárne obvinený nekonal čestne ani poctivo a ani slušne, keď nezaplátil svojmu kolegovi advokátovi substitučné náklady, ktoré mu

tento riadne faktúrou vyúčtoval, pričom ho touto substitúciou sám poveril. Disciplinárne obvinený bol povinný túto faktúru riadne a včas uhradiť, prípadne sa na jej úhrade dohodnúť inak. Ak mal pochybnosti o jej správnom, mal tieto skutočnosti namietat. Ako neslušnosť a prejav úplnej ignorancie je potrebné hodnotiť nereagovanie na doručení faktúru ani na následne písomné upomienky a nezaplatenie za niečo, čo u svojho kolegu výslovne objednal. Týmto postupom závažným spôsobom porušil § 13 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky.

Disciplinárny senát zistil, že faktúra vystavená advokátom K. P. odpovedá platnej tarife.

Povinnosťou advokáta v zmysle § 17 zákona o advokácii je konať pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu a za tým účelom je najmä povinný dodržiavať pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže. Disciplinárne obvinený toto ustanovenie zákona porušil a svojím konaním navyše znížil dôstojnosť advokácie ako celku priamo u súdnych orgánov, keď jeho kolega advokát bude nútený uplatniť svoj nárok občianskoprávnou cestou.

Takéto konanie disciplinárne obvineného nevrhá dobré svetlo na celý advokátsky stav, vzbudzuje nedôveru v čestnosť, slušnosť a poctivosť všetkých advokátov. Disciplinárny senát preto kvalifikoval konanie disciplinárne obvineného ako porušenie § 17 zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1, 2 a čl. 13 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky.

Pri rozhodovaní o disciplinárnom opatrení disciplinárny senát vychádzal zo zistenia, že disciplinárne obvinený nebol dosiaľ disciplinárne postihnutý, avšak v tomto prípade porušil svoje povinnosti zvlášť závažným spôsobom, keď svoju povinnosť riadne uhradiť kolegovi substitučné náklady nesplnil ani po opakovaných písomných upomienkach a ani po bezvýslednom zmierovacom konaní. Vzhľadom na to u disciplinárne obvineného nešlo o nebalosť, ale priamo o úmysel, ktorý nie je možné hodnotiť inak ako konanie nečestné, neslušné a nepoctivé, s ktorým sa v advokácii nie je možné zmieriť. Pri rozhodovaní o druhu ukladaného disciplinárneho opatrenia disciplinárny senát dospel k záveru, že druh a výška uloženého disciplinárneho opatrenia zodpovedá miere porušenia povinnosti advokáta disciplinárne obvineným.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom

Poznámky

- 1 preložené a spracované z publikácie Bulletin advokácie – Sbírnka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2008 – 2009 (zvláštní číslo/květen 2010). Česká advokátní komora, Praha 2010, s. 37 – 39
- 2 **§ 18 ods. 3 slovenského zákona o advokácii:**
„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu. V záujme toho je povinný dodržiavať pravidlá profesijnej etiky a iné pravidlá, ktoré určuje predpis komory.“
- 3 **§ 22 Advokátskeho poriadku SAK:**
„Advokát poverený substitúciou má nárok na odmenu vo výške základnej tarifnej odmeny, nárok na náhradu hotových výdavkov a náhradu za stratu času (substitučné), ak sa s poverujúcim advokátom nedohodne inak. Poverujúci advokát zodpovedá substitúciou poverenému advokátovi za riadne a včasné vyplatenie substitučného.“
- 4 **§ 17 českého zákona o advokácii:**
„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu; za tým účelom je najmä povinný dodržiavať pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže. Pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže stanoví stavovský predpis.“
- 5 **čl. 4 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:**
„Advokát je všeobecne povinný poctivým, čestným a slušným chovaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu.“
- 6 **čl. 4 ods. 2 Pravidiel profesionálnej etiky:**
„Advokát je povinný plniť prevzaté záväzky. Záväzok alebo ručenie za cudzí záväzok smie prevziať len vtedy, ak si je istý jeho splnením.“
- 7 **čl. 13 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:**
„Ak nie je dohodnuté inak, patrí substitútovi mimozmluvná odmena vo výške podľa advokátskeho tarifu. Substituent zodpovedá za jej výplatu.“

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištková, advokátska koncipientka

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Advokát Ivan Horváth a advokáti v jeho diele

KERECMAN, P.: **Advokát Ivan Horváth a advokáti v jeho diele**

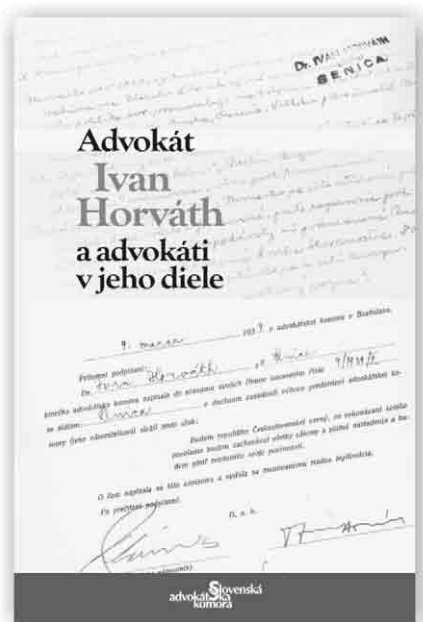
Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2014

ISBN 978-80-971218-5-3

Chcela by som Vám odporučiť peknú knižku – ďalšiu z rodu histórie advokácie a významných i zaujímavých osobností spomedzi slovenských advokátov. Tentoraz si jej autor **Peter Kerecman** vybral Ivana Horvátha.

Prirodzene, je známe, že ide o slovenského spisovateľa, nie každý však vie, že Ivan Horváth bol vo svojom civilnom živote právnikom, politikom, diplomatom a časť svojej praxe – desať rokov – bol advokátom.

Skok do 20. storočia a sústredený pohľad na tohto výnimočného človeka prináša veľa živého – veď ešte žijú ľudia, čo Ivana Horvátha poznali, čo s ním žili, čo ho obdivovali i trpeli spolu s ním. Ľubomír Feldek spomenul na slávnostnom uvedení knihy do života i vo svojom predhovore, že Ivan Horváth bol prvým spisovateľom, ktorého ešte ako malý chlapec v živote stretol a poznal. Ich rodiny sa totiž priatelili.

Prečítať si túto útlú knižku je pekné. Niečo z rodinného prostredia, niečo zo štúdií (Praha – Paríž – Bratislava), niečo z koncipientskej praxe, niečo z výkonu notárstva a neskôr z výkonu advokácie, niečo z jeho politického pôsobenia

a pôsobenia v diplomacii, no a niečo aj z jeho literárnej tvorby. Na jeho životnom osude vidieť zložitost' 20. storočia, budovanie československého štátu, vojnové udalosti, Slovenský štát, povojnový vývoj a celkom najboľavejšie 50-te roky. Ivan Horváth bol zatknutý (zatknutá bola aj jeho manželka a dcéra) a v procese s tzv. buržoáznymi nacionalistami odsúdený na 22 rokov. Keď ho v januári 1960 pustili, ešte toho roku s podlomeným zdravím i celým vnútram – zomrel.

Dnes máme po ňom pomenované jedno bratislavské gymnázium, mohli sme ísť na Bratov Jurgovcov do Slovenského národného divadla (nedávno bola derniéra) a môžeme si prečítať Život s Laurou, či Laco a Bratislava. Môžeme si prečítať mnoho jeho literárnych diel, z ktorých cítim nielen nehu, smútok, melanchóliu, ale aj rozvahu, múdrosť a najmä citlivé prežívanie a krásu. Jeho cestovanie, vzdelanie – aj francúzske, rozhľad, literárna tvorba, fotografovanie – i účasť na medzinárodných výstavách fotografií vzbudzujú rešpekt. A celkom konkrétna otázka – koľko poznáte vo svojom okolí ľudí, ktorí hrajú svojim deťom a ich kamarátom bábkové divadlo? Len tak, pre potechu, pre kultivovanie.

S láskavým dovolením dcéry a syna Ivana Horvátha – Jany Schillerovej-Horváthovej a Ivana Horvátha – sú v tejto knižke zverejnené aj niektoré jeho poviedky alebo úryvky diel, najmä tie, ktoré sa čímsi viažu na advokáta.

Celostný pohľad knižky vytvárajú aj krátke state na úvod – jednak od predsedu Slovenskej advokátskej komory Ľubomíra Hreždoviča, ktorý odôvodňuje, prečo sa SAK rozhodla vydať túto publikáciu a prečo je dôležité spomínať na Ivana Horvátha. Veľmi jemne obraz bolesti a spomienok dotvára stať Jany Schillerovej-Horváthovej, dcéry Ivana Horvátha. Symboliku štvoriek zo svojho pohľadu spomienok na Ivana Horvátha poskytol Ľubomír Feldek. Z pohľadu literárneho a kultúrneho odkazu spisovateľa Ivana Horvátha je užitočným príhovorom Jany Kuzmíkovej z Ústavu slovenskej literatúry SAV. A vskutku pekný predhovor o autorovi i o knižke samotnej napísal Anton Blaha.

Keď čitateľ číta texty Ivana Horvátha, určite si pomyslí – to sa mu tkalo, keď si vedel vybrať takú dobrú priadzu. Aj vybrať si dobrú priadzu je umenie. Dobrú priadzu si vybral aj Peter Kerecman.

JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Prví advokáti čiernej pleti

Francúzska republika

Prvý advokát s čiernou pleťou vo Francúzsku **princ Ouanilo Béhanzin** sa narodil v sídelnom kráľovskom meste Abomey v roku 1885. Jeho otec, posledný dahomský kráľ Béhanzin (1844 – 1906), bol známy svojimi ženskými bojovníčkami

proti Francúzom, predstavujúcimi tretinu z jeho pätnásťtisícovej armády, ktoré vraj boli schopné nepriateľom ostrými zubami prehrýzť hrdlo. Béhanzin, nazývaný Kráľ – žralok, bol pritom populárny aj tým, že sa až chronicky nikde nepohol bez svojej typickej fajky tvrdiac, že vo svojom živote nefajčil azda len ako nemluvňa.

Keď francúzskej armáde pod velením generála Alfreda-Amédéea Doddsa podľahol vládca Štátu Dahome, rozkladajúceho sa na území dnešného Beninu, dobyvatelia ho spolu so synom Ouanilom, tromi dcérami a štyrmi z dvanástich jeho žien deportovali v roku 1894 na svoju ďalšiu kolóniu, a to ostrov Martinique v Karibskom mori.

Malý Ouanilo žil vo vile, no postupne materská krajina znížila príspevok na chod presťahovanej časti kráľovskej rodiny. Na ostrove navštevoval miestnu školu, so znalosťami perfektnej francúzštiny pritom zastupoval zakrátko Ouanilo svojho otca v rokovaniach s úradmi. Béhanzinovi na dlhé naliehanie bolo napokon povolené v apríli 1906 navštíviť Francúzsko, pri návrate však vo veku 62 rokov zomrel v Alžírsku.

Formálny následník trónu princ Ouanilo po otcovej smrti odišiel do sladkého Francúzska, kde študoval poľnohospodárstvo a právo na univerzite v Bordeaux od roku 1909. Po získaní právnického diplomu v roku 1912 sa vydal do Paríža, kde od roku 1915 vykonával koncipientsku prax. Len krátko po skončení versailskej mierovej konferencie sa mladý Ouanilo stal v roku 1920 **prvým černošským advokátom vo Francúzsku**, čím šokoval širokú verejnosť dovtedy nepredstaviteľným spôsobom.

V roku 1921 princ Ouanilo navštívil rodné Dahome, kde sa šesť mesiacov zoznamoval s fungovaním francúzskej koloniálnej administratívy, objektom jeho osobného záujmu sa v tomto období však stala aj dcéra argentínskeho konzula v Bordeaux Maria-Valentina Ducaud.

Nakoniec v roku 1928 Ouanilo uspel v splnení posledného otcovho želania pred smrťou a jeho telesné pozostatky pochoval doma v Dahome. Na spiatocnej ceste do Francúzska však v senegalskom Dakare zomrel na zápal pľúc. Princova priateľka Maria-Valentina Ducaud zabezpečila prevoz jeho tela do Bordeaux, kde bol pochovaný. Aj ostatky princa Ouanila nakoniec obdobne ako jeho otca Béhanzina spochituli v rodnej krajine, ale až v septembri 2006, kedy sa už niekoľko decénií volala Beninskou republikou.

Federácia Rodézie a Ňaska

Herbert Wiltshire Tapfumaneyi Chitepo, prvý advokát čiernej pleti v Južnej Rodézii, sa narodil 15. júna 1923 vo Watsombe, pričom mal šonskú národnosť. Študoval najskôr v Misijnej škole Svätého Dávida v Bonde, potom v Škole Svätého Augustína v Penhalonge a nakoniec v juhoafrickom Adams College v Natali.

Od roku 1945 začal pracovať ako učiteľ a práve v tomto čase sa spoznal so svojou manželkou Victoriou. Štúdiu sa Chitepo venoval aj naďalej a získal titul bakalára práv na Fort

Harde University College v roku 1949, stal sa dokonca členom právnickej spoločnosti Gray's Inn, ktorej členom bol napríklad aj britský premiér W. S. Churchill. Ako asistent pracoval na Škole pre orientálne a africké štúdiá, po návrate do rodnej krajiny v roku 1954 sa Chitepo stal **prvým juhorodézkym advokátom čiernej pleti v rok existujúcom britskom závislom území Federácia Rodézie a Ňaska**.

Podobne ako susedná Juhoafrická únia, aj Južná Rodézia po skončení druhej svetovej vojny pritom zavádzala do svojho právneho poriadku viacero zákonných predpisov so zjavne rasistickým obsahom. Napríklad podľa Aktu o rozdelení pôdy nesmeli černosí bývať v tzv. bielych mestách, študenti čiernej pleti zase v univerzitných internátoch či dokonca zahraniční návštevníci narodení s takouto pokožkou pri návšteve tejto segregovanej krajiny v miestnych hoteloch. Aj Herbert Chitepo bol nutný urobiť zákonnú výnimku pri otvorení

svojej historicky prvej černošskej advokátskej kancelárie v metropole štátu Salisbury, neskôr premenovanom na dnešné africky znejúce Harare.

Keď sa Chitepo ako jeden z mála vysokoškolských vzdelancov spomedzi čiernych Juhorodézanov snažil politicky exponovať ako zástanca umierneného riešenia sporov s beloškou vládnuou menšinou, aj on kritizoval prijímané rasistické zákony, vrátane Zákona o preventívnom zatknutí, vytvárajúceho z Južnej Rodézie výslovne policajný štát.

Situácia sa vyostрила najmä po roku 1963, keď skončilo dekádnym trvaním Federácie Rodézie a Ňaska. Na jej území sa opätovne ustanovili britské protektoráty Severná Rodézia, čiže dnešná Zambia, a Ňasko, t. j. súčasné Malawi. Južná Rodézia, teda aktuálne Zimbabwe, sa stala samosprávnym britským závislým územím, na rozdiel od bývalých členov federácie s vládou belošskej menšiny. Keď sa v roku 1964 stal premiérom krajiny Ian Smith, stupňovala sa snaha o vyhlásenie nezávislosti s nadvládou bielej minority podľa vzoru Juhoafrickej republiky.

Herbert Chitepo sa stal v tom čase spoluzakladateľom černošskej politickej strany Africký národný zväz Zimbabwe (ZANU) na čele s reverendom Ndabaningim Sitholem, ktorá popri Zväze afrického ľudu Zimbabwe (ZAPU) reverenda Joshua Nkomo predstavovala politickú záštitu domorodého obyvateľstva proti vláde.

V októbri 1964 odišiel Chitepo do susednej Zambie, ktorá vyhlásila nezávislosť a kde vedenie krajiny bolo v rukách čiernej majority. V jeho domovine bol medzitým vydaný zákaz černošských politických strán a organizácií. V snahe zvrátiť nezvrátiteľné bola v novembri 1965 vyhlásená nezávislosť Rodézie už bez adjektiva „Južná“, a to v rámci britského Spoločenstva národov. Tento akt však neuznala ani Organizácia spojených národov a proti rasistickej vláde boli prijaté medzinárodné sankcie. Jednostrannú deklaráciu nezávislosti neuznal žiaden štát sveta, černošská väčšina proti nemu začala dokonca ozbrojený boj. Zatiaľčo strana ZAPU disponovala ľudovou revolučnou armádou Zimbabwe (ZIPRA) založenou v Zambii a podporovanou Sovietskym zväzom, strana ZANU zase vytvorila s pomocou Číny Africké národné oslobodenecké jednotky Zimbabwe (ZANLA) v susednej Tanzánii pod velením práve Herberta Chitepa.

Navzdory tomu sa biela menšina Rodézie odhodlala k ešte väčšiemu priblíženiu sa apartheidu susednej Juhoafrickej republiky. V roku 1970 bola vyhlásená nezávislá Rodézská republika na čele s prezidentom Cliffordom Dupontom a segerácia sa ďalej zosilňovala. Bol vydaný zákaz rasovo zmiešaných športových oddielov či dokonca rovnakých chirurgických nástrojov pri operáciách bielych a čiernych, nemocnice sa tak rozdelili na belošské a černošské. Aktom o držbe pôdy sa rozdelil štát na dve rovnaké polovice pre obe rasy, hoci bieli tvorili asi iba 4 % obyvateľstva.

V krajine odsudzovanej medzinárodným spoločenstvom pokračovala partizánska vojna domorodého obyvateľstva, v ktorej došlo aj k viacerým excesom. Na mierové ukončenie konfliktu poslúžila *Deklarácia o jednote* o súhlase predstaviteľov černošskej opozície i vlád susedných štátov so zvolá-

ním ústavnej konferencie o rodézskej budúcnosti, prijatá v Lusake v roku 1974. Prítomný na nej bol aj H. Chitepo, namiesto predsedu strany ZANU N. Sitholeho však za ňu vystupoval stále častejšie súčasný zimbabwiansky prezident Robert Gabriel Mugabe. V tom čase sa totiž konali boje nielen proti belošskej nadvláde, ale aj medzi ZAPU a ZANU navzájom, dokonca aj vnútri oboch strán.

Proti najvyššiemu poľnému veliteľovi Afrického národného zväzu Zimbabwe Josiasovi Tongogarovi vypukla vzbura vedená Thomasom Nharim, avšak Chitepo proti nej nezasiahol a zrejme preto bol naňho spáchaný práve Tongogarom 18. marca 1975 v zambijskej Lusake bombou v automobile úspešný atentát. Niektoré teórie priniesli však správu, nedávno potvrdenú aj prezidentom R. G. Mugabem, že za atentátom stála rodézska tajná služba.

Záverom možno spomenúť, že Herbert Chitepo bol aj pomerne úspešným literátom, z jeho pera je známa rozsiahla epická báseň *Soko risina musoro* (Rozprávanie bez hlavy) z roku 1958.

Juhoafrická únia

Primát prvého černošského advokáta v Južnej Afrike drží osobnosť svetového mena **Nelson Rolihlahla Mandela**. Ako Rolihlala Dalibhunga Mandela sa narodil 18. júla 1918 v Mvezo náčelníkovi kmeňa Thembu Henrymu Mandelovi. Základnú misijnú školu vychodil v meste Qunu, kde mu metodistický učiteľ doplnil britské krstné meno Nelson. Po skončení Wesleyanskú strednej školy navštevoval od roku 1937 Fort Hare University, z ktorej však bol pre bojkot proti univerzitnej politike vylúčený. Ďalej preto pokračoval v diaľkovom právnickom štúdiu na Witwatersrandskej univerzite v Johannesburgu, ktorú aj úspešne ukončil.

V roku 1942 sa stal členom Afrického národného kongresu (ANC), pričom v roku 1944 spoluzakladal v rámci ANC Ligu mladých spolu s Walterom Sisulom a Oliverom Tambom. V tomto roku uzatvoril svoje prvé manželstvo s Evelyn Ntoko Mase, ktoré skončilo po 13 rokoch rozvodom v roku 1957. Práve s O. Tambom ho pojil ďalší nielen politický, ale i profesionálny život – keď sa Mandela stal v roku 1952 **prvým černošským advokátom Juhoafrickej únie**, otvoril si spolu s ním v Johannesburgu advokátsku kanceláriu.

Ako advokát viedol odpor proti segregáčnym zákonom prijímaným v štáte od víťazstva Národnej strany v roku 1948 a zavádzajúcim tzv. apartheid. Nový právny poriadok totiž zabezpečoval nadvládu bielej menšiny predstavovanú najmä Afrikáncami teda Búrimi ako potomkami holandských a sčasti aj francúzskych i nemeckých prisťahovalcov, ktorí žili na juhu čierneho kontinentu už tri storočia. Ich reč – Afrikánčina – bola oficiálnym jazykom štátu, ktorý bola povinná učiť sa v školách aj černošská väčšina. Segregácia, podobná pô-

vodne otrokárskym južným štátom USA, sa týkala napríklad oddeleného cestovania v prostriedkoch hromadnej dopravy, príznačné boli lavičky v parkoch, viditeľne označené „len pre bielych“.

Mandela v roku 1955 popularizoval v boji proti apartheidu *Chartu slobody* prijatú ľudovým kongresom a nenásilný odpor proti vláde. V tomto roku bol aj zatknutý, ale po dlhotrvajúcim procese (1956 – 1961) bol oslobodený z obvinenia z vlastizrady.

Medzitým sa v roku 1958 Mandela oženil s Winnie Madikizela, ktorá napriek odlúčeniu z roku 1992 bola oficiálne jeho manželkou až do rozvodu v roku 1996.

Po zastrelení 69 čiernych protestujúcich v Sharpeville v roku 1960 a následnom zákaze protivládnych politických strán i hnutí vrátane ANC sa aj N. Mandela pripojil k ozbrojenému protivládnuemu boju, o rok neskôr sa tak stal veliteľom ozbrojenej zložky strany ANC Umkhonto we Sizwe (Kopia národa). Práve v tomto roku z bývalého britského domínia vznikla nezávislá Juhoafrická republika, apartheid pritom pokračoval v zostrenej forme ďalej.

V roku 1962 Mandelu zatkli a odsúdili na 5 rokov väzenia za nelegálnu cestu do zahraničia a za podnecovanie k štrajku. Následne v roku 1964 bol N. Mandela v tzv. Rivonijskom procese odsúdený na doživotie za plánovanie ozbrojenej akcie na zvrhnutie vlády a až do roku 1982 väznený na ostrove Robben, potom vo väznici Polsmoor, pričom si na počudovanie spoluväzňov stále prehlboval základy afrikánčiny.

V roku 1985 Nelson R. Mandela odmietol podmienené prepustenie z väzenia výmenou za zrieknutie sa ozbrojeného boja a až po dlhoročnom medzinárodnom tlaku stupňovanom po skončení bipolarity sveta bol po 26 rokoch väzenia prepustený rozhodnutím prezidenta Frederika Willema de Klerka z roku 1990. Zákaz činnosti ANC bol takisto zrušený. Ešte vo väzení obdržal N. Mandela v roku 1988 Sacharovovu cenu.

Neskôr – po zrušení apartheidu a víťazstve ANC v prvých všerasových slobodných voľbách v Južnej Afrike – nebolo pochyb, že N. Mandela sa ako prezident ANC zvolený v roku 1991 stane hlavou štátu aj v slobodných prezidentských voľbách. Spolu s de Klerkom sa stal nositeľom Nobelovej ceny za mier z roku 1993. Nelson R. Mandela sa napokon v roku 1994 stal **prvým černošským prezidentom Južnej Afriky**, pričom úrad zastával až do roku 1999. Jeho úsilie o národné uzmierenie vyvrcholilo v roku 1995 prijatím novej ústavy Juhoafrickej republiky.

V roku 1998 sa ešte po tretí raz oženil, jeho manželkou sa stala Graca Machel, vdova po mozambickom exprezidentovi Samora Machelovi. Na verejnosti bol Mandela populárny aj po skončení pôsobenia v úrade, známymi sa stali najmä jeho pestrofarebné košele „mandelovky“.

Nelson Rolihlahla Mandela zomrel iba nedávno, v požehnanom veku 95 rokov 5. decembra 2013 v Johannesburgu.

JUDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE NA ROK 2015

Ceny a rozmery uvedené na schémach platia pre vnútorné strany čísla.

Druhá strana obálky

Vodorovná polovica strany 210 x 147 mm + 3 mm dookola na orez 800 eur

Celá strana 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 1 600 eur

Pre 2. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Celostranová inzercia má na 2. strane obálky prednosť pred polstranovou.

Tretia strana obálky – detto ako 2. strana obálky.

Štvrtá strana obálky

Výlučne **celá strana** 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 2 400 eur

Pre 4. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Zlavy pri opakovanom obsadení tej istej inzertnej plochy

Opakovaným obsadením sa rozumie **vopred** ohlásený počet, veľkosť, farebnosť a umiestnenie inzerátu. Samotný obsah sa pritom môže meniť, ak inzerent dodáva definitívne spracovaný tlačový podklad. Za opakovanie sa považuje **aj znovuobjednanie toho istého inzerátu** do nasledujúceho čísla, aj keď bolo ohlásené dodatočne; zľava za prvé uverejnenie sa započíta.

2 uverejnenia 5 %

3 uverejnenia 10 %

4 a viac uverejnení 15 %

Vkladaná inzercia – 0,20 eura/ks

Ide o distribúciu **inzerentom dodaných tlačovín** spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je formát A4.

Riadková inzercia sa neuverejňuje. Výnimkou sú žiadosti o zamestnanie advokátskych koncipientov a praktikantov, ktoré sú zverejňované a praktikantov, ktoré sú zverejňované v samostatnej kapitole čísla zadarmo.

Špeciálny inzerát výlučne pre advokátov, advokátske kancelárie a firmy, ktorého účelom je **ponuka práce pre koncipienta/koncipientku**, má jednotnú úpravu, rozmer štvrtiny strany (kvadrant), sa zverejňuje za režijnú cenu 17 eur.

Podklady

Podklady inzerátu sa prijímajú výlučne v elektronickej podobe, definitívne spracované pre tlač vo formátoch PS, EPS, PDF, JPG, TIF... Musia spĺňať technické parametre na požadovanú kvalitu tlače (nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť v CMYKu, texty v krivkách a pod.). Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok inzerátu v skutočnej veľkosti. Materiál na vkladajúcu inzerciu si zabezpečí inzerent sám a doručí ho priamo do firmy, ktorá finalizuje bulletin. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu dodaných podkladov.

Ceny sú uvedené bez DPH 19 %.

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 170 eur
cmk 300 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
172 x 60 mm (š x v)

čb 170 eur
cmk 300 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 370 eur
cmk 660 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 340 eur
cmk 600 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 340 eur
cmk 600 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 370 eur
cmk 660 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 680 eur
cmk 1 200 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 740 eur
cmk 1 320 eur

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný právnický časopis SAK

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 700 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)

JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)

Mgr. Marek Benedík

doc. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

JUDr. Zuzana Ďurišová

doc. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.

JUDr. Roman Hošovský

JUDr. Marek Kordík, PhD., LL.M.

prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

JUDr. Ondrej Mularčík

prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

JUDr. František Sedláčko, PhD., LL.M.

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

doc. JUDr. Marek Števec, PhD.

JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nadá Ondrišová, tel.: 02/204 227 28
ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová, tel.: 02/204 227 26
darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ing. Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Print Hall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Kancelária SAK

Kolárska 4, 813 42 Bratislava

fax: 02/204 227 42

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 23. 2. 2015

Uzávierka redakčnej časti: 10. 3. 2015

Toto číslo vyšlo 27. 3. 2015

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis (v elektronickej podobe), ktorý nebol publikovaný v inom periodiku.
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pred vlastný text treba pripojiť krátky úvod (perex, abstrakt) objasňujúci tému príspevku. Dlhý text je vhodné členiť medzitulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorčky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu** v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu** o svojom aktuálnom odbornom pôsobení a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografiu**, ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej plôške. Rozmer fotografie má byť aspoň 300 × 360 pixelov (to zodpovedá rozmeru 25 × 30 mm pri tlačovej kvalite).
8. Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. K článkom o publikáciách (recenzie, anotácie) je potrebné dodať sken obálky knihy, pričom od vydania titulu by mal uplynúť maximálne 1 rok.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzitulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

